

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

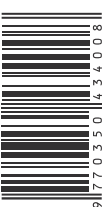
115. LETO • JUNIJ 2010

št. 6

Revija
Planinske zveze
Slovenije

**Novo vodstvo planinske organizacije
Skrivnost Mesečevih gora
Z nami na pot: Gore okoli Vršiča
Zgornja Kanalska dolina**

3,40 €

KOLEDARJA 2011

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Dvoržakova 9
p. p. 214

1000 Ljubljana

www.pzs.si
e-mail: maja@pzs.si
tel.: 01 43 45 690

ALPINISTI
2011

EKSKLUZIVNA IZDAJA

ALPINISTI 2011

MAREC
2011

- umetniški posnetki slovenskih alpinistov skozi objektiv Urbana Goloba
- posebno oblikovan
- tiskan na umetniški papir
- dvostransko uporaben
- tromesečni koledarski del z luninimi menami
- format 225 x 450 mm
- podložni fotokarton 305 x 500 mm z izsekom v obliki stene
- vložna vrečka iz črnega fotopapirja
- možnost dotiska logotipa

cena 11,90 €*

planinski
VESTNIK

SIMPRO

STRMINE GORA 2011

- posnetki slovenskih vrhov
- legenda o ajdovski deklici
- obogaten z verzji
- pregleden koledarski del z luninimi menami
- format 33 x 48 cm
- pasica za dotisk logotipa

cena 4,80 €*

*DDV je vključen v ceno. Poštnino plača naročnik.

Andrej Stritar

Strpnost in radost

Lepega majskega dne je Slovenija osupnila. Naši otroci so razbili pročelje Državnega zbora! Vlada je pred tem napovedala spremembe na področju študentskega dela. Študentske in dijaške organizacije so bile proti in so v Ljubljani sklicale demonstracije. Goreče besede govornikov in preveč alkohola so naredili svoje, množica se je podala pred parlament in začela nanj metati vse, kar jim je prišlo pod roke, od jajc do granitnih kock. Na srečo ni bilo ranjenih ali celo mrtvih, zvečer pa smo vsi nemo gledali razbita okna našega hrama demokracije in se spraševali, kaj se nam dogaja.

In kaj ima ta nesrečni dogodek z gorami, zakaj o tem pišem tu? Saj res ni neposredne povezave, z gorami se ne ukvarjamo zaradi politike, pač pa zaradi našega veselja in dobrega počutja. Pa vendar je tisto, kar se nam dogaja v neprijetnem vsakdanu, tudi odraz tistega, kar počnemo v prostem času. Kadar smo prosti, gradimo svoje osebnosti in osebnosti svojih otrok, te pa potem vplivajo tudi na naše vsakdanje početje. Posredno zato lahko tudi naši hobiji krojijo usodo celotne družbe.

Ko sem gledal posnetke razbijaške mladine, ki smo jo obtoževali vandalizma, so se mi zasmilili. Mar niso taki, kot smo mi, "ta stari"? Saj danes lahko vsak vsakega javno žali. Nihče nikogar ne spoštuje, strpnosti ni več, takoj se gre "na nož" in se nasprotnika uničuje z vsemi sredstvi. Mediji nas zasipajo s slabimi novicami, napihujejo probleme, o uspehih pa sploh ne poročajo. Prežeti smo s pesimizmom, nihče se sploh ne trudi več vlivati radosti v ta naša življenja. Zato ni nič čudnega, da so tudi najstniki zamorjeni in so sprostiti svoje napetosti, kakor jih pač so. Morda pa smo vsi potrebovali nekaj take streznitve?

Domišljam si, da mi, ljubitelji gora, znamo pobegniti iz tega začaranega kroga. Zjutraj si zastavimo izzivalen cilj, potem pa se trudimo v znoju svojega telesa premagovati raznorazne težave na poti. Vmes in na cilju pa uživamo v drobnih malenkostih, ki nam jih podarja narava. S svojimi prijatelji na poti si pomagamo in si delimo težave in dobre. Na cilju oziroma po svoji dogodivščini smo zadovoljni, pomirjeni, nagrajeni s še eno lepoto življenja, ki smo si jo priborili sami in za katero nas je nagradila narava.

Zakaj ne bi tudi v svojem vsakdanu na tak način premagovali težav in se življenja, dela in izzivov veselili, ne pa ob njih trpeli? Kako bi lahko svojo radost iz hribov preselili tudi v svoj vsakdan?

Zagotovo ne enostavno in hitro, toda vredno se je truditi. Najbolje bi bilo čim več ljudi "zastrupiti" z našimi radostmi, jim predstaviti svetle strani življenja, za katere denar in ostali problemi vsakdanjosti sploh niso zelo pomembni. V planinskih družinah je tako "zastrupljanje" lastnih otrok samoumevno, za ostalo mladino pa so zelo koristni vsi vzgojni programi Planinske zveze. Vsekakor jih je treba gojiti in razvijati naprej, prav je, da je to ena temeljnih usmeritev organizacije.

Mislil pa, da bi lahko bili s svojim pogledom na življenje prodornejši tudi širše v družbi. Politiki in mediji dnevno govorijo o denarju in produkciji, zelo malo o kakovosti življenja, nič pa o potrebi po stiku človeka z naravo, ki je po moje ključen za našo srečo. Morda se v glavah tistih mladincev, ki so metali kamenje na parlament, ne bi nabralo toliko gneva, če bi jim znali vzgojiti več strpnosti in radosti tudi s pomočjo narave, ki nam vse to ponuja zastonj!

Poletje je tu, gore nas čakajo, vsem bralcem želim veliko radostnih doživetij ob strpnem premagovanju izzivov.

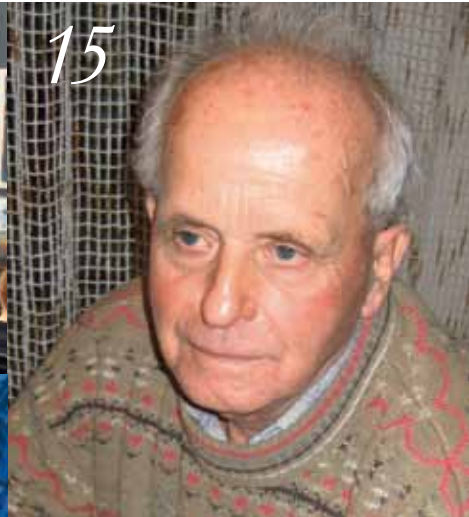
4

9

15

12

18

21

26

32

56

57

58

- MONTES LUNAE
- 4 **Sneg na ekvatorju**
Skrivnost Mesečevih gora
Andrej Mašera
- VOLILNA SKUPŠČINA PZS
- 9 **Novo vodstvo planinske organizacije**
Novi predsednik PZS je Bojan Rotovnik
Slavica Tovšak
- FILM
- 12 **Biti četrti ne pomeni biti pozabljen**
4. festival gorniškega filma Domžale
Dejan Ogrinec
- INTERVJU
- 15 **V spomin se najtrdneje vtisnejo**
"nepomembni" trenutki
Koroški alpinist Drago Zagorc
Marta Krejan
- GOZDOVI HRUŠICE
- 18 **"Jem se!"**
Od Cenca do Postojne
Rafael Terpin
- ZGODBA IZ PRETEKLOSTI
- 21 **Vejjice rušja**
Spomini na nesrečo na Mont Blancu
Janez Petrič – Šara
- KARNIJSKE ALPE
- 26 **Montanel**
Toplo jesensko razkošje v Karniji
Marjeta Štrukelj
- MINIATURA
- 30 **Srečanje**
Nikoli se ne predaj
Mire Steinbuch
- PLEZANJE V DOLOMITIH
- 32 **Dolomitska nevihta**
Utrinki iz Lacedellijeve smeri v Cimi Scotoni
Boris Strmšek
- OPISI
- 33 **Visoki Mavrinc**
Mojca Stritar
- 33 **Slemenova špica**
Mojca Stritar
- 35 **Mala Mojstrovka**
Mojca Stritar
- 35 **Prisojnik**
Mojca Stritar
- 37 **Veliki Nabojs**
Vid Pogačnik
- 37 **Poldnašnja špica**
Vid Pogačnik
- 39 **Montaž**
Jurij Hladnik
- 39 **Krniška glavica**
Vid Pogačnik

- ODMAKNJENI SVET
- 41 **Sanjski tris**
Dimniki, Luknja peč in Rjavina
Stane Škrjanec

Znamina pot

- 42 **Slovenski visokogorski ekspres**
Gore okoli Vršiča
Mojca Stritar
- 48 **Zgornja Kanalska dolina**
Gore na prepihu
Vid Pogačnik
- PLANINSKI PORTRET
- 54 **Druži nas želja po novih spoznanjih**
Intervju z Bojanom Brezovarjem
Slavica Tovšak
- VARSTVO NARAVE
- 56 **Krilati kozliček, ki ne leti**
Bukov kozliček
Dušan Klenovšek, Martin Vernik
- VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI
- 57 **Dišalo je predvsem po dežju**
Miha Pavšek
- VARNO V GORE
- 58 **O najpogostejših nesrečah v gorah**
Nesreče zaradi padca, zdrsa ali spotika
Danilo Škerbinek
- PREHRANA
- 60 **Pot na Triglav**
Nada Rotovnik Kozjek, dr. med.
- TRENING
- 61 **Vzdržljivost**
Iztok Cukjati, Rožle Bregar
- IZ GORA V RAVNINE
- 62 **Soča, reka z dvema lentama**
Mojca Gubanc
- 64 NOVICE IZ VERTIKALE
- 66 NOVICE IZ TUJINE
- 66 NOVE KNJIGE
- 66 PLANINSKA ORGANIZACIJA

planinski VESTNIK
REVUIJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

110. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Mateja Pate, Irena Mušič Habjan,
Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik
odgovornega urednika), Slavica Tovšak

ZUNANJA SODELAVCA:
Tina Leskošek, Dušan Skodič

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobevshek, Mojca Stritar, Marta Krejan,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA: Repro studio Schwarz, d. o. o.
TISK: Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 6000 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.
Naročanje: Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Izstop Kopiščarjeve poti v Prisojniku FOTO: OTON NAGLOŠT

Vsebine vseh Planinskih vestnikov

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Sneg na ekvatorju

Skrivnost Mesečevih gora

✍️ Andrej Mašera 📷 Janez Žalig

Krona Ruvenzorija. V sredini največji afriški ledenik Stanley Plateau, desno nad njim Alexandra in Margherita. Običajni pristop na Margherito gre čez Stanleyev plato, nato po snežni polici pod vzhodnim grebenom Alexandre na ledenik Margherita in po njem navzgor. Z njega zavijemo desno v skale, splezamo na vzhodni greben Margherite in po njem na vrh.

Nekega sončnega dne leta 1848 je nemški misijonar Johann Rebmann, ki se je "z osmimi možmi in enim dežnikom" odpravil iz Mombase v notranjost Afrike, zagledal v daljavi izredno visoko kopasto goro, prekrito s snegom, ki se je bleščala v veličastnem siju. Ves očaran je padel na kolena, dvignil roki proti nebu in začel recitirati psalme v čast Stvarniku. Takrat še ni vedel, da zre v vrh Kilimandžara, najvišje gore afriške celine. Po vrnitvi v Evropo je navdušeno poročal o svojem odkritju, toda pri učenih glavah Kraljevskega geografskega društva v Londonu je požel le prizanesljive nasmeške. Sneg na ekvatorju, dajte no! Sploh pa v tistem področju po predvidevanjih svetovnih geografskih veličin sploh "ne bi smelo biti tako visokih gora". Rebmannu se je verjetno svetlikalo v glavi nekaj drugega ...

NEJEVERNI GEOGRAFI

Skoraj srednjeveški sholastični pristop takratnih veljakov omenjenega društva je najbolj posebljal neki William Desborough Cooley, ki se ni nikoli osebno podvzval v kraje, o katerih je z vso avtoriteto znanstveno razpravljal, a je kljub temu razglašal kot znanstveno resnico svoje z ničemer utemeljene domneve. Takratni predsednik Društva, sicer ugleden geograf Sir Roderick Murchinson, je bil do Rebmannovih opažanj nekoliko skeptičen, a je svoje dvome izražal na bolj kultiviran način. V obstoj snega na ekvatorju je pod-

vomil celo znameniti David Livingstone, ki je na potovanju do jezera Tanganjika šel precej južneje od Kilimandžara in ga sploh ni mogel videti. Livingstonovi dvomi so dali še dodaten veter v jadra Cooleyeve samovšečne nevednosti. Najbolj absurdno pa je bilo dejstvo, da so v tistem času že poznali snežnike okoli ekvatorja v Južni Ameriki in celo na Novi Gvineji (Carstenz Pyramid). Nihče se ni potrudil pojasniti, zakaj so ledeniki tam možni, v Afriki pa ne.

Že naslednje leto (1849) je Rebmannov redovniški brat Johann Ludwig Krapf dospel v vasico Kitui ob vznožju Mount Kenije, drugega afriškega velikana, na katerem se iz bližine popolnoma jasno vidi sneg in ledenike. Nekega zelo jasnega dne je na jugu videl v daljavi še zasneženo kupolo Kilimandžara, tako da je obenem videl prvo in drugo najvišjo goro Afrike. Navzlic temu dvomljivcev ni prepričal. Vzhodnoafriški gorski velikani so pogosto zaviti v megle in oblake, kar posebno velja za skupino Ruvenzori¹ – Mesečeve gore, tako da jih je iz ravnine pogosto težko videti. Naravoslovec J. M. Hildebrandt, ki je prišel v Kitui 28 let za Krapfom, je bil tam kar precej časa, pa niti enkrat ni uzrl Mt. Kenije, ker je bila

stalno zakrita z oblaki. Za Krapfa je mirno izjavil, da je imel najbrž snežne halucinacije. Tudi znameniti afriški raziskovalec Richard Burton si je dovolil nesramnost, da je Krapfa poimenoval "Lunatico".

Sredi 19. stoletja so se načrtna raziskovanja širnih predelov vzhodne Afrike bolj osredotočila na iskanje izvira reke Nil kakor na osvajanje visokih gora. Že v antiki so domnevali, da Nil svoje vodovje dobiva s t. i. Mesečevih gora, ki naj bi bile daleč v notranjosti Afrike. Danes vemo, da gre za gorsko skupino Ruvenzori, s katere se vodovje steka v velika vzhodnoafriška jezera; največje med njimi – jezero Victoria pa je zibel reke Nil.

V Afriki imamo tri gorske velikane, ki presegajo višino 5000 metrov in na katerih se (še) nahajata večni sneg in led. Čar Afrike – magična moč, s katero danes ta celina privlači številne popotnike, pohodnike in alpiniste, bi bil mnogo manjši, če ne bi bilo teh enkratnih gora. Prizori, ki jih ponujajo trije snežniki, se samo dopolnjujejo v svoji neubranljivi privlačnosti: naj gre za širono savano s skupino žiraf, nad katero se dviga v višave snežno bela kupola Kilimandžara, za drzno ošiljeno dvoglavo Mt. Kenijo z navpičnimi stenami in visečimi ledeniki ali pa za mistično zasanjanost deževnega Ruvenzorija, skoraj vedno zavitega v meglo in oblake.

MONTES LUNAE

Kakor smo že omenili, je izvir Nila že v antičnih časih vzbujal znanstveno radovednost; da je nekje zelo daleč, je bilo že takrat več kot očitno. Zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov so se porajale številne zgodbe, zavite v gosto tančico dražljive nevednosti in negotovosti.

Leta 470 pr. n. št. je slavni grški traged Ajsihl parabolično zapisal, "da se Egipt prehranjuje s snegom". Mislil je seveda, da se vodovje Nila napaja iz snega. Dvajset let pozneje je Herodot trdil, da Nil dobiva vodo iz "jezera brez dna", ki leži med dvema ošiljenima vrhovoma Crophijem in Mophijem. Raziskovalci 19. stoletja so jezero "romantično identificirali" kot sanjsko lepo jezero Lac de la Lune v Ruvenzoriju. Tudi veliki Aristotel je razmišljal o Nilu in 350 let pr. n. št. napisal, da je izvir Nila v Srebrnih gorah daleč v globinah Afrike.

Avtor imena Mesečeve gore je grški geograf Klavdij Ptolemaj, ki je deloval v Aleksandriji in je okoli leta 150 n. št. začel uporabljati ta naziv in tako je ostalo do današnjih dni. Ptolemaj je Mesečeve gore označil kot izvir Nila na osnovi neke nedokazane zgodbe. Med geografi se je pozneje razplamtela razprava, ali se naziv Montes Lunae nanaša na Ruvenzori, na pogorje Virunga ali celo na Kilimandžaro, Mt. Kenijo in gore v Etiopiji. Ruvenzori je dokončno

¹ V literaturi ime gorovja zapisujejo kot Ruvenzori, v novejšem času pogosteje Rwenzori. Po zgledu, kako naši avtorji zapisujejo toponime v Himalaji, smo se odločili za fonetični zapis Ruvenzori.

Luigi Amedeo di Savoia, Duca degli Abruzzi (1873–1933), italijanski raziskovalec in alpinist

Pravljичno lepo jezero Kitandara med Stanleyem in Bakerjem, v ospredju gozdiček značilnih senecij

obdržal to laskavo antično ime; če že ne moremo reči, da je tam dejanski izvir Nila (to je jezero Victoria oz. njegov najjužnejši in najmočnejši pritok, reka Kagera, ki izvira v Ruandi), pa se vodovje na vzhodni strani Ruvenzorija zanesljivo steka v porečje Nila in je tako "najvišji" izvir tega veletoka.

Dolga, dolga stoletja so minila, preden je oko evropskega človeka končno uzrlo to skrivnostno gorovje. Leta 1876 je Italijan Romolo Gessi v službi generala Charlesa Gordona, takratnega guvernerja Sudana, raziskoval zgornji tok Nila. Mimogrede povedano – zgodovinsko pomembna je končna Gordonova usoda: leta 1885 je herojsko padel v brezupni obrambi Kartuma pred uporniki samozvanega islamskega Mahdija (drugega Preroka). Če smo natančni, je bila Gessijeva odprava bolj politično-obveščevalnega značaja v službi kolonialne uprave, raziskovanje pa je bilo drugotnega pomena. Gessi je obplul Albertovo jezero in z njegovega južnega konca opazil visoke gore, prekrite s snegom, ki jih je povezal z Mesečevimi gorami. Gessijevo "odkritje" je skušal izničiti slavni raziskovalec Sir

Henry Stanley, ki je precej pozneje pisal o tem, kako je prav on leta 1876 prvi zagledal Ruvenzori, v resnici pa je gorovje videl šele leta 1889. Zanimivo, da se še do danes vleče razprava o "prvenstvu" med italijanskimi in angleškimi avtorji. Res pa je dal Stanley gorovju današnje ime: Ruvenzori naj bi v lokalnih narečjih pomenil Kralj oblakov, kar je popolnoma primeren naziv.

NEUSPEŠNE ODPRAVE

V naslednjih letih so se množile odprave v skrivnostno pogorje, vendar so raziskali le glavne doline in prečkali nekaj prelazov. Vsekakor velja omeniti odpravo britanskega oficirja W. G. Stairsa leta 1889, ki je po dolini reke Rwamya prišel visoko v pobočja Emina, ter odpravi Franza Stuhlmanna leta 1891 in D. W. Freshfielda leta 1905. Stalno deževno vreme, težavna orientacija zaradi oblakov in megle ter dolgi, naporni in zaradi močvirnega terena zelo mučni pristopi so onemogočili vzpone na vrhove. Po 17 večinoma neuspešnih odpravah pa je leta 1906 v Ruvenzori prišel odličen alpinist in raziskovalec, italijanski princ s polnim

imenom Luigi Amedeo Giuseppe Maria Ferdinando Francesco di Savoia, Duca degli Abruzzi. Bil je trdno odločen, da odkrije skrivnostno tančico, ki je prekrivala Mesečeve gore.

VELIKI ALPINIST KRALJEVSKEGA RODU

Abruški vojvoda je bil ena najzanimivejših osebnosti med gorniki na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Našim bralcem je gotovo najbolj znan po Abruzzijevem stebri na K2 – našel je najenostavnejšo smer na to zelo težavno in nevarno goro. Bil je odličen alpinist in neutrujen raziskovalec takrat še neznan in težko dostopnih krajev na Zemlji. Tistega leta je Luigi Amedeo vodil odlično načrtovano in organizirano odpravo z nalogo, da dokončno razišče skrivnosti Mesečevih gora. Med člani je bil tudi Vittorio Sella, ki je s svojimi dovršenimi fotografijami postal eden najbolj slavnih fotografov gora do danes. V moštvu so bili znanstveniki, geologi in biologi, alpinistično dejavnost odprave pa je vojvoda prihranil zase in za svoje zveste vodnike iz Courmayeurja, Josepha

Petigaxa, njegovega sina Laurenta, Césarja Olliera in Josepha Brocherela. Ekspedicija je z ladjo potovala iz Neaplja do Mombase v Keniji, nato z vlakom 940 kilometrov do Kisumuja na obali jezera Victoria, od tam pa s parnikom v Entebbe, kolonialno prestolnico Ugande. Sledil je dolg pohod s 300 nosači proti zahodu do Fort Portala in dalje do vhoda v dolino Mubuku na vznožju gorovja. Napredovanje po gosto zaraščeni dolini, blatu in skozi močvirja ob stalnem dežju je bilo zelo naporno, vendar so z močno voljo in dobro psihofizično pripravljenostjo uspeli premagati vse težave.

V zgornjem delu doline so si na višini 3798 metrov pod veliko previsno skalo uredili bazni tabor Bujongolo; mimo tega kraja gredo danes vsi trekerji in alpinisti, ki se vračajo po osvojitvi kakega vrha v Ruvenzoriju. Najprej se je 18. junija Luigi Amedeo z vodniki povzpел na najvišja vrhova Margherito in Alexandro, nato pa so v različnih skupinah v slabem mesecu osvojili 17 najpomembnejših vrhov v gorstvu, nekatere tudi večkrat po različnih smereh. Številnim so nadeli imena, hkrati pa opravili še odlično kartografsko delo ter izdelali natančen zemljevid celotnega masiva v razmerju 1 : 40.000. Nedvomno je bila odprava v Ruvenzori eden največjih gorniških uspehov v življenju tega alpinista.

DŽUNGLA, BLATO IN LED

Pogorje Ruvenzori leži le 0,5° zemljepisne širine severno od ekvatorja in se razteza od severovzhoda proti jugozahodu. Čez osrednji greben poteka meja med Ugando in Demokratično republiko Kongo (večji del gorstva pripada Ugandi). Drugače kakor Kilimandžaro in Kenija, Ruvenzori ni vulkanskega, temveč tektonskega izvora, zgrajen v glavnem iz gnajsa.

Gorstvo tvori šest glavnih skupin: najbolj severno se dvigata Mount² Emin in Gessi; Emin je tudi edina skupina, ki se v celoti nahaja na ozemlju Konga. Južno se razteza mogočni Speke, ki se s sedlom Stuhlmann Pass veže na osrednji in najvišji masiv Stanley. Vzhodno od Stanleya leži Baker, med njima je sedlo Scott Elliot Pass. Južno od Bakerja je pomembno sedlo Freshfield Pass, ki ga povezuje s skupino Luigi di Savoia. V začetku prejšnjega stoletja je bilo vseh šest glavnih masivov prekritih s stalnimi ledeniki, danes pa se je belo prekrivalo

ohranilo le še na Stanleyu in precej manj na Bakerju in Speku.

Že prvi raziskovalci, ki so konec 19. stol. prodrli v notranjost gorovja, so ugotovili, da je vsaka od glavnih skupin okronana z več vrhovi, ki so povsem samostojni. Na Eminu se tako dvigata Umberto Peak (4797 m) in Kraepelin (4791 m), oba izredno redko obiskana in težko pristopna. Sosednji Gessi z vrhovoma Iolando (4715 m) in Bottegom (4699 m) je podobnega značaja. Speke, ki se veličastno dviga nad zatrepom doline Bujuku, ima že več obiska, posebno najvišji vrh Vittorio Emanuele (4889 m), medtem ko njegova trabanta Johnston (4834 m) in Ensonga (4782 m) bolj ali manj samevata. Sredi prejšnjega stoletja so bili na Speku trije veliki ledeniki, danes vztraja le še Speke Glacier južno od najvišjega vrha.

Snega in ledu je ostalo še kar dosti na največji skupini gorstva, Stanleyu. Približno na sredini se čez vršno sleme preliva ledeniška ploščad, Stanley Plateau, ki je največja ledna površina v Afriki in s katerega se na obe strani spuščajo ledeniki. Severno od platoja se dvigajo trije vrhovi, ki presegajo višino 5000 metrov: Margherita (5109 m), čez katero poteka meja med Ugando in Kongom in je tudi najvišji vrh celotnega

gorstva, severno je Albert (5086 m), južno pa Alexandra (5090 m). Tudi čez Alexandro gre meja, medtem ko je Albert čisto na kongoški strani. Sredi lednega platoja štrli iz snega osamljena ostrica Moebius (4917 m), južno od njega pa je niz sedmih vrhov, od katerih jih pet meri čez 4900 metrov. Alpinistično najpomembnejša sta Elena (4970 m) in Savoia (4977 m).

Jugovzhodno od Stanleya se nahaja ena največičastnejših gora Ruvenzorija, Baker s petimi samostojnimi vrhovi, od katerih je najvišji Edward (4842 m), poleg njega pa sta najpogostejša alpinistična cilja še Semper (4794 m) in Wollaston (4626 m). Južno je še skupina Luigi di Savoia s tremi vršaki, od katerih je najvišji Sella (4626 m).

Z vzhodne strani, iz Ugande, nas v notranjost pogorja pripeljeta dve dolini, severno Bujuku, južno pa vzporedno tekoča Mubuku. Skozi njiju tečeta istoimenski rečici, po obeh gre tudi standardna trasa trekinga skozi Ruvenzori. Vzdlž trase in visoko na pobočju Stanleya je šest koč, ki niso oskrbovane, vendar so v še kar urejenem stanju in nudijo dobro zatočišče.

Posebna privlačnost Ruvenzorija je okoli 50 zelo slikovitih, povečini ledeniških jezer. Mimo jezera Bujuku in dveh jezer Kitanda-

Blato je stalni spremljevalec pohodnikov na Ruvenzori, zato so visoki gumijasti škornji obvezni del opreme.

² V uradni kartografiji je vsem vrhovom in gorskim skupinam Ruvenzorija dodana angleška beseda 'mount' ali kratica 'mt'.

Vstopni prag v steno Margherite premagamo s pomočjo železne lestve, sicer bi morali plezati III. težavnostno stopnjo. FOTO: ANDREJ ZORMAN

ra gre trasa osrednjega trekinga, za najlepšega pa velja malo obiskano in odročno jezero Lac de la Lune med Eminom in Gessijem, v celoti na kongoški strani.

Vzponi na večino vrhov dosežejo vsaj II. težavnostno stopnjo; če upoštevamo še dolge in zaradi stalne moče neprijetne pristope, ugotovimo, da so pohodi v to gorstvo precej zahtevni. V novejšem času so na Ruvenzoriju splezali številne težavnejše smeri, tudi V. in VI. stopnje.

Nižje predele Ruvenzorija prekriva deževni pragozd, po drevesih visijo zavese mahu in ovijalk, tla pa so zaradi padavin blatna in zamočvirjena. Tudi višje so tla še vedno močno vlažna, vendar je bujno rastje razredčeno, prevladujejo slikovite senecije in velike lobelije, ki so značilne za gore osrednje Afrike. Močan ambientalni kontrast med bohotnim rastjem in skalnatimi vrhovi nad belimi ledeniki je ena najzanimivejših in najprivlačnejših značilnosti Ruvenzorija. Proti pričakovanju je favna bolj skromna: seveda je ogromno manjših živali, tudi kač, od glavnih afriških živalskih znamenitežev pa lahko naletimo na bivolce

in leoparda. Čeprav se živali človeku običajno umaknejo, je določena previdnost na mestu. Henry Osmaston, britanski raziskovalec in alpinist, ki je Ruvenzori sistematično raziskoval v 50. letih prejšnjega stoletja in o njem napisal najboljši vodnik, je imel z bivolom in leopardom nič kaj prijazni srečanja.

Zadnji metri pod vrhom Margherite, najvišjega vrha Ruvenzorija

NARODNI PARKI

Večina Ruvenzorija je vključena v dva narodna parka. Na ugandski strani je to Rwenzori National Park, ustanovljen leta 1993, v Kongu pa Parc National des Virunga, ki je leta 1969 nastal iz prejšnjega parka Albert National Park; ta je bil ustanovljen že leta 1929 in je tako najstarejši narodni park v Afriki. Kaotične politične razmere v vzhodnem Kongu so razlog, da je danes za pristop v gorstvo veliko primernejša Uganda.

Čeprav je Uhuru Peak (5895 m), vrh Kilimandžara, skoraj 800 metrov višji od Margherite, prvaka Ruvenzorija in je vzpon na oba glavna vrhova Mt. Kenije (Nelion in Batian) pravi alpinistični podvig s težavami do IV. težavnostne stopnje, so trekingi in vzponi v Ruvenzoriju nekaj posebnega. Zaradi skoraj vedno slabega vremena in težko prehodnega terena je obisk Ruvenzorija zelo naporna in pogosto mučna pustolovščina, ki obiskovalca nagradi z izjemnim doživljanjem razgibane, divje in skoraj mistično navdahnjene pokrajine, ki v redkih sončnih trenutkih vzbrsti v sijaju nepopisne lepote. ◉

Literatura:

Tilman, H. W.: Snow on the Equator. V: The Seven Mountain – Travel Books. Diadem Books, 1988

Tenderini, Mirella: Le nevi dell'Equatore. Centro Documentazione Alpina, 2000

Tenderini, Mirella, Shandrick, Michael: Vita di un esploratore gentiluomo. Il Duca degli Abruzzi. Corbaccio, Milano 2006

Osmaston, Henry: Guide to the Ruvenzori. The Ruvenzori Trust, 2006

Messner, Reinhold, Mantovani, Roberto: Il duca dell'avventura. Le grandi esplorazioni di Luigi Amedeo di Savoia, Duca degli Abruzzi. Mondadori, Milano 2009.

Novo vodstvo planinske organizacije

Novi predsednik PZS je Bojan Rotovnik

✍ Slavica Tovšak 📷 Irena Mušič Habjan

Skupščine PZS se je udeležilo veliko delegatov, ki so v prvem krogu izvolili novega predsednika.

Skupščine, ki je v soboto, 8. maja 2010, potekala v veliki dvorani Fakultete za družbene vede v Ljubljani, se je udeležilo 151 od 253 delegatov z volilno pravico, kar pomeni skoraj 59-odstotno udeležbo. Da so društva pokazala zanimanje za to, kdo bo v naslednjih štirih letih vodil PZS, pove podatek, da je bilo v minulem letu na skupščini le 92 od 255 delegatov, ki so imeli pravico do glasovanja.

Skupščina je potekala umirjeno, brez večjih pretresov in v pričakovanju volilnih rezultatov. Med gosti, ki so pozdravili navzoče, so bili predsednik Olimpijskega komiteja Janez Kocjančič, predsednik Turistične zveze Slovenije Dominik S. Černjak, predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Igor Potočnik in predstavnik Fakultete za šport Herman Berčič.

V razpravi o poročilih je predsednik PD Ljubljana Matica Tomaž Willenpart opozoril na različne in neverodostojne interpretacije v zvezi s sanacijo dvojnega Triglavskega jezera ter predstavil program dejavnosti in ukrepov, ki so bili ali še bodo izvedeni. V društvu spremljajo razmere v jezeru ter sodelujejo pri organizaciji sestankov s pristojnimi in strokovnimi delavci, pripravi raziskav o čiščenju odpadnih voda in osveščanju planincev. Pri vseh triglavskih kočah uporabljajo biološko čista sredstva in skrbijo za čisto okolje.

Janko Kovačič (PD Poljčane) je Mladinsko komisijo opozoril na prekratek rok razprave o prenovi akcije Mladi planinec in

Ciciban planinec ter na dejstvo, da je treba prenovo proučiti iz več vidikov. Spravljivi in umirjeni ton predsednika Mladinske komisije Uroša Kuzmana ter odločitev delegatov, da se s sklepi ne morejo vme-

šavati v samostojno delo in avtonomijo komisije, sta rešila zaplet, ki bi sicer lahko imel daljnosežne posledice.

Miro Eržen je društva povabil na uradno odprtje Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani, ki bo v avgustu, in se zahvalil društvom, ki so poravnala obveznosti, in k temu povabil še preostala društva.

Po poročilih o delu v minulem letu so se delegatom pred začetkom volitev predstavili trije kandidati za predsednika.

Nagovor Bojana Rotovnika pred delegati

Novi predsednik Bojan Rotovnik s predstavniki novosprejetih društev v planinsko organizacijo

USTVARJALNI NEMIR

Manja Rajh (PD Celje Matica)

Predstavila je dosedanjo dejavnost v planinski organizaciji. V društvenem okolju se je že preizkusila kot predsednica PD, mentorica v vrtcu, širše deluje kot predsednica MDO Savinjske. Napovedala je spremembe in sodelovanje s komisijami PZS. Prizadevala si bo pritegniti tista društva, ki dobro delajo, a čutijo potrebo po sodelovanju s krovno organizacijo. Dotaknila se je problematike gorskega kolezarjenja in se zavzemala za sodelovanje z vsemi, ki želijo živeti v sožitju z naravo. Veliko pričakuje od sodelovanja z gospodarsko komisijo in zagovarja dejstvo, da je društvom treba vrniti tisto, kar je njihovo. Posebna beseda v njenem programu je bila namenjena strokovnim službam PZS. Energijo, voljo in znanje, prežete z ustvarjalnim nemirom, želi vložiti v dobrobit planinske organizacije.

POMLADITI PLANINSKO ORGANIZACIJO

Bojan Rotovnik (PD Šoštanj)

Za njim je dvajset let dela v planinski organizaciji. Vrsto let je bil predsednik PD Šoštanj, 15 let je aktivno sodeloval v različnih organih PZS. Zahvalil se je vsem, ki so izrazili podporo njegovi kan-

didaturi za predsednika PZS. Predstavil je tudi ekipo, s katero bi želel voditi PZS, v prvi vrsti sta to Tone Tomše in Borut Peršolja kot podpredsednika. Rotovnik je nakazal, da so v organizaciji PZS potrebne spremembe, da je napočil čas, ko lahko zaveje nov veter, ter da je planinsko organizacijo treba pomladiti in nasploh storiti veliko več za mladino.

PZS TEMELJI NA TRDNIH TEMELJIH

Franci Ekar (PD Kranj)

Dosedanji predsednik je poudaril dosežke devetih let svojega predsedovanja, prav tako pa napovedal spremembe, ki jih narekuje čas in recesija. PZS je trenutno finančno močna, brez kredita in brez dolgov. Razmišljal je o omejenem gibanju v gorskem svetu, zagovarjal avtonomijo dela komisij PZS. Poudaril je, da so predlogi za njegovo ponovno kandidacijo prišli iz planinskih vrst, zato se je zanjo odločil še v tretje. Njegovi sodelavci v novem mandatu bi bile znane planinske osebnosti: Danilo Škerbinek, Rudi Skobe in Drago Horjak. Pohvalil je dosedanje delo komisije za varstvo gorske narave in poudaril njeno pomembno vlogo tudi v prihodnje.

Po predstavitvi je bilo kar nekaj zapletov v zvezi z volitvami podpredsednikov in

volilnim postopkom, ki bi zaradi nepravilnosti in različnim tolmačenjem 47. člena statuta lahko ogrozil legitimnost volitev. Po burni razpravi je bil sprejet predlog, da se po volitvah predsednika in njegovi izvolitvi javno izvolijo še podpredsedniki predlaganih predsedniških kandidatov.

Po oddanih glasovnicah je nestrpnost v dvorani naraščala. Večina je pričakovala drugi krog, vendar ni bilo tako. S 77 glasovi je v prvem krogu zmagal Bojan Rotovnik, dosedanji predsednik Franci Ekar je dobil 58 glasov in Manja Rajh 16. Z večino glasov in javnim glasovanjem sta bila potrjena še podpredsednika Borut Peršolja in Tone Tomše. V upravnem odboru PZS nas bodo v novem mandatu zastopali še štirje voljeni člani PZS: Danilo Škerbinek (82 glasov), Uroš Vidovič (85 glasov), Tone Tomše (102 glasova), ki ga bo zaradi mesta podpredsednika zamenjal naslednji kandidat z najvišjim številom glasov, Franc Berk (45 glasov), in Miro Eržen (89 glasov).

V zaključni besedi se je novi predsednik Bojan Rotovnik zahvalil za zaupanje in k sodelovanju povabil vse zainteresirane. Predlagal je dopolnitev programa za leto 2010 z novimi idejami in izrekel zahvalo za devetletno delo Franciju Ekarju. PZS bo pomembna toliko, kolikor bo vseslovenska, je še dodal novi predsednik. ●

Med skupščino smo za mnenje povprašali nekatere delegate. Poglejmo, kaj so nam povedali.

Bojan Rotovnik, novi predsednik PZS: Skupščina je potekala zelo korektno. Vesel sem, da ni bilo formalnih zapletov in da smo se o vseh zadevah, ki jih prej nismo natančneje dorekli, tudi hitro dogovorili. Osebnostno sem bil pozitivno presenečen, da se je skupščine udeležilo veliko število delegatov, skoraj 60 odstotkov, kar je lep uspeh, hkrati pa je bilo tudi veliko mladih. To vsekakor dokazuje, da imamo v PZS kritično skupino mladih, ki so pripravljene sodelovati in delati, le motivirati jih je treba na pravi način.

Odkrito povedano, si zmage v prvem krogu nisem obetal, kajti bili smo trije kandidati. Prvič po 20 letih so imeli delegati možnost izbirati med tremi predsedniškimi kandidati z zelo raznovrstnimi programi. Po tej skupščini tako nihče ne bo mogel reči, da ni imel možnosti izbire. Vsako društvo se je odločilo za tisti program in tistega kandidata, ki mu najbolj ustreza. Veseli me odločitev društev, da si želijo vetra sprememb v planinski organizaciji, kar sem v svojem programu predstavljal že pred volitvami. Upam, da nam bo uspelo odpreti okna naše organizacije in narediti ustvarjalen prepih.

Če se ozrem še malce nazaj, lahko rečem, da vodenje take organizacije, kakršna je PZS, zagotovo zahteva veliko časa, energije in odrekanja, zato bi se še enkrat bivšemu predsedniku Franciju Ekarju zahvalil za vse opravljeno delo. Ne bi izpostavljaval uspešnih projektov, so se pa v prejšnjih mandatih vsekakor določene zadeve premaknile; konec koncev imamo urejeno finančno poslovanje, kar je za PZS zelo pomembno.

Če pogledam še naprej, se vsekakor čez noč ne da nič narediti, zato bomo začeli z malimi koraki. Bistvenih sprememb pred javno razpravo in obiski MDO-jev verjetno ne bo, kajti o vseh predvidenih spremembah se nameravamo pogovoriti s širšim krogom planinskih funkcionarjev. Nekateri predstavniki planinskih društev imajo občutek, da so njihova društva preveč odrinjena od dogajanja na PZS, in ravno to želimo spremeniti, da bodo bolj vključena, bolj seznanjena in bodo imela bolj aktivno vlogo. Spremembe zagotovo bodo, večje lahko pričakujemo šele ob zaključku leta, ko bodo javne obravnave že za nami in bomo skupaj ugotovili, kaj naša organizacija res potrebuje. Za ukrepanje bodo potrebne tudi spremembe statuta, brez tega ne bo šlo.

Manja Rajh, PD Celje Matica: Vzdušje na skupščini je bilo zelo mirno. Razpravljavec je bilo malo, čeprav sem pričakovala, da se bodo delegati na kakšnem področju le oglasili. Kakor kaže, je bilo že v drugih krogih opravljenih veliko kakovostnih razprav, zato ni toliko perečih problemov. Za pretekli mandat menim, da smo imeli za uspehe vsi precej zaslug, če omenim samo muzej, ki smo ga aktivirali s skupnimi močmi, pa še ni bil dosežen dovolj velik konsenz. V preteklosti se je organizacija preveč ukvarjala sama s seboj in premalo naredila za planinsko organizacijo, ni bilo koraka naprej. Za kandidaturu sem se odločila zaradi pobud prijateljev.

Želeli smo napredek, saj smo ugotovili, da z dosedanjim vodstvom to ne bi bilo možno. Vesela sem, da se je na pobudo našega MDO-ja prijavil tudi Bojan Rotovnik, k temu sem ga spodbujala tudi sama. Danes smo videli, da je bila to prava odločitev. Od novega vodstva imam visoka pričakovanja. Želim si, da bodo začrtali pot navzven. Volja, pogum in znanje – to je tisto, kar potrebujemo za napredek naše organizacije. Še vedno sem predsednica savinjskega MDO, kjer imam veliko dela, imamo veliko članov, predvsem mladih, torej dela za planinstvo bo še veliko.

Darinka Dekleva, PD Snežnik Ilirska Bistrica: Na skupščino sem prišla s pričakovanji. Spremembe smo pričakovali in, kakor je videti, smo zbrali dovolj *korajže*. Skrbi me starostna struktura funkcionarjev. Ne smemo postati organizacija 'dedkov in babic'. Zavzemam se za raznolikost po spolu in po starosti. Cenim delo starejših in izkušenih, ki morajo odpirati poti mladim. Menim, da je taka organizacija mnogo bolj privlačna in ima boljšo prihodnost.

Borut Vukovič, PD Litija: Ocenjujem, da je bila skupščina zelo uspešna, čeprav ni bilo veliko vsebinskih razprav. To ne pomeni, da skupščina ne prinaša velikih novosti, pričakujemo namreč nov, svež veter v PZS. Obenem mislim, da se je ob tej priložnosti treba prejšnjemu predsedniku Franciju Ekarju zahvaliti za velik trud in veliko energijo, ki ju je vložil v dosedanje delo. Prepričan sem, da so delegati dobro poznali Bojana Rotovnika in njegovo dosedanje delo in da so se zato odločili zanj. Zdi se mi, da je bil čas enostavno zrel za spremembe. Spremembe so se morale zgoditi, čutili jih je bilo v zraku, in veseli sem, da so se zgodile na tako kulturnen način. Že to je dober obet za prihodnost.

ločili zanj. Zdi se mi, da je bil čas enostavno zrel za spremembe. Spremembe so se morale zgoditi, čutili jih je bilo v zraku, in veseli sem, da so se zgodile na tako kulturnen način. Že to je dober obet za prihodnost.

Tone Robič, PD Gozd Martuljek: Danes je predvsem pozornost na volitvah, zato je vse skupaj morda bolj formalno. Po mojem bi morali obravnavati več planinskih tem. Lahko bi govorili o delovanju zveze in društev, o pretekli sezoni, saj je bilo ogromno skupščinskega gradiva, ki ga verjetno niso vsi prebrali, je pa tudi res, da za vsebinske teme verjetno ne bi bilo dovolj časa. Zdi se mi, da so mala društva preveč odrinjena. Mi smo malo društvo, smo kakor ena družina, velika društva se mi zdijo kot neka 'industrija'. Glede tega imam pričakovanja od novega vodstva.

Marjeta Bricl, PD Kum: Na skupščino smo zaradi volitev prišli s posebnim občutkom in odgovornostjo. O vseh kandidatih smo se odločali na MDO-jih. Malce so me zmotile te volilne zagate. V našem društvu smo si sprememb zelo želeli. Druženje se mi zdi zelo koristno in prijetno, da se s kolegi ne menimo samo po elektronski pošti. V času daljšega premora bi lahko obravnavali tudi kake druge, bolj strokovne teme. Skupščinsko gradivo je res bogato, morda pa bi bilo smiselno

za tiste, ki niso vsega prebrali, pripraviti kratke povzetke. Od novega vodstva pričakujem večjo naklonjenost malim društvom. Imamo 60 let staro kočjo, ki je sami ne zmoremo več obnavljati, breme je preveliko.

Uroš Kuzman, predsednik Mladinske komisije: Današnja skupščina je bila zaradi volitev malce negotova, napeta, vendar konstruktivna in demokratična. Za vsako komisijo znotraj organizacije je na nek način pomembno, kdo je predsednik, a kljub temu je bilo opaziti, da so vsi trije kandidati v svoje programe vključevali mlade, kar je bilo za našo dejavnost izrednega pomena. Sedaj, ko je rezultat znan, sem še posebej vesel, da je novi predsednik postal Bojan, saj je v MK pustil globok pečat in verjamem, da lahko na njegovo podporo računamo tudi v prihodnje. Bojana kljub mladosti ljudje poznajo kot temeljitega inštruktorja, je močno integriran v naš vzgojni sistem, ima dobre reference tudi s profesionalnega področja, predvsem pa mu ljudje zaupajo. Volivci so se odločili za nekaj prodornega, za nov veter. Vodstvo lahko s svojo dobro vizijo zelo pozitivno vpliva tudi na vse ostale člane organizacije. Kot vodja komisije sem zato sedaj še bolj motiviran za delo in verjamem, da bo prihajajoče obdobje produktivno. ○

Pogovarjal se je Vladimir Habjan.

Biti četrti ne pomeni biti pozabljen

4. festival gorniškega filma Domžale

✍ in 📷 Dejan Ogrinec

Biti četrti se vedno sliši nekam medlo. Si samo nekaj stotink ali desetink sekunde za najboljšimi in nihče več ne ve zate. Za las ti manjka do bronca, a vseeno odkorakaš v pozabo. Če pa si četrti drugje, se slika spremeni. Četrti pomeni, da si verjetno prebrodil vse začetne težave in da dobro veš, kje stojiš.

Končal se je že četrti gorniški filmski festival Domžale, ki se sicer, zanimivo, dogaja sredi Ljubljane. Lahko rečem, da se je odvrtel še en dober festival, ampak lahko ponovim nekaj pripomb. Zakaj naša gorniško-planinska srenja tega festivala ne sprejme za svojega? Zakaj je večinoma videti samo alpiniste? Kje so navadni obiskovalci, ljubitelji filmov, planinci, športniki? Bilo je sicer polno vseh, pa po drugi strani vseeno ne dovolj.

FESTIVAL – KULTURNO OSREDIŠČENJE PLANINSTVA, GORNIŠTVA IN GORA

Pa da ne bi kdo mislil, da je bilo premalo ljudi. Nikakor. Bilo je kar nekaj filmov in predavanj, ki so bila kakor v dobrih starih časih himalajskih diaprojekcij razprodana do zadnjega stola. To je bilo zelo lepo. Še vedno so bili filmi malenkost bolj obiskani kakor predavanja, kar me preseneča. Pričakoval bi obratno, ampak to je bila stalnica tudi prejšnjih festivalov. Očitno je v poplavi filmov, ki se jih danes najde na spletu, dobra roka in veliko dela organizatorja, sive eminence in očeta festivala Silva Kara, že spet naredila svoje in ljudje so se odzvali z navdušenjem.

Silvo Karo je, zahvaljujoč udeležbi na vrsti tovrstnih svetovnih festivalov, pripeljal precej dobrih filmov in vrhunskih predavateljev. Recimo film *Asgard jamming*, ki je osvojil vsa srca. Čeprav mi je Rolando Garibotti v pogovoru razkril, da je bila žirija precej proti omenjenemu filmu, češ da tehnično ni dovolj dober, da manjka dober producent in podobno, je film uspel. Nagrada za najboljši plezalni film. In jasno, da tudi nagrada občinstva. Ampak žirija res ni imela lahkega dela. Dobrih filmov, res dobrih filmov, je bilo precej. Preveč, kakor mi je zaupal tudi eden od žirantov, Miha Lamprecht. Ob njem so pri ocenjevanju sodelovali še Elisabeth Schur (Avstrija), Rolando Garibotti (Argentina), Maja Weiss (Slovenija) in Mireille Chiocca (Francija).

Ko sem videl film *Onkraj vrhov* z junakinjo Catherine Destivelle, sem bil presunjen. Dobesedno. Vsakdo, ki ga je imel priložnost videti na velikem platnu v Linhartovi dvorani, je bil vsrkan v podobe in duševno potolažen, kajti to je film za na ekstra velike ekrane. Doma, za televizorjem, se bojim, da ne zaživi tako na polno. In zato je naš gorniški festival tako privlačen. Veliko filmov je tako dobrih, da četudi smo si jih (ali imamo namen)

Ronaldo Garibotti nam je podrobno predaval o svojem vrhunskem vzponu, to je prečenju najlepših in najtežjih patagonskih vršacev Torre Traverse leta 2008. S tem dejanjem je v patagonskem in svetovnem alpinizmu meje znova premaknila navzgor.

si jih ogledati doma za računalnikom (ali na domačem DVD-predvajalniku), bomo ostali šele na polovici poti. Šele na velikih površinah se nas namreč filmske zgodbe res dotaknejo in nam prenesejo svoje sporočilo.

Ampak pripomba leti še na kaj. Še vedno manjka tista srčica, presežnik kulturnega dogodka. Razstava fotografij Matevža Lenarčiča je odlično pokrila vsaj del tega in nastop založbe Sidarta s promocijo svojih knjig tudi nekaj malega, ampak še vedno mi je manjkal okus po nečem več. Okus po dogodku. Morda tukaj peša organizacija, verjetno pa bo držalo nekaj drugega. Kakor je na podelitvi nagrad izjavil tudi župan občine Domžale, denarja pred samim festivalom skoraj ni bilo in vsi samo čakajo na izkupiček od prodanih vstopnic, da se poplačajo vsaj vsi računici.

Še dobro, da smo imeli srečo z deževnim in hladnim vremenom. Tako so se dvorane verjetno še bolj napolnile in nekaj denarja od tega le bo. Ker je res. Če ne bi za festivalom stala tako trmasta in vztrajna oseba, kakršna je Silvo Karo, bi se večina po domače rečeno – pokakala. To je izjavil celo domžalski župan. Izjava, ki je še kako na mestu. In ravno zaradi njega smo imeli priložnost poslušati in v živo gledati take zvezde svetovnega alpinizma, kakršni so Leo Houlding, Ronaldo Garibotti in Luka Lindič. Vsi ti so bili tam zaradi njega in ne zaradi imena festivala. Kakor je Luka Lindič dejal: "Nikdar ni tak', k' 'zgleđa!" Treba je poskusiti, da spoznaš, če gre.

TISTA LEPA LETA – OBUJEN SPOMIN NA POVOJNO GENERACIJO

Festival je od letos naprej uvrščen tudi v skupino mednarodnih gorniških festivalov, kar pomeni še boljše filme, možnost še boljše izvedbe festivala in podobne izboljšave. Ampak če ne bo

Za nekaj besed smo poprosili direktorja festivala Silva Kara

Idejo o festivalu gorniškega filma v slovenskem prostoru sem dobil na festivalu v Banffu. Zavedal sem se, da tega pri nas ni in da bi bil dogodek v Sloveniji vsekakor zanimiv glede na to, da v gore zahaja velik odstotek Slovencev in so jim s tega vidika blizu.

Seveda je organizacija takega dogodka velik zalogaj. Prvi mali festival sem izvedel na Bledu leta 2002 ob svetovnem letu gora. Ker je bil festival dobro obiskan, sem se odločil, da bom s tem nadaljeval. Leta 2007 sem priredil prvi mednarodni festival gorniških filmov v Ljubljani in Domžalah, letos pa je potekel že četrti. Veseli me, da so naše delovanje in zavzetost opazili tudi v tujini. Tako smo bili letos sprejeti v Mednarodno zvezo za gorniške filme – International Alliance for Mountain Film (<http://www.mountainfilmalliance.org/>), česar smo še posebej veseli.

Treba se je zavedati, da prirejanje festivala ni zgolj zbiranje filmov in poznejša projekcija, pač pa gre za precej več. Najprej je seveda treba poznati aktualno filmsko dogajanje na gorniškem področju. Sam sem redni obiskovalec filmskih festivalov v Evropi in po svetu. Tako poznaš dobre filme in hkrati pridobiš poznanstva. Pravo delo se začne približno štiri mesece pred festivalom, ko se počasi zaključujejo prijave in se vodi obsežna korespondenca s filmskimi ustvarjalci. Poleg tega je treba hkrati urejati arhiv in voditi evidenco. Ko komisija izbere filme, ki jih uvrstimo v seznam, se začnejo priprave: za brošuro, izdelavo programa, urejanje vsebin za splet, prevajanje filmov, podnaslavljanje ... Poleg tega pa je treba poskrbeti tudi za sponzorska sredstva, saj je izvedba takšnega festivala ogromen finančni zalogaj.

Pogovarjala se je Slavica Tovšak.

kdo od odgovornih, ki ima v rokah škarje in platno kaj storil, bo morda veliko dela Silva Kara šlo v zrak. Izpuhtelo. Kar pa bi bila velika škoda. Filmska gorniška kultura namreč ni od včeraj. Že v času kluba Skala so se snemali in predvajali filmi na temo gora ter na ta način širili kulturo in duh gora širšemu občestvu. Da ne govorimo o tem, kako se je po čistem naključju našla filmska zapuščina Ivan Bolleta, ki je za svoj denar in v svoj užitek precej svojega časa posvečal snemanju filmov o gorah. Lepo. In lepo je bilo tudi to, da je ta ostanek uvrstil direktor festivala v skoraj samo špico festivala. Upamo samo lahko, da bo zapuščina Bolleta ob pomoči moderne tehnike ugledala luč dneva in razveselila še koga tudi v obliki dokumentarca. Poglejmo si, česa so se naužile naše oči.

Naj začnem s projektom, ki si zasluži posebno pohvalo. Slovenski film *Tista lepa leta* si res zasluži aplavz. Snemalec Boštjan Mašera in scenaristka Mojca Volkar Trobevšek sta se lotila res zanimive teme in leto dni dolgo delovno zgodbo spravila v 50-minutni filmski projekt. Ob minimalnih vloženi finančnih sredstvih govori o obdobju po koncu druge svetovne vojne, ko se je na Slovenskem izoblikovala generacija plezalcev. Ti so korenito spremenili dotedanji pristop do slovenskega alpinizma. Zgledovali so se po mojstrih dolomitskih skalnih smeri in dvignili mejo preplezanih težav v skali do zgornje 6. stopnje ter v slovenski alpinizem prvič vnesli nekaj športnega duha. Ob vsem tem pa so še vedno plezali tudi s predvojnimi vzorniki. Obiskali so tudi granitne vršace Centralnih Alp. Rado Kočever, Ciril Debeljak – Cic, France Zupan, Sandi in Danica Blažina ter mnogi drugi so bili tik pred tem, da dobijo vozovnico za Himalajo, a so žal obstali nekje vmes med slovenskimi Alpami in najvišjimi vrhovi sveta. Resnična pohvala Mojci za vztrajnost in trud.

Planinska zveza Slovenije je izbrala in nagradila film *Enoroki* režiserja Paula Diffleya, ki govori o enorokem plezalcu. Kevin Shields je poznan pod imenom 'enoroki plezalec'. Kljub invalidnosti, ki ga spremlja že od rojstva, je Kevin šokiral plezalsko srenjo z nekaterimi drznimi in navdihujočimi vzponi v zadnjih letih. Dokumentarni film na lep način prikazuje njegovo sposobnost motiviranja samega sebe, voljo do treninga in željo po plezanju. Na sledi za njegovim vse hitrejšim napredkom se film nekoliko upočasni ob pretresljivem vrhuncu Kevinove plezalne odisejade, ko poskuša solo preplezati smer z oceno E6 v Glen Nevisu. Inspirativno!

ALPINISTIČNI FILM BERHAULT OBUDIL SPOMIN NA IZJEMNEGA ČLOVEKA

Televizija Slovenija se je odločila za film o Catherine Destivelle (režiser Remy Tezier), francoski plezalki, ki prikazuje slavno alpinistko tam, kjer se počuti doma. S tremi različnimi soplezalci, ki so v njenem življenju pustili pomemben pečat, Catherine prepleza tri klasične smeri v gorah nad Chamonixom. Kamera ujame veličastne poglede iz perspektive plezalcev ter zazna tudi najbolj intimne in iskrene trenutke med vzponom. Najlepše v filmu je to, da ima gledalec občutek, da pleza skupaj z eno največjih legend sodobnega alpinizma. Catherine je bila že gostja prvega mednarodnega festivala gorniškega filma na Bledu. Film si bo moč ogledati še enkrat v rednem televizijskem sporedu in je zelo poetski ter preprosto – lep.

Film, ki je pritegnil vse navzoče, prelil zabavno energijo v dvorani in bil soglasno izbran za najbolj udarnega, je bil nedvomno *Asgard Jamming*. Njegova zgodba: 45 dni, 0 noči, 600 kilometrov

Celotna skupina, ki je stala za filmskim projektom *Tista lepa leta* in pomagala Mojci Volkar Trobevšek in Boštjanu Mašeri.

peš, 11 dni življenja v navpični steni, 4 fantje, 1 dekle ... Nicolas Favresse, Sean Villanueva, Olivier Favresse, Stephane Hanssens in Silvia Vidal se odpravijo na plezalno odpravo na Baffinove otoke na skrajni sever kanadskega ozemlja. Dostop do gore Asgard, ki predstavlja njihov cilj, je dolg okoli 60 kilometrov. Zato morajo plezalci petkrat nazaj na izhodišče, da bi spravili vso potrebno opremo in hrano v bazni tabor. Končni seštevek je 600 prehojenih kilometrov. V severozahodni steni Mount Asgarda preživijo 11 dni, kar ni ravno mačji kašelj.

Za najboljši alpinistični film je bil izbran film o *Berhaul-tu*, ki je svojo tridesetletno alpinistično kariero zaznamoval s spektakularnimi podvigi in neverjetnimi dosežki. Njegovo skrivnostno izginotje na štiritisočaku Domu leta 2004 je pretreslo vse. A kdo je bil ta skromni plezalec, ki je imel visoka etična merila in je bil znan po svoji človečnosti? Kako to, da je užival skoraj soglasno spoštovanje več generacij amaterskih in profesionalnih alpinistov v krutem svetu alpinističnih elit, znanih po ljubosumju in obrekovanju?

NAGRADA MESTA DOMŽALE FILMU ASGARD PROJECT

Podobno je presenetil *Le Cheval de l'Everest*, ki govori o mladeniču Gurmenu. Mlad in sposoben šerpovski vodič, ki živi pod Everestom, se nekega dne odloči, da bo denar služil malo drugače. Zamisli si, da bi kupil konja in ga posojal turistom. Toda pot do lastnega konja v Nepal ni lahka. Politično nemirna država grozi na vsakem koraku. Na območju Anapurn končno najde konja, ki je naprodaj. Kupi kobilu, ki jo poimenuje Karma. Ta je za domačo vas veliko presenečenje, spremeni pa tudi utečeno

življenje njegove družine. Najodločilnejši trenutek je, ko Karmo posvetijo in predstavijo Budi. Po tem svečanem obredu lahko Gurmen prične s svojim novim življenjem, polnim himalajskih avantur. Njegova Karma, 'konj vetra', mu zvesto stoji ob strani.

Avstrijec Michael Schlamberger je posnel izjemen film *Balkan*. Balkan je bil stoletja prizorišče vojnih konfliktov in velikega uničenja. Toda prav vojne in razdejanja so balkanski divjini omogočile, da je ostala skoraj nedotaknjena in ena najbolj ohranjenih v evropskem prostoru. Pokrajina bolj spominja na Srednji vzhod kakor na moderno Evropo. Mnoge živalske vrste so v tem okolju našle svoje poslednje zatočišče, ko jih je modernizacija sosednjih območij pregnala iz njihovega naravnega habitata. Film na osupljiv in slikovit način prikazuje pokrajino, regije in divja bitja, ki tu živijo nespremenjeno že stoletja, in se nadeja velikega upanja, da bodo ta čudovita bitja preživela. Res lep in predano narejen film, zato je prejel posebno pohvalo žirije.

Najvišjo nagrado v vrednosti 1500 evrov, nagrado mesta Domžale, pa je prejel film *Asgard project*, režija Alastair Lee. Zgodba sledi svetovno znanemu plezalcu Leu Houldingu na Baffinove otoke, kjer se loti sila ambicioznega projekta: opravil bo namreč prvi prosti vzpon na Severni stolp Mount Asgarda. Leo k sodelovanju povabi ameriškega prijatelja Stenleyja Learyja, ki velja za pravega boga med plezalci 'big wall'. Tokrat si zada cilj, da bo z vrha stene opravil BASE-skok in poletel v letalni obleki. Toda odprava v samo osrčje arktične dežele pride tja zelo pozno, že skoraj ob koncu sezone, zato gre vse več stvari narobe. Razmere se namreč tako poslabšajo, da je že dostop do baznega tabora pod steno pravi izziv. Odličen film z odlično ekipo in zato brez napak. ●

V spomin se najtrdneje vtisnejo "nepomembni" trenutki

Koroški alpinist Drago Zagorc

✍ Marta Krejan 📷 Stanko Mihev, arhiv Draga Zagorca

Pred petimi leti, natančneje v junijski številki (6/2005) Planinskega vestnika, sem se razpisala o Raduhi in eni njenih najpogosteje obiskani smeri – o Platah. Plate so prvi preplezali Lipi Lagoja, Zdenko Štern in gluhi alpinist Jože Peruš, ki smo ga v PV tudi že predstavili. Prvo ponovitev te lepe smeri je opravila naveza Jože Petrič-Drago Zagorc, slednji pa je v tistem prispevku omenjen tudi kot eden prvih resnih raziskovalcev te gore.

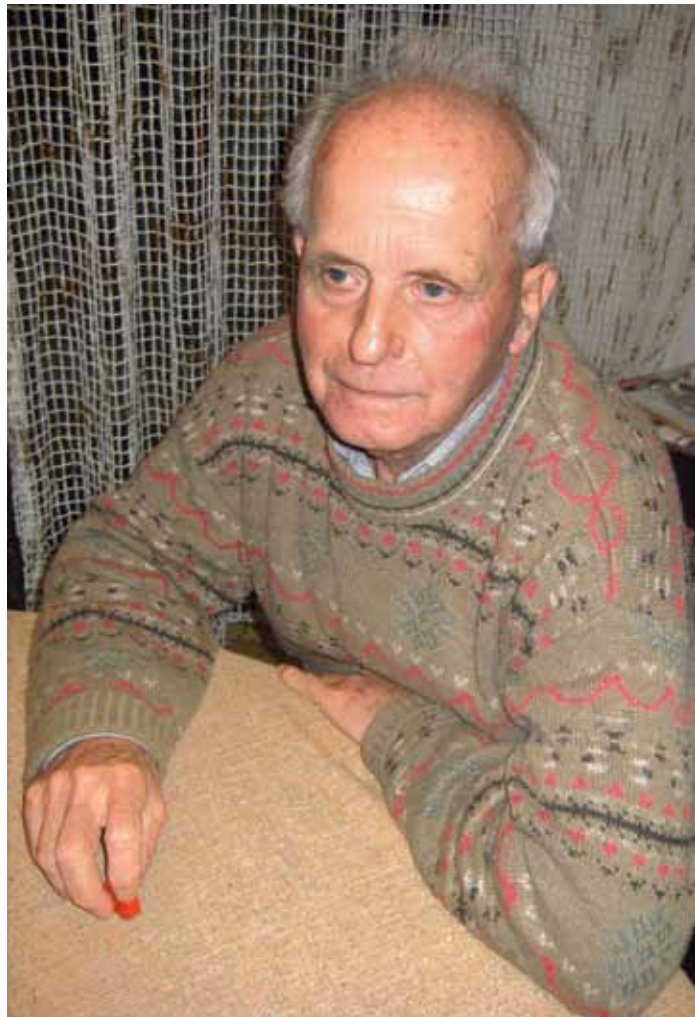

"Raduha in Grohot nam pomenita več kot druge gore. Tu smo začeli. Vabita nas nazaj in mi se vračamo," je zapisal Drago. Drago Zagorc je z bratom Zvonkom leta 1960 v Raduhi "potegnil ZZ, smer, ki je ravno tako postala klasika naše gore in jo izrabljamo predvsem za "učne urice", kar pa ne pomeni, da ni resna smer. Ocenjena je s IV+, da pa je tako zelo pogosto obiskana, so krivi tudi (sicer redki) svedrovci, ki omogočajo, da malo bolj prestrašen tečajnik v alpinistični šoli tudi "potegne kak cug". Tega Zagorca so na *ferajnu* kar pogosto omenjali, tudi v zvezi s presežki (vsaj kar se mene tiče), zato sva se s Stankom Mihevom, ki dobro pozna koroško alpinistično srenjo, odločila, da ga obiščeva.

Drago Zagorc je skromen gospod, ki se rad spominja predvsem detajlov, drobcev poti svojega življenja. Ne razlaga rad o dosežkih (o številnih prvenstvenih smereh, solo plezanju ...), ki jih mi tako radi izpostavljamo, raje pove kaj drugega, kaj takega, kar ga je pri doseganju dosežkov spremljalo ali pa presenetilo.

Kako ste začeli "plezarijo" in zakaj ravno na Raduhi?

Rad sem bral knjige, tudi alpinistične. In vedno sem bil rad v naravi. Vse skupaj se je začelo pri tabornikih, kjer

Drago Zagorc

sem se naučil že marsikaj, kar mi je prišlo kasneje prav v hribih. Tam smo se o tem tudi pogovarjali in nekaj se nas je odločilo, da se vpišemo v alpinistični tečaj, ki ga je vodil Cic Debeljak. To je bilo leta 1955, seveda na Grohotu pod Raduho. Raduha je pač nam Črnjanom oz. Žerjavčanom najbližje ... Zelo pogosto smo se ob prostih dneh in koncih tednov dobivali na Grohotu, se pogovarjali, igrali karte in seveda plezali. Lušno je bilo. Janez Gorjanc je bil takrat načelnik, kot oče nam je bil.

Ste se z družino selili iz Črne v Žerjav ali obratno, da omenjate oboje?

Selili se ravno nismo, je bilo pa odvisno od trenutne oblasti, kaj smo. Če so rekli, da naša hiša stoji v Žerjavu, smo imeli hišno številko 92, zadnjo, kadar pa je spadala v Črno, so ji dali številko 1 (*smeh*).

Začeli ste torej na Raduhi, predvsem zaradi bližine. Kako pa je bilo z drugimi, bolj oddaljenimi hribi?

Pogosto smo hodili v gore nad Logarsko dolino, tudi tečaje smo imeli na Kamniškem sedlu. Sobotna je bila takrat delovni dan, tako da smo takoj po službi krenili čez Sleme v Solčavo,

Na vrhu Hafnerja, julij 2001

nato pa na Klemenčo peč ali na Okrešelj. Malo smo spali, v nedeljo plezali, po plezanju pa je bilo treba domov. Peš, seveda. Utrujeni smo pogosto naredili "čik pavzo" malo pred domom. Spominjam se, kako nesrečnega sem se počutil, ko smo med počitkom ugotavljali, kdo ima najdlje do doma. Prav zavidal sem soplezalca, ki je bil že doma, sam pa sem imel še tristo metrov do hiše. Tretji prijatelj je moral premeriti pa še nekaj korakov več ... Ja, veliko je bilo treba pešačiti.

Študirali ste v Ljubljani, gozdarstvo. Ste takrat pogrešali svojo plezalsko družino ali ste si našli novo?

Malo sem jih že pogrešal; veliko sem namreč plezal z Dodijem (Ferdo Pušnik, "župan" Grohata, op. p.). Ampak v Ljubljani sem našel veliko novih prijateljev, predvsem med člani AO Matica in v Akademskem AO. S prijatelji, ki so tudi študirali, smo hodili na sestanke teh dveh odsekov in s člani plezali na Turncu pod Šmarno goro. Marka Dularja sem tam kar dosti srečeval. Spomnim se aprila 1957 ... Bil sem na Okrešlju. Silno veliko plazov je bilo, vsakih nekaj minut sem slišal kakšnega. Takrat se je zgodila tista tragična nesreča, ko sta se Marko Dular in Franc Zupan smrtno ponesrečila ... Marko je bil poseben fant, ja ... In izredno močan je bil; na Korošici je bil v enem tramu zabit klin in Marko se je s sredincem obesil v njegovo uho ter se dvigoval. To je zmožgal samo še en plezalec, za koga drugega se ni vedelo. S prijatelji iz Ljubljane se zdaj vidavamo na srečanjih "starih" alpinistov.

Sem pa plezal tudi s Korošci, s katerimi smo se pač dobili nekje na poti. Nekoč pozimi smo šli na Kokrsko sedlo in na Grintovec. Nameravali smo čez Velike in Male pode, potem pa bi prijatelji šli v Logarsko, sam pa sem se nameraval vrniti v Kamniško Bistrico. Pod Grintovcem nas je ujela megla, potem pa še noč. Naleteli smo na večji kamen, pod katerega smo se lahko stisnili, tam pa je – prav nenavadno – ležal še kos lesa. Strgali smo par listov iz dnevnika, ki ga je pisal prijatelj, in zakurili tisti les. Kake tri ure nas je grel.

Čez noč je zapadlo kar nekaj novega snega, kar je pomenilo tudi plazove, zato smo se odločili za vrnitev po isti poti. A glej ga zlomka, po par urah tavanja po megli smo se vrnili na lastno sled. Nekako smo se izvlekli in sestopili čez Kogel, kjer smo spet imeli neverjetno srečo. Našli smo poličko, na kateri je rasla smreka, okoli nje smo napeljali vrv in se po njej spustili do dna. Ravno prav dolga je bila. Do večera smo

bili v Kamniški Bistrici. Soplezalca sta krnila proti Koroški, jaz pa v Ljubljano.

Moralo je biti precej naporno ...

Ja, kar naporno je bilo. Takrat se je navadno plezalo po eno smer, ne tako kot danes, ko jih nekateri preplezajo po pet, in to v velikih stenah. Kar je ob vsej opremi in možnostih dostopanja tudi razumljivo. Včasih je bilo povsod treba peš ali s kolesom. Z Dodijem sva nekoč na večer prišla na Okrešelj, zjutraj preplezala Direktno v Štajerski Rinki, zvečer pa jo mahnila na Korošico. Drugi dan sva v Dedcu preplezala dve smeri, prespala, šla pod Ojstrico, zavila v Herletovo, potem pa steno še prečila. Plezalo pa se je seveda v čevljih – bolj "bikasti" so bili, boljši so bili. Da pa je bilo vse skupaj še bolj pestro, je Dodija ves čas mučil zobobol, sam pa sem se kresnil s kladivom, ko sem zabijal klin za spust po vrvi. Takrat se je ves čas čemerin in molčič Dodi oglasil: "A se ti lahko vsaj malo smejim?"

Ampak ti naponi so bili zmeraj poplačani. Neko jesen sem se iz Ljubljane s kolesom peljal v Kamniško Bistrico, šel na sedlo, preplezal Jugovo poč in se vrnil nazaj v prestolnico. En sam detajl (-V) je bil v smeri, s katerim mi je bil ves napor poplačan.

Bili ste eni izmed prvih solo plezalcev. Plate, Čopov steber, Rumena zajeda ... Slednja je takrat doživela drugo solo ponovitev. V tistih časih je bilo to precej drzno in obsojanja vredno dejanje, danes je stil plezanja drugačen, ravno tako želje in trendi. Kaj vas je gnalo v tak način plezanja?

Soplezalci sem se zelo dobro razumel, nikoli nismo prišli v konflikt, a vseeno sem rad plezal sam. Čopov steber sem pred tem plezal že velikokrat, tako da sem ga dobro poznal. Bom raje povedal nekaj drugega. Enkrat sem plezal Skalaško z namenom, da nadaljujem v Čopovem stebru, a me je nekaj prepričalo, da sem zavil raje v Ladjo. Kjer je bilo težko, sem si napravil samovarovanje, ampak ravno na najtežjem mestu se mi je zataknila vrvica, s katero sem se varoval. Nikakor mi je ni uspelo rešiti, tako da sem se moral izpeti in nadaljevati brez varovanja. To je bil zame eden najbolj napetih trenutkov v mojem življenju.

V Rumeni zajedi me je prvič že na začetku smeri zaustavil en previs. Sedel sem na kolo in se vrnil v Ljubljano, a mi ni dalo miru, zato sem se naslednji dan zopet vrnil s kolesom in smer preplezal. V tistem težjem delu sem naletel na leseno zagozdo in klin in ga zgrabil, a se mi je izpulil. Zavrtelo me je in obvisel sem na eni roki. Uspelo se mi je zadržati, ampak roka me je pošteno bolela. Ja, pa enkrat mi je zdrsnilo v Jugovem stebru ... Nič hudega se ni zgodilo in prvi trenutek se niti nisem prestrašil, sem pa kasneje začutil precejšnjo tesnobo; tak občutek navadno "pride zadaj". Res je, solo plezanje takrat ni bilo dobro sprejeto. Alpinizem je pomenil dva tovariša, ki se na vrhu preplezane smeri rokujeta ...

Leta 1966 sta se z Janezom Golobom potepala po Kavkazu ...

Tja smo potovali z vlakom, vse skupaj pa je trajalo kak mesec dni. Z Janezom Golobom sva v SV steni Mishirghi-tau preplezala Timofejevo smer, ocenjeno s V. Plezanje s sestopom

vred je trajalo šest dni. Kljub naporom in ozeblinam, ki sem jih dobil že drugi dan, so bili ti dnevi čudoviti. Resnično. Podnevi sva hodila in plezala, noči pa mirno prespala. Prvi večer sem leže v topli spalni vreči zaprl oči in uspaval me je zvok vode, ki je tekla pod ledenikom. Ko sem jih zopet odprl, je bil dan in povsod naokrog sama tišina ... Res lepo doživetje. Vsak večer sva imela srečo, da sva našla udoben kotiček, ki nama je nudil zavetje in mir celo noč. Smer sva uspešno preplezala in sestopila. Pogovarjala sva se, ko je bila za nama že glavna sestopa, kje je bolje, na morju ali tam, kjer sva. Sva nekaj časa molče tuhtala in ugotovila, da nama tukaj prav nič ne manjka. Gori, na kateri sem plezal v Rusiji, sta še Kashtan-tau (5151 m) in Ullu-az (4680 m). Udeležil sem se tudi mednarodnega srečanja alpinistov na Rili v Bolgariji. Bili smo v območju nastajajočih športnoplezanih smeri, ki spominja na Paklenico. Zanimivo je bilo, takrat so se smeri šele začele opremljati.

Vaše najplodnejše obdobje, kar se alpinizma tiče, je bilo ...?

Med študijem. Malo dlje smo študirali, pa je šlo. Časi so bili takrat precej bolj prijazni do ljudi. Imel sem štipendijo, v Ljubljani pa sem delal kot policist v križišču in tako še nekaj zaslužil.

Kako bi primerjali takratni alpinizem z današnjim?

Zdaj je alpinizem postal tudi profesionalen, precej bolj se gleda skozi denar, kar mi ni všeč. Pogosto je tako, da po določenih pomembnih vzponih nastane knjiga, kar pomeni določen tržni prispevek, obenem pa tudi zadovoljstvo. To je vsekakor velik motiv. Ni pa mogoče primerjati "mojih" časov z današnjimi, vse je drugače – od opreme, hrane, miselnosti do težavnosti. Takrat je bilo merilo težavnosti pogosto izraženo z besedami: "Tako težko je bilo, da še stopiti nisem imel kam. "No, torej "bikasti" čevlji le niso najboljši čevlji ...

Na Koroškem so takrat izstopali alpinisti Mirko Kalčič, Franc Smrečnik, Dodi, Ivo Dokl in drugi, z ostalimi slovenskimi alpinisti pa smo se srečevali tudi na taborih, ki jih je organizirala PZS. Zelo aktivni so bili Ante Mahkota, Aleš Kunaver,

Marjan Keršič-Belač ... Joža Čop pa je pogosto vodil taborje. Njegova žena je kuhala, on pa se je družil z nami. "Fajn ded!"

Tudi vaša žena Nuška je alpinistka. Ste jo vi navdušili za hribe?

Ne, spoznala sva se v hribih. Ja, kar dosti sva plezala skupaj in prav lušno je bilo. Sva pa počela skupaj tudi vse ostalo: smučala sva, tekla na smučeh ... Žena ima zdaj težave s hrbtenico, zato sva se lotila kolesarjenja. Koroška je za kolesarjenje čudovita. Rada jo raziskujeva. Pogosto se peljeva na avstrijsko Koroško, čeprav razdalje niso ravno kratke. Lani sva vzela šotor in kar nekaj časa kolesarila okoli Lienza.

Zanimivo življenje imate, vitalno, polni ste energije in spominov. Kaj vam najprej pride na misel, če vas vprašam po trenutku, ko vam je srce začelo tolči malo bolj divje? Dober ali manj dober razlog.

Zanimivo je, kaj se najbolj usidra v misli, v spomine. Tisto, kar je bilo res močno, pa četudi se zdi prav smešno. Pogosto sem šel iz Črne v Ljubljano oz. do Kamnika kar peš. Neko noč sem korakal skozi Podvolovljek. Na temnem nebu so se videli le obrisi koničastih vrhov smrek. Tam stoji cerkev sv. Antona. Kar naenkrat se je med vrhovi smrek pojavil cerkveni stolp, kot bi zrasel pred mano, in odbilo je enajsto uro. Takrat sem se prestrašil kot nikoli prej ali kasneje (*smeh*). Pa še nekaj bi rad povedal. Me je ena gospa v Črni nekoč ogovorila: "Čujte, Drago, l'di prajijo, da vi, ko tol'k peš hodite v Ljubljano, poznate take bližnjice, da ste v eni uri tam!?" Res pa je, da sem bil peš tam v istem času, kot če sem se peljal z vlakom ali avtobusom – oboje je trajalo skoraj dvanajst ur. Kadar pa sem se usedel na kolo, sem bil v Ljubljani v šestih urah.

V njegovem življenju (morda bomo spoznali, da tudi v naših) se stvari odvijajo nekako ravno prav – začel je s taborjenjem, nadaljeval v hribih, veliko plezal, se lotil turnega smučanja, nato teka na smučeh, kolesarjenja ... ves čas živi aktivno in ves čas z naravo. Nazadnje je plezal oktobra pred štirimi leti, za svoj 70. rojstni dan. V Zeleniške špice se je podal. Sam. ◦

Na vrhu Raduhe, april 2002

"Jem se!"¹**Od Cenca do Postojne**

in Rafael Terpin

Vrhovi nad Podkrajem in Hrušico (Srednja gora, Strelški vrh) iz gozdov vzhodno od Nanosa FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Čas: Začetek avgusta 2009. Zjutraj. Ob pol sedmih.

Kraj: Pri Vodnjaku. Strmec. Nad idrijskim Črnim Vrhom. 847 m nad morjem.

Dobro. Zložili so me iz goriškega avtobusa. Ko opletam po travnati bližnjici na javorniško cesto, mi še vedno zveni v ušesih "jem se". Bleknil mi je znanec, še pred mano je zapustil avtobus. Saj vem, izrečena želja "imej se lepo" je normalno vsakdanja in dobrodušno prijazna hkrati. Da se bom imel dovolj lepo, bo najbrž odvisno od dveh zadev: če me zvrha ne bo preveč v plešo smodilo in če me od dolgih cest ne bo preveč v podplate žgalo. Vse ostalo bo najbrž res le mačji kašelj. Kaj torej? Nič. Nobenega cincanja. Tega je bilo v preteklih desetletjih več kot preveč.

LE ŠIRNO BUKOVJE JE PRIČA MOJI NOROSTI

Zaženem se v klanec. Ne pretirano hitro. Pred mano je kot hudo leto dolga pot skozi širne gozdove. Začeti jo je treba zložno. Pot od Cenca proti Javorniku mi je od otroških let pri srcu. Imam jo v nogah, kot se reče. Vedno se je lotevam z občutkom že kar pre-

šerne domačnosti. Do vrha Strmca se cesta ponaša z včasih presenetljivim pogledom čez Malo Polje na Col, na Deželo in Kras za njo. Do morja. Za morjem se pa čofne v pravljico.

Na drugi strani visokega prehoda se cesta prevali v Kanji Dol, odpočito, tekoče, senčno, mnogokrat strupeno mrzlo. Gre se mimo starega Košparja, ki se je že pred leti prelevil v Dom duhovnosti, zdaj pa mu pra-

vijo kar Eden, se pravi raj. Res je od otroških glasov to večkrat kar živahno.

Za vodiškim odcepom se začenja naslednji klanec mimo Jelerja do Rudolfa pod Kresovim gričem z zvezdogledi. Pri Rudolfu se je vredno ozreti v levo: Ankin vrt je kot živ biserček sredi javorniške kamnite puščobe. V njem se pri natančnejšem ogledu med sijajnimi rožami najde tudi nekaj malega zelenjave. Na klopici sredi vrta si privoščim kratek počitek. Vzamem si popotni blok, da bi še nekaj zapisal, a glej hudiča – v celem nahrbtniku ni niti enega pisala. O, nesreča ti! Kar jamrati se lotim: Ajej, ajej!

Jutro je poletno mrčasto. Z razgledom ni preveč radodarno. Z javorniškega razglednega stolpa ni kaj pričakovati. E, mimo stopim, se odločim. Ob poti molči Medvedova domačija, nekaj višje tudi planinska kočica.

Pod Dednim vrhom in Špikom se za silo oskrbovana trda cesta nekoliko spušča. Kot vedno se me v tem čistem bukovju loti nekakšna pretirana veselost. Žvižgam in pojem si, korak si utirjam v pravšnji ritem. Z rokami maham bolj kot sicer, z nogo včasih podrsam

¹ Imej se!

ali pa brcnem vstran. Moja hoja se sprevrže v nekaj cirkuško smešnega. K sreči ni gledalcev. Le širno bukovje je priča moji norosti.

Na Nemcih je pravzaprav pomembno gozdno križišče. Poti se tod razcepijo na Hrušico, v Vodice, v Lome in na Javornik. Na razpadajoči klopki se da posedeti.

Pred letom ali več so podkrajski planinci tukaj idrijskim priredili pravcato presenečenje. Najprej so nas seveda gnali čez svojo Križno goro k Sv. Duhu, tudi čez Srednjo in Streliško goro, nakar so nam na Nemcih pripravili gostijo z živo muziko in plesom sredi ceste. Nekaj slučajnih mimohodcev je bilo ob vsem videnem povsem ob sapo. Podkrajci nas po svoji dobrodušni naturi niso le pogostili, pač pa so nam v naročje nasuli toliko pristnega in odtrganega veselja, da je širna meja tja do Hrušice in do Cenca pokala po šivih. Godel in pel nam je njihov sprotni ansambel po imenu Malo ke – malo som (Malo tja – malo sem). Družina Plesničar je izredna.

OD TOD NAPREJ BOM ŠTORKLJAL PO NEZNANEM

Moji tokratni Nemci so za mobi gluhi. Pogovor z Marto torej odpade. Kaj zdaj? Nič, naprej! Proti Hrušici. Skozi divjo skalnato hosto so pred kratkim obnovili cestišče, tudi nasuli. Vrtače, ki jih cesta umetelno obrisuje, so malce obsekali, tu in tam tudi delno zasuli. Pot nikakor ni huda, se pa kar vleče. Uro in pol mi vzame, da pridem do zaselka Mlake ob stari, še rimski povezavi Podkraj–Kalce.

Od Medveda na Javorniku do sem so to prve hiše. Tudi človeška bližina dobro dene. Markacije mi kažejo desno. Nekoliko me zmede: Hrušica je vendar na levi! A grem za oznakami. Na bližnji njivi zakonski par koplje zgodnji krompir, kar lep pridelek, moram reči. V kratkem pogovoru je takoj vse rešeno. Moja označena pot se izven asfalta takoj za hišami utiri v zaželeno smer.

Hrušica je hitro moja. Ob desetih dopoldne. Tri ure in pol sem že na poti. Gostilno na Stari pošti (tudi muzejček z rimskimi ostalinami) imajo še zaprto. Odpirajo ob enajstih. "Birtna", ki pospravlja mize pred lokalom, je uvidevna, postreže logaškemu "biciklistu" z žirovskim naglasom in tudi meni. Podari mi celo kemični svinčnik. Moja zapisovalska strast je rešena.

Sedim v hladni obcestni gostilni in mislim na prvotno ime starodavnega kraja, ki so mu Rimljani pravili Ad Pirum ali Mons Ocra. Skalnato kraška pokrajina vse naokrog mi ves čas pravi, da s hruško že ni moglo biti povezano. Zanesljivo je bilo prvotno ime naslonjeno na krajinske posebnosti.

Pred nadaljevanjem poti se me loti rahla trema. Od tod naprej bom štorljajal po neznanem, si dopovedujem. Nekako bo že šlo. Označena pot vodi k Predjami, Bukovje je nekaj bližje. Nazadnje se zapodim. Sprejme me prijazno pisan gozd, na odcepih povsod naletim na oznake. Vse teče kot po loju, si kimam. Hladno je. Obilo sence. Srečati ni moč nikogar. En sam avtomobil (včasih smo rekli luksuz) mi pripelje nasproti. Moški v

njem mi že od daleč mežika z lučmi. V redu. Dam v prvo, češ, gotovo je željan pogovora. Samota je huda. A on pelje gladko mimo. Kaj je bilo to? Je bilo le nenadno veselje nad srečanjem z živo dušo? Ga je hitro minilo, ko me je bolje pogledal?

Pred Bukovjem cesta zakljuka, naenkrat padem na asfalt, k meni prihaja cesta s Podkraja. Tudi označeno stezo k Sv. Lovrencu sem pustil, naj gre, kamor pač hoče. Po uri in pol samega gozda je v precejšnje olajšanje vreči oči po bukovskih travnikih. Hotel bi jih videti v maju. Morda drugo leto. Pokrajina se je razpotegnila in tudi vzvalovila. Pridem do prvih hiš. Čedno! Domovi so urejeni, videti je zelo prijazno. Z leve se veže cesta v Gorenje. Lokal desno malo s ceste je dopustniško zaprt. Na kakšnem "oštarijskem" vrtu bi že posedel, a ničesar podobnega ni videti. Tisti moj pir sem videl že od daleč, res, a če ga ni, ga pa ni. Grem kar naprej. Cesta teče med travniki in gozdčiči, precej gre po odprtem pa še trebušasto se nopenja. Sonce poletju primerno žge. Kar hudo je. Celo klobuk si poveznem na bučo.

PODPLATI SO NAVDUŠENI

Opoldne, ko z bližnjega zvonika začnejo nabijati zvonovi, mi je vsega dosti. Pod obcestno brezo je za tri mize sence, tja se zložim. Čas je za malico, lahko bi se reklo tudi kosilo. A važna je le "kozlova piksna" pira. Sezujem se, preznojene nogavice in "škrpete" vržem v travo. Podplati so navdušeni. Z njihovim odhajanjem iz obsednega stanja se mi tudi

Pri Jelerju, Kanji Dol, akril, 2000

po žilah začne bolj vzpodbudno prelivati kri. Blaženo je. Po obrobjih bližnjih travnikov se že rdečijo obložene jerebike.

Okrepljen nadaljujem, cesta se spusti navzdol do motela. V "lokandi" pod drevjem bi prišel do piva, to vidim, a me ne gane več. Kar naprej! Menda je še osem kilometrov do Postojne. Cesta se poravnava, odslej teče v dokaj ravni smeri mimo Landola in Beta-lovega spodmola. Vhodni del jame (tik ob cesti) si grem ogledat. Navsezadnje sem o znameniti jami že veliko slišal.

Kratkočasim se z ogledovanjem za rožami. Kljub visokemu poletju se da še marsikaj videti. Gozdni obronki so bogati. Prava paša za oči so pa metulji. Na konjski grivi jih poseda na desetine: ovniči. Z njihovim rdeče-črno-belimi okrasjem je polepšana vsa nadaljnja pot proti jami.

Ob pol dveh je za mano že sedem ur hoje. "Bodlni" (meča) so že dodobra umečeni, gležnji na vse mile viže škripljejo, "škrpeti" so napol kuhani, primerni za kakšno mineštro. Pregret in "scagan" korakam mimo moje nekdanje kasarne v Velikem Otoku. V njej sem v letih 1969 in 1970 pretolkel deset mesecev. Glavno poslopje, v katerem smo spali, še stoji, tudi del obzidja je še tam. Vse drugo se zdi nespoznavno, nekakšna bolj nova obrtna cona. Kje je tisti dan, ko me je prišel obiskat avtobus cerkljanskih šolarjev? Mednje sem pribezljal v raztrgani vsakdanji uniformi, ob boku mi je nemarno opletal velik bajonet. Upravičeno so me

gledali nekoliko prestrašeno kot kakšnega rokomavha.

Tudi bližnje vasi Veliki Otok se skoraj ne more več spoznati. Leta 1970 je bilo tod vse polno umazanije, povsod se je cedila gnojnica, dvorišča so bila strašljive ropotarnice. Danes je vasica vsa čedna, polna rož. Dišeča je in "popeglana". Tudi vsa nova se zdi. Predvsem to.

"PEJMO!"

Velikega otoka se skoraj drži Postojnska jama. Na robu parkirišča se znajdem v diredaju vseh mogočih turistov. Obupno živahno je. Vseh vrst govoric je slišati. Tisti, ki prihajajo iz jame, si jope slačijo, oni, ki se vanjo odpravljajo, si jih natikajo. Zdi se, da sem padel v izmeno. A brez pira tod ne bo šlo, sem prepričan. Na terasi se usedem in prosim za malo laško. "Ne morem," je natarica še kar prijazna, "če bi prinesla vam, bi morala še drugim." In mi pokaže napis SELF SERVICE. "A, viš," sem si povedal, "čuglest si kot bant!" (Slep si kot kamen). Črke so bile le malo pod meter velike.

Sedim torej v senci, k sreči sam pri mizi, umazan, preznojen, "zmatran" kot hruška in še žejen. Srkam malo laško, ki je hkrati drago laško. Moja ženska bi se zgrozila, kakšno sramoto ji delam. Ja, seveda, vsa ta pisana množica gotovo ve, čigav sem! V soseščini so se menjavali Rusi, Poljaki, Italijani, Hrvati, Holandci ... Slovencev ni bilo slišati. No, jaz sem bil "gvišen". Tudi gospodična za pultom.

Dolgo me ni držalo. "E," sem zamahnil z roko, "pejmo! Ta svet ni zame." Oprtal sem odišavljeni nahrbtnik in jo mahnil proti mestu. Drevored na klanecu poznam še iz starih časov kot lasten žep s "priktošnom" (denarnico). Po njem sem nekdanj kar se da "beštro" (hitro) opravljal kurirske poti, največkrat sredi noči.

A danes (kaj je to?) me klanček zmaguje. Trdo sedem na klop. Pogled mi motno zamegli spomin na 1970. leto, ko sem zadnjič, že v civilu, odhajal iz kasarne. Tu sredi klanca sva se srečala z visokim kasarniškim oficirjem. Prav prisrčno mi je sprožil roko. Če je bilo v preteklih mesecih kaj narobe, je najbolje, da pozabim in ne trosim naokrog, mi je svetoval. In srečo mi je zaželel. Šla sva vsak na svoje, on v kasarno, jaz pa svetlemu civilnemu življenju nasproti. Bilo je moje daleč najbolj doživeto vračanje domov.

Postojna je razkopana. V mestu se nimam kam dati. Do avtobusa je še debela ura. Sprehodim se in nazadnje le staknem senco pod nadstreškom obcestnega bara. Pivce, seveda. Pri sosednji mizi dve urejeni dekletki udarita resno razpravo o tem, kako se sončiti: kje se sonce najprej prime in kakšne so posledice. Posledice so kajpak grozovite – nekakšni beli mehurčki. Malo, prav malo je manjkalo, da se nisem vključil v pogovor. Dejal bi jima, da so na čedni deklici tudi beli mehurčki čedni.

Seveda sem bil tiho. Bog ve če sta že kdaj šli po polnem soncu do Velikega Otoka in nazaj? Dejal bi, da ne. ◉

Pri Košparju, Kanji Dol, akril, 1998

Vejice rušja

Spomini na nesrečo na Mont Blancu

✍ Janez Petrič – Šara

Mont Blanc FOTO: TOMAŽ MAROLT

"Ti, Janez, zakaj pa ti pravzaprav potrebuješ šopke rušja?" me prijazno vpraša soseda na Kavcah. "Ja, enega nesem na britof v Šentvidu, enega pa na Dobrovo. Veš, saj bo drugo leto minilo že 40 let od tragedije v francoskih gorah. Enkrat bom poskusil nekaj o tem spraviti na papir." Ker je profesorica slavistike, mi obljubi lektorsko obdelavo. Da bi nekaj napisal, omenim tudi Vikiju, ki me prijazno vzpodbuja, češ: "Mogoče bom pa le izvedel kaj novega." Prav trdno se odločim, da se bom lotil pisanja. Mineva jo meseci, jaz pa še ne najdem prave volje in strah me je okornih stavkov proti mojstrom besede, kakršna sta na primer Viki Grošelj ali Pavle Kozjek. Še enkrat preberem knjigo Tomaža Humarja Ni nemogočih poti, da o Poti Nejca Zaplotnika sploh ne razmišljam. Ampak beseda nekaj velja. Takole se na božični dan 2009 spravim k pisanju.

SREČANJE Z ALPINIZMOM

Rojen sem bil leta 1950 v Poljčah, to je v najlepši vasi na svetu. Vasica je stisnjena pod Sv. Petrom, majhnim hribčkom s cerkvico in mežnarijo. Tu sem nabiral prve izkušnje ob paši ovc. Leta so tekla in ko sem imel devet let, sem šel prvič za kravjega pastirja na Poljško planino. Tam gori sem nepopisno užival, ko sem štel, če so vse Cike in Šeke na mestu.

To so bili prvi resni stiki s hribi. Begunjščica ni prav visoka, je pa z južne strani zelo strma in travnata. Pa je bilo s kravami vse v redu in jeseni sva z Mulejevim atom domov prignala vso čredo. Takrat enkrat pa je moja mama prinesla iz Elana knjigo s čudnim naslovom Kjer tišina šepeta. Sam sem bil takrat v fazi Winnetouja in še danes sem mnenja, da je za mladega fanta nujno predelati tudi tovrstno literaturo. No, pa sem se le lotil tiste Avčinove knjige. To pa je bilo nekaj za mojo dušo. Kam vse me je peljala ta knjiga: v Centralne Alpe, Zahodne Julijce in v naše slovenske hribe. V sebi

sklenem, da bo treba najti kakšno pot do ljudi, ki kaj vedo o klinih in vrveh. Pa so leta tekla, a sem še kar naprej hodil na Begunjščico: poleti, pozimi, najlepše pa je bilo spomladi. Ob nedeljah sem počakal soseda Janeza, da je prišel od šeste maše, potlej pa smučil na rame in na vrh Begunjščice. Smuk v Zelenico, potem pa čez Zavrh domov v Poljče.

Pri petnajstih, takoj po koncu osnovne šole, sem se zaposlil v tovarni. Takrat je bilo malo časa za hribe, dopusta je bilo malo, delali pa smo še vse sobote. No, pa je bilo vsako leto bolje. Najprej je bila ena "angleška" sobota na mesec. Spet sem jo mahnil proti Robleku, da bi bivakiral v zimski sobi. Koča je bila po naključju odprta, jaz pa edini gost. Oskrbnik je bil tak manjši žilav mož. Imela sva čas pa sva se pogovarjala o hribih, kam grem jutri pa kako sploh sam hodim kar takole brez opreme po gorah. Imel sem navadne smučil, a dobre "gojzarje", zame je bilo to dovolj. Skratka, malo me je ozmerjal, preden pa sva šla spat, me je povabil v

Pod Turncem leta 1969 (od leve):
Viki Grošelj, Den Cedilnik, Metod
Grošelj

alpinistični odsek v Radovljico. Bil je to žal že pokojni načelnik GRS Radovljica Peter Ježek.

Potlej pa sem šel v četrtek na "ferajn". Prav hitro sem se privadil na novo družino, bili smo enkratna ekipa: Mirko, Miha, Roman, Peti, Joža in Zvone. Osnove plezanja sem se učil v Bodeščah. Kaj kmalu pa smo jo že mahnili v Vrata; z Zvonetom Andrejčičem sva šla v Slovensko smer čez Prevcjev izstop. Ja, prvič čez triglavsko steno. Bilo je zares lepo. Meni se ni zdelo nič težko, le čisto nemogoče, da bi šel po steni dol. Pa je prišel po smeri dol en črn tip. Z Zvonetom sta se pozdravila. "Peter Gros," se je predstavil. Najbolj se ga spominjam iz kasnejših časov po tem, da je znal bruhati ogenj in to je počel tako, da je napolnil usta s petrolejem, puhnil in prižgal.

Leta minevajo, z Zvonetom pa pridno plezava. Najbolj mi je ostala v spominu ena prvih ponovitev Bohinjske smeri v zahodnem delu triglavske stene. Nisem ravno majhen, pa mi je vedno manjkalo kakšnih deset centimetrov do tistih Miheličevih klinov. Prišlo je leto 1969. Zvoneta je vzela JLA, jaz pa sem kot sopotnik doživel nesrečo z motorjem. Desna noga je bila dobro poškodovana. Veliko dela so imeli v jeseniški bolnišnici, da sem za silo shodil. Ko so mi odstranili mavec,

so mi rekli, da bi mi morje zelo koristilo. Priključil sem se elanovcem, ki so šli na vodno smučanje v Črvar. Bilo je lepo, tudi z nogo je bilo vsak dan bolje. Američani so tisto poletje stopili na Luno. Po dopustih so prišle vesti iz Chamonixa: družina okrog Staneta Belaka - Šraufa je preplezala nekaj prav neverjetnih stvari - Freneji, Brenva, Les Droites, Boro pa še Walkerja in Petersovo smer v Grandes Jorasses.

CHAMONIX PRED 40 LETI

Enkrat pozno jeseni sem naprosil Mitjo Koširja za predavanje v našem mladinskem klubu in prav takrat sem se odločil: drugo leto grem pa še jaz na Belo goro. Preživeli smo lepo zimo, veliko smo bili na Vršiču. Ob večerih smo delali načrte za dopust v letu 1970. Kar nekaj prijateljev je nameravalo iti v Cham (Chamonix), tako da ni bilo težko najti soplezalca. Med prazniki sem spoznal tudi živahne in zvedave fante iz Guncelj. Den Cedilnik je bil kakšno leto starejši in je imel tedaj za sabo že lepo alpinistično pot. Dobro smo se razumeli, le pri taroku smo se šli, ali je boljša begunjska ali gunceljska šola.

Prišlo je poletje, tisti takrat najboljši so šli na odpravo v Hindukuš. Prijatelji Mac, Matic, Metod (Silvo Grošelj) in

Cicko so potovali v Cham z avtom, jaz pa sem si kupil karto za vlak. Uradnica na Jesenicah mi je spisala tako karto, da sem potoval skozi predor Modane v Chambéry in naprej v Cham, kar se je pokazalo za zelo narobe. V Cham se potuje čez Švico: Brig-Martigny, Chamonix, ampak kar je, je. Ko sem malo raziskoval po vlakcu, sem srečal prijetno gospo, ki me je ogovorila. Kmalu sva ugotovila, da gre tudi ona v Cham. Do Milana sva se že dobro poznala, obljubil sem ji obisk v pekarni tam za cerkvijo. Tako sem po skoraj dvodnevnem potovanju končno le prispel v Cham.

Našel sem tabor za pokopališčem. Postavil sem svoj šotorček in začele so se priprave na vzpone. V tabor je prišel tudi Jozl Pirnat, to je tisti fant, ki je imel za talisman na nahrbtniku privezanega majhnega medvedka. Mac, Matic, Cicko in Metod so šli plezat v Triollet, midva z Jozlom pa sva se dogovorila za normalen pristop na Belo goro, kar je bil zame poglaviti cilj. Z žičnico sva se zapeljala pod Midi, zelo dobro nama je šlo in pozno popoldne sva bila že pri zavetišču Vallot, kjer sva imela namen prespati. Utonil sem v globok spanec.

Prvič v življenju sem bil tako visoko, počutil sem se čudno. To je torej višina. Pa ni bilo večjih težav. Zgodaj zjutraj sva

šla na vrh. Kakšen fantastičen dan! Nebo brez oblaka, okrog in okrog sami znanci iz knjig. Ko pišem te vrstice, sem star 60 let. Bil sem velikokrat na Triglavu, pa nikoli ni bilo razmer, da bi videl morje, sem pa že videl Triglav z morja. Tukaj pa sem dvajsetletni "mulc" stal najvišje v Evropi. Takrat so bile enkratne razmere in res sem bil srečen, v daljavi proti vzhodu se je lepo videl Matterhorn. Bilo pa je tam gori zelo mrzlo, potrebno se je bilo vrniti. Hodila sva in Jozl me je kregal, da hodim ignorantsko. Ne vem, kaj točno je hotel s tem povedati. Nisem bil vajen višine, greben je bil ozek in hodil sem bolj na široko. Zavedal sem se, da se ne smem kam zatakni z derezo, kar se pri sestopu rado zgodi. Hitro sva izgubljala višino, hitela čez Veliki plato in zlezla tistih nekaj metrov do kočice na Grand Mulets. Po ogledu cenika sva ugotovila, da je spiti četrt litra vina veliko ceneje kot spiti čaj. Počutila sva se odlično in hitro sestopala naprej. Pri eni od razpok sem skočil čez, Jozl me je varoval. Nasproti nama je prišla skupina, pa sem jim za varovanje ponudil še najino vrv.

Takrat sem ga pa spoznal – Miheličev Joža je peljal prijatelje na Mont Blanc. Vesela sva bila drug drugega. Poslovlili smo se, oni gor, midva dol. Še pravi čas sva prišla do žičnice, ki naju je peljala tisoč metrov nižje. Ko smo se zbrali v taboru, smo lahko bili res židane volje, uresničili smo svoje načrte. Šli smo v mesto in v svetovnem lokalu Caffè National proslavljali. Od nekje so se vzele še "mojstranske veverice", uspelo jim je splezati Mrtvaški prt v Grandes Jorasses. Dober razlog za novo rundo piva.

prečiti Belo goro. Večer pred vzponom sva se sprehajala po mestu. Metod je zavil v božji hram, jaz pa do gospe Cirile v pekarno. Spal sem bolj slabo, v strahu, da slučajno zjutraj ne bi izgubila preveč časa na žičnici za Midi. Uspelo nama je priti v eno prvih gondol. Hitro sva našla vstop v Brownovo smer. Imela sva slovenski prevod opisa in tako reč se je najbolje naučiti na pamet. Začela sva in dobro nama je šlo. Plezala sva izmenično in hitro napredovala. Vseeno je čas bežal, pozno popoldne sva triplezala v vršni

”Metod je mirno izjavil: "Šara, t'le bova hitro ven. Če ne bo šlo, bom pa nabil kline".

URE, KI ME ŠE VEDNO SPREMLJAJO ...

V naslednjih dneh so prijatelji odhajali, jaz pa sem imel še en teden dopusta. Tudi Metod je imel še čas in odločila sva se preplezati zadnjo od igel Aiguille du Plan, tam nekje bivakirati, potem pa še

del stene. Tu je plezal naprej Metod, jaz sem se mu zdel prepočasen. Prišla sva do zadnjega raztežaja. Vreme se je hitro skvarilo. Grmelo je, strele so sekale, padala je sodra, čez previs je tekla še voda, pravi sodni dan. Metod je čisto mirno izjavil: "Šara, t'le bova hitro ven. Če ne bo

Na šotorišču za britofomv Chamonixu leta 1970, nekaj dni pred nesrečo (od leve): Janez Petrič, Metod Grošelj, Brane Komac, Matic Maležič

Slika ključnega raztežaja, v katerem se je zgodila nesreča, posneta štiri leta po njej, ko so smer ponovili Marjan Brišar, Slavko Šveglj in Viki Grošelj.

šlo, bom pa nabil kline." Res je bil dober, prav hitro je bil na robu stene, tam pa se mu je zataknilo. Večkrat je poskusil, ni šlo. Rotil sem ga, naj se odpne, da bi ga spustil nazaj, ker ni imel več moči. Sam sem še kar držal vrv, za kar pa sploh ni bilo potrebe. Metod se je pripel na zadnji klin, vrv pa je primrznila v previs. To so bile ure, ki me še vedno spremljajo. Problem so noči; zavestno odganjam negativne misli, pa ni pomoči. Sredi noči se prikradejo misli na tisto sidrišče in na mrtvega tovariša. Privezal sem se in pokrtil z bivak vrečo, pa je le prišlo jutro oziroma dnevna svetloba. Gledal sem gor, za Metoda ni bilo več upanja. Ves leden je visel na robu stene.

Zame me ni bilo nič strah, odločil sem se, da poskusim priti ven. S preostankom vrvi sem si zagotovil samovarovanje. Klini so bili vsi pri Metodu. Vrv, ki je tekla proti robu stene, je bila pod ledom. Vseeno sem poskusil, uspelo mi je preplezati nekaj metrov, potem pa sem padel in se prestrašil čisto do konca. Tam na tistem sidrišču sem, še zdaj ne vem, koliko dni, kar čakal in čakal. Najbrž sem si želel, da pobere še mene.

Po treh ali štirih bivakih sem še kar migal in zgodil se je čudež. Stena se je začela taliti. Pokazali sta se vrv in vponka, ponudila se mi je možnost, da izplezam. Vso opremo sem pustil na sidrišču, se zagnal proti vrhu in res mi je uspelo. Najbrž od smrtnega strahu. Zdaj ko sem bil vrh stene, se je zgodba spet zapletla.

Z vrha hriba poteka sestop po Vallée Blanche in naprej in naprej po Mer de Glace. V naših hribih ne bi bil to noben problem, takle ledenik je pa hudič. Nikoli ne veš, kje se bo podrl kakšen snežni most ali pa je treba nazaj in okoli. Taval sem po tistem snegu in ledu in končno prišel do zavetišča Requier. Že sem videl bajto, pa se mi je ustavilo na skoku. Videl sem klin z zanko za spuščanje, vrvi pa nisem imel. Vsega sem imel dovolj, zato sem se usedel in se lepo po "riti" odpeljal kot po toboganu. Vse se je lepo končalo, le hlače so bile popolnoma raztrgane.

Prišel sem do zavetišča. Gledali so me precej čudno. Naročil sem juho, ki sem jo tudi dobil, potem pa so le vprašali, kje je moj "kamerad". Z mojo osnovnošolsko angleščino in rokami sem jim dopovedal, od kje prihajam in kje je moj, kakor so rekli, "kamerad". Prišli so mi povedat, naj se pripravim, poklicali so helikopter. Odpeljal me je naravnost v bolnišnico.

DNEVI PO NESREČI

Saj mi ni bilo nič, nekaj ozeblin in seveda velika izčrpanost. Sam bi verjetno zelo težko prišel čez vse tiste razpoke do Monteverse. V bolnišnici so lepo poskrbeli zame, dobil sem večerjo po svojem okusu – veliko krompirja in velik kos mesa ter četrtrinko rdečega vina.

Naslednji dan so francoski žandarji po celem okrožju iskali človeka, ki bi znal slovensko. Našli so nekoga, ki je imel močan primorski dialekt, pa še to je že skoraj vse pozabil. Ravno ko smo se mučili s prevajanjem, je prišla v bolnišnico gospa Cirila Breznik. V lokalnem časopisu je prebrala, da je v bolnišnici jugoslovanski alpinist. Takoj je prišla pogledat, če lahko kaj pomaga, in tam našla mene. Potem je bilo vse lažje. S pomočjo Cirile smo rešili vse formalnosti pri žandarmeriji. Bili so zelo prijazni, pa vseeno sila natančni: kje, kaj itd. Po nekaj dneh sem lahko sam šel iz bolnišnice do svojega šotora in tam našel Metodov potni list. Zdaj se je razrešila

”Po treh ali štirih bivakih sem še kar migal in zgodil se je čudež. Stena se je začela taliti.

tudi uganka, da je bil Metod pravzaprav Silvo Grošelj. Silva sem poznal samo pod imenom Metod, ki se ga je prijelo enkrat v zgodnji mladosti.

Po Metoda je prišel avto iz Ljubljane. Zopet mi je pomagala Cirila, zraven je bila, ko so zaprli krsto. Prihranila mi je to dolžnost, tako je ostal Metod v mojem spominu tisti živahni fant z iskrečimi očmi. Poslovil sem se od Chama in po pravi odisejdi z vlaki prišel domov ravno še pravi čas, da sem šel v Šentvid na pogreb svojega tovariša. Tako sem spoznal njegove starše in bližnje sorodstvo. Težko je bilo pojasniti, zakaj je njihov sin in brat umrl. Ni bilo padca ali padajočega kamenja, le tistih nekaj centimetrov je manjkalo ...

TA ŠTROMASTA MARIČKA

Ko je bilo vse to za mano, sem bil ves povežen. Nobenega pravega veselja ni bilo več do hribov. Kar malo sem taval in se iskal. Zdaj ko sem že star, vem, da edino čas zaliže rane. Na koncu poletja, ko so se prijatelji vrnili iz Hindukuša, pa

sem le šel spet plezat. Mitja me je peljal nekega dne Čez kamine in naslednji dan še po Razu Male Mojstrovke. Saj je bilo lepo, ampak ni bilo več pravega žara. Se je pa zgodilo nekaj usodnega.

V Erjavčevo kočjo je takrat zahajala krasna družina, v kateri je bilo tudi vse polno nekih Maričk in Martin. Imele so tudi pridevke in vzdevke, npr. Ta sladka, Ta bukova, Ta štomasta pa Bivak Martina pa Twigy in tako dalje. Jaz sem v glavnem hodil v svinjak ali pa v klubsko sobo spat sam s sabo. Odlično taktiko, kako spraviti v posteljo deklet, pa je imel takrat eden najboljših alpinistov, doma iz okolice Bohinja. Okrog desetih zvečer se je začel pripravljati, kot da gre kam plezat, in vedno se je našla kakšna, ki mu je rešila življenje.

No, jaz nisem znal uporabiti take taktike, pa se je le zgodilo, kar se je enkrat moralo zgoditi. Preskočila je elektrika s Ta štomaste Maričke in kar naenkrat sem spoznal, da je življenje lahko tudi lepo. Zgodba se je nadaljevala s poroko in čez tri leta s prvim otrokom. Za krstnega botra sem prosil Vikija in gospo Cirilo. Ker živimo v Ljubljani, lahko večkrat obiščemo družino Grošelj. Kar nekako spoprijateljili smo se. Viki je kar naprej hodil na odprave in takrat sem skušal skrajšati kakšno urico njegovima atu in mami. Leta so tekla, z Maričko pa sva povečala družino na pet članov.

"SAJ VAS RAZUMEM, ZAKAJ RINETE V HRIBE"

Prišlo je leto 1986, ko je Grošljev ata zbolel, več mesecev je bil v bolnišnici. Viki je takrat vodil odpravo v Karakorum, ko je oče omagal. Skušal sem kaj pomagati, pa je mamu najbolj skrbelo, kako bo, ko se bo Viki vrnil. Ta dobra mama je ihtela in kar ni mogla verjeti, da ima "tam dol", kakor je rekla, že tri svoje, dva otroka in moža. Mamu sem poskušal kako razvedriti in res mi jo je uspelo peljati na Uskovnico, kjer imamo kočjo. Na enem od teh dopustov smo šli na izlet do Konjščice. Bil je res lep dan in tam pod Viševnikom mi je rekla: "Ja, res je lepo. Saj vas razumem, zakaj rinete v hribe."

Pa niso nevarni samo hribi. Hudo je tudi na naših cestah. Tiste deževne jeseni je treščilo v mojo družino. Naša hči je umrla za posledicami prometne nesreče. No, zdaj pa je Grošljeva mama tolažila mene in moje.

Udarcev še ni bilo dovolj. Minili sta dve leti, ko sem se odločil, da grem na smučanje v francoske doline. Bil je tretji dan. Andrej Pečenko je smučal pred mano in kar naenkrat ni zmožal zaviti levo, vrglo ga je s smučiča v gozd. Za menoj je peljal še Tone Perčič, gorski reševalec in soplezalec Nejca Zaplotnika. Hitro sva bila pri Andreju, bil je v nezavesti. Podložila sva najini bundi, nič nisva mogla storiti. Ostali iz skupine so obvestili reševalce. Prvi je prišel

”Gledal sem gor, za Metoda ni bilo več upanja. Ves leden je visel na robu stene.

zdravnik, skočil je kar z žičnice. S seboj je imel tudi kisik, in ko je Andreju natikal masko, jo je ta hotel odstraniti. Zavili smo ga še v astronavske folije. Priletel je helikopter, iz njega so poskakali reševalci z opremo in že je pristal malo nižje, kjer je bilo nekaj ravnega prostora. Ti francoski reševalci so resnični mojstri. Zelo hitro so imeli Andreja imobiliziranega, dobil je še infuzijo in že so šli z nosili do helikopterja. Jekleni ptič je odletel, mi pa smo morali še priti iz Meribela čez hribe v Les Menuires. Uspelo nam je, še preden so ustavili žičnice. Prijazen uslužbenec Kompas je odpeljal našega vodjo v bolnišnico v Moutiers. Vrnila sta se pozno ponoči, Blaž Krivic pa je komaj izdaval: "Konec je."

ŽIVLJENJE GRE NAPREJ

V meni je vrtalo – zakaj že drugič v življenju zapuščam te čudovite hribe z mrtvim tovarišem? Kar nekaj mesecev spet ni bilo nič od mene. Ampak zdaj že vem, najboljši zdravnik za tako stanje je veliko delati kar koli, samo da mine čas. Potlej pa je zazvonil telefon; Grošljeva mama je zelo bolna in proti raku se je zelo težko boriti. Bolezen je zmagala in spet sem bil na pogrebu v Šentvidu. Viki je ostal sam, "tam dol", kot je rekla mama, ima zdaj vse svoje – dva brata in starše. No, pa ni čisto sam, v oporo sta mu žena in sinček.

In tako gre življenje naprej. Meni pa ostane, da grem kdaj pa kdaj dol v graben Ribnice, nabere nekaj vejic rušja, naredim majhne šopke, jih odnesem na grobove in spoštljivo prižgem lučko. ◉

Montanel

Toplo jesensko razkošje v Karniji

✍ in 📷 Marjeta Štrukelj

Montanel – široko podnožje v orgiastični bujnosti

Kdor zleze na vrh mnogo bolj znane Cridole, ga zagotovo opazi. Ta dobrih stov metrov nižji сосед njeno dolino na zahodu strmo zagrajuje in svojo prijazno stran skrbno skriva za močno razvejanim, z gozdovi poraslim predgorjem. Z vrha Montanela vidi mesta in številna gručasta naselja v dolini Cadore, nad katero na zahodni strani reke Piave vabijo "pravi" Dolomiti. Ostajamo na dosti manj razvpitem levem bregu, ki pa zato razvajenim gornikom predstavlja pravo Indijo Koromandijo. Nobenih množic, žičnic, mitnic. Cesta? Ozka in ponekod strma prve pohodnike dostavi do kočice Cercena na višino 1050 m, glavino pa odpelje naprej proti koči Padova. Nemarnosti si na njej šofer ne sme privoščiti. Ob tej ozki cesti se stiskajo v breg še lesene lope, ki so večinoma odslužile kmetom in so mnoge prenovljene v počitniške objekte.

Vlastno dolino Montanel nima "direktnega vhoda". Nanj se vzpnemo praktično brez težav, le velik vprašaj oz. narobe obrnjeni S nas čaka, da od Cercene v zahodnem loku obidemo podnožje Col del Elme, nekako na prevoju dosežemo bivak Montanel in nad

njim v zatrepu Cadin di Montanel obrnemo lok na strmo prostrano južno pobočje gamsove obednice, odprte in s soncem obsijane ves božji dan. Tod manjka večjih skal za markacije, zato so pleskarje zamenjali gradbeniki in pot opremili z možici. Vršna

kupola je v živahno razgibanem skalovju zvesta dolomitskemu slovesu, tudi najtežji prehod še vedno ostaja v okviru I. stopnje. V nasprotju s temi pravili se na Montanelu ni bati kroglic na ploščah, še manj rušenja celih skladov v globino. Morda neprimerno zavajam, a stavim, da ga večina obišče brez čelade. Poudarjam, da je to najbrž edini vrh v celi skupini, kjer si človek brez obžalovanja to lahko privoščiti. Tudi zato je vzpon na Montanel jesenska pravljica "par excellence", posebno še, če na severnih pobočjih mraz gladi prvi sneg in so razmere tam nekje vmes, ne zimske ne kopne, nemogoče za dereze in nevarne brez njih.

JESENSKI UŽITKI

Vse to sva slutila, ko sva na zemljevidu iskala nekaj toplega in "komodnega", hkrati pa še dišečega po veličastnem visokogorju. Čez Passo Mauria sva se prevalila po lepo obnovljeni cesti in znani most v Domegge

Strmina v redkem gozdu je bila kratka in znova sva uživala v prečenju, ki je postalo nadvse slikovito. Zdaj sva prvič zagledala vršno zgradbo Montanela na prostranem, zelenem podnožju, ki se stopničasto dviguje. Tine Mihelič bi dejal, da se je iglasta nadloga tod razbohotila v orgiastični bujnosti – iz opisa poti na Raskovec v Bohinjskih gorah. Edino tu pod severno steno Col Elme pa se pot te zelene nadloge zares dotakne, a nič več kot dotakne. Vejice nudi v okras fotografiskim razgledom onstran Piave.

Nepopisno lepe Marmarole vabijo, nujno se morava odzvati. Na vzhodu pogled doseže Pupero val Grande in celo Monte Brentoni. Spotikaje ob koreninah poskušava določiti imena in, da ne bi radovednosti po nemarnem zvrnila pod pot, tu in tam postaneva in si dajeva duška. Umetniške stolpe Crode dei Toni z desne podpira zaobljena Popera ... V plitkem žlebu, kjer se stikata pobočji, se skozi medeno podnožje zrelih macesnov dvigneva na sedlo, malenkost višje naju sonce povabi na primeren prostor za malico. Če sva do sedaj lovila razglednice z okviri, se tu pot svobodno razgleduje po velikanih Dolomitov. Civetta, Pelmo, Marmolada ... Kralj Antelao, globoko prizemljen v dolini Cadore, suvereno vlada lepi okolici.

Počasi končava "martinčkanje" in odzibljeva osedlane hrbte v breg. Nikamor se ne mudi, zložna pot je vsa topla in zgovorna. "Upam, da to ni voda, ki jo obljublja opis ..." V lesenem koritu najdeva nekaj ledu, voda v

di Cadore je pokazal povsem golo, najmanj 5 m visoko strmo obrežje umetnega jezera Centro Cadore, ki je bilo v najinem spominu do roba napolnjeno. Se Piava jeseni res tako zelo utruji?

Zaprta kočica Cercena je ljubko samevala na soncu, igrače v peskovniku so čakale na nedeljske otroke. V ponedeljek bo snežilo do nižin, so napovedali. Parkirišče je nedaleč stran v senci, kar je bil tudi razlog prvega, drugega in tretjega postanka na zložni gozdni poti – do kratkih rokavov. Sredi tedna tod nisva srečala žive duše, res pa ima dopust večina že v albumih. Na majhni planini Dalego stoji preprost pastirski stan brez kičastih olupšav, le harmonija stoletnih lesov in pridnih rok ga krasi. Pokošena trava je v topli jeseni znova ozelenela, vse pospravljeno čaka belo odejo, za zaprtimi durmi je slutnja domačnosti. Izdolbeni križ v deblu ne vabi k pokleku, s klopco v vznožju popotniku nudi podobo miru in rajskega počitka.

Bivak Montanel, nad njim Cima Herberg, Crodon di Scodavacca, Torri di Casera Montanel

kapljicah oblizuje skale pod njim. Še nekaj kratkih ovinkov in pot na uravnavi pripelje do pravljicne hiške, le par korakov pred njo pa s smerno tablo *aqua* povabi navzgor pod steno, kjer spodobni izvir odžaja skrbi. Očarana strmiva prek zlatih macesnov v skalne gradove in stolpe tik nad ravnico – Torri di Casera Montanel, Crodon di Scodavacca in Cima di Mezzo – po novem Cima Herberg. Severna vznožja so vsa poprhana z zmrznjenim snegom, tu in tam je videti belino na kakšni polici, sicer pa so stene prestrme, da bi se prva zima vanje zares ujela.

Zamaknjena se le počasi posvetiva praktičnim nalogam. Ta nadvse čedna hiška je imela tudi napako, na zunaj sicer neopazno (kot pri vseh lepoticah), a je bistveno vplivala na potek večera. Zaklenjena je

oživila. Izza stolpov je pokukala gospa luna, rekoč, da je zgodbe za danes konec, čeprav preozki mrzli pogradi niso pretirano vabili. Moj fant je k sreči iznajdljiv, tako da me ni zeblo. Poldrugi liter vode je močno segrel, preliv v plastenko in najboljši (skoraj) termofofor je odlično opravil svojo nalogo.

JUTRANJI LOV

Jutro se ni obiralo, skupni – se pravi njegov – nahrbtnik je bil že pripravljen, samo omelo sem še drsala po podu, ko sem od zunaj zaslišala: "OK, mezzo ore, no problem!" Radovedno sem pokukala ven, saj sem vedela, da ni bil namenjen meni. Sivozelena barva oblačil ter puški z daljnogledom so ju predstavile, prijazno sem odzdravila in skozi oblak tople sape ujela nasmehu podoben

za njim. "Otročja si," se prepričujem. Toda strah ne odneha. Razgrnem zemljevid in se poskušam zamotiti. Zaman, vsak trenutek pričakujem strel. Rezek pok, ki ga ni in ni, para dušo in na tihem prigovarjam nekam v goščavo: "Skrij se, skrij, lepo te prosim!"

Končno se vrne. Ponovno nekaj pakirava in čarava. "Da veš, za gamsa navijam!" ga kujavo opozorim. Nasmehne se: "Pa saj jaz tudi. Morda sva ga včeraj z ognjem pregnala," zbuja upanje. Minila je skoraj ura in še vedno ni počilo. "Veš kaj," se razhudim precej naglas, "rekla sta pol ure in jaz ne mislim več čakati, držala sva oblubo!" "Saj sem ti že prej predlagal, da kreneva, a še kar ne zložiš zemljevida," ugovarja mojemu nestrpnemu tonu. Ubogam in vidno pomirjen zadene omaro na hrbet. Nisva več govorila, sama ušesa so me bila in strah je krčil korak proti mrzlemu zatrepu.

"O, poglej, tukaj desno vodijo oznake za Padovo!"¹ Odurno strmo melišče se zajeda med Cima Herberg in Crodon di Scodavacca. Crodon je skromno označen, čeprav na zemljevidu seveda ne najdemo ničesar. Pot vodi v Val Pra di Toro po polici prek Cime Herberg, da pobegne največji strmini. Zdaj je poprhana s snegom in najbrž je tudi požledena. Ne bova poskusila, ni videti prijazno v severnih strmalih, a saj tega niti načrtovala nisva. S sedla je vzpon na Crodon videti enostaven, o poti na Cima Herberg pa še nimava podatkov.

Slutila sva bližino lovcev, videč tople osončene gamsove trate nad seboj. In upanje je zraslo. Pogledam na uro. Če ga do zdaj nista ... Vržem rokavice na travo in sedem nanje. Nisva še na soncu, a me je zadnja strmina utrudila in ne počutim se najbolje. "Na ravnici direktno pod nama, za tistim večjim grmom ruševja sta, ju vidiš?" Res ju najdem, onadva me najbrž že dolgo nestrpno opazujeta, tu na tem pobočju bi se moral prikazati kapitalni plen. Namesto njega pa že lep čas merita v mojo zadnjico in bi najbrž z užitkom sprožila, če ... Kislo se nasmehnem. Postane mi neprijetno, saj je zdaj jasno, da sva res midva tista, ki sva jima pokvarila veliko pustolovščino. "Seveda, še fina bi bila rada zdaj," se posmehujem sama sebi.

Od daleč vidna palica, založena v velikem možicu, goljufivo zavede levo na greben, da ne izpustiva oglada severozahodne globeli, prava pot pa vodi desno tik pod steno po polici. Nič težkega, prijetno sončno poplezavanje, zanimiv prehod med dvema balvanoma prek mostička privede do tiste kon-

Lago di Cadore, Civeta, Pelmo, Marmolada, v ospredju Antelao, desno zadaj Sorapis

bila, ključ pa nekje v Domegge di Cadore ... Da pred nočjo ni vse tako brezupno, je zraven lepotice stalno odprta špartanska "depandansa" (od leta 1848, priča ohranjen leseni detajl na vratih) s štirimi posteljami in nekaj konjskimi odejami, ki jih, brž ko se zaveva napake v pravljici, znosiva na sonce, da nama jih malo pregreje. Par dni pred 1. novembrom na 2048 metrih kljub spalni vreči nisva pričakovala ravno vročine.

Opazujeva oblaček, ki se vozi na škrlatnem nebu nad značilnim nosom "najinega" Sassolunga di Cibiana, ugaslo ognjišče blizu klopce pa kar kliče večerne romantike. Po obedu sva pripravila skromno grmado in visok dimni steber je kmalu zamenjalo prijetno dišeče prasketanje. V mraku so mali plameni čarali slike in greli roke, z vejo sem tu in tam dregnila, da je žerjavica prijetno

izraz. Hitro sta z oblubo in dolgimi koraki izginila med macesni.

"Gresta nad gamsa, ... *camoscio, il capitale* ...", prosila sta, da počakava pol ure, vse imata že ogledano in naštudirano, obljubil sem ... " je sledilo pojasnilo. Kot bi me kdo polil z vedrom mrzle vode, v šoku pogledam na uro. "Ja, kaj sem pa mogel?" opravičljivo doda, ko zajemam sapo. Res ni bil problem v čakanju, časa sva imela več kot dovolj. "Saj vem," priklimam spravljivo. "Grem še po malo vode za juho in kavo popoldne", me tolaži in obotavlja stopi na stezo.

Čas se prične vleči v neskončnost, ni in ni ga bilo nazaj, čeprav se je včeraj z vodo vrnil izpod stene prej kot v desetih minutah. Nestrpno sem pogledovala zdaj uro, zdaj stezo. Nisem hotela biti sama, ko bo počilo. Tesnoba me je zgrabila, najraje bi stopila

¹ Rifugio Padova.

Croda Longa, Cima Herberg, Cima di Sacceido in Montanel s Cridole

kretno I. stopnje, vmes pa razgledi, razgledi, razgledi. Z vsakim korakom izza Cime di Sacceido raste tudi bližnja Cridola, odkriva najprej našagan severni obraz, nato široke razbrazdane stene in vitke stolpe, končno strmo podnožje zgubljeno pade globoko v dolino, le na vzhodu se ujame v krnico, kjer bivak Vaccari nudi zavetje njenim oboževalcem. Z Montanela pogled v krnico spominja na domačega, tistega s Kukove špice v Amfiteater, a domoljubna izbira zmaguje na čarobni tehtnici.

RAZKOŠJE NA VRHU

Z vrha Montanela se vidi skoraj cel svet. No, sama zaman stegujem vrat in iščem znanko Cimo Giaf, popoldne, ob poznem soncu, bi jo morda razbrala med čipkami Monfalconov, ki se drenjajo onstran našpičenega labirinta med Cridolo in Cimo Herberg. Prepoznam le najvišjega. Piava v dolini še vedno ni napolnila jezera in prav sem gor se vidi golo svetlo obrežje, spričo katerega je modrina še bolj mikavna. Ne zgane se sapica, nikjer oblaka, nepopisno veličastno, noro. Svetleči Duranno tesno ob Cimi dei

Preti, robovi Schiare in Moiazze se dotikajo nebes, v dolomitsko parado Civette in Pelma iz ozadja stopa kraljica Marmolada, okolici nesporno vlada Antelao, ki se ga na desni za roke drži nepreštevna vrsta dvorjanov Marmarol, za njimi se zaman skrivajo vedno prepoznavne Tri Cine in pokončna lepota Croda dei Toni bode kraj polkrožne Popère, strmo prisekane. Je tisto Sorapiss? Stotine vrhov, ki jim ne vem imena, kipi v nebo, severne daljave belijo avstrijski turnosmučarski prvaki. Dovolj, preveč.

Točno od križa se vidi ravnica, kjer sta lovca vstala in si oprtala nahrbtnike. Pomahala sva v slovo in zdi se mi, da sta odzdravila, čeprav me gloda dvom, da sva si kaj takega zaslužila. Nekoč sva visoko nad Sočo srečala lovca z uplenjenim gamsom na hrbtu. Izmenjali smo par besed, tesno mi je bilo in nenehno sem pogledovala v visečo glavo s poslednjo zeleno vejico. Oddahnila sem si, ko je izginil v goščavi. Dolgo sem razmišljala o strasti, ki jo lahko občudujem zaradi predanosti in zavzetosti, a ob pogledu na žrtev me zapusti razumevanje, naj se še tako iskreno trudim. Če se samo spomnim Avčinovih

doživetih opisov lova, zares poskušam na široko odpreti srce, pa podoba mladička in njegove zaskrbljene matere, ki sva ju nedavno tako nesrečno prestrašila na Srednji peči, temu srcu ne da, da bi lovcu radodarno privoščilo plen.² Najina prešerna razigranost je ta dan na Montanelu sebično rajala tudi na zgodbi o neuspehu in razočaranju neke druge strastne predanosti.

V devetih nebesih sva se smejala razkošnim razgledom, brez števila vrhov se je sončilo krog in krog in pijana sreča naju je vrtela. Na gamsovih tratih sva ob sestopu pozneje malo zalegla, da si opomoreva, da začutiva mir in sprejmeva te podobe v srce. Nižje, v macesnovem gaju, mi je oddaljeni žvižg zvalil nasmeh. Nisem te videla ne prej ne zdaj. Ne vem, ali sta ujetnika trofej kdaj pozneje zadostila svojim strastem, v mojih sanjah živiš, svoboden gospodar veličastnega domovanja, plemenit in postaven, v zelenem kraljestvu nad pečinami te greje poševni žarek zahajajočega sonca. ◉

² France Avčin: Kjer tišina šepeta.

Montanel, 2461 m

Gorska skupina: Karnijske Alpe, domačini pravijo Dolomiti Friulane (Furlanski dolomiti) oz. Dolomiti d'oltre Piave (Dolomiti onstran Piave).

Izhodišče: Rif. Cercena, 1050 m, kamor se pripeljemo iz Lorenzaga di Cadore ob orografsko levem bregu Piave, ali enostavneje iz Domegge di Cadore, kjer poiščemo most čez Piavo oz. jezero Centro Cadore in sledimo oznakam za Rif. Padova.

Zemljevid: Dolomiti Centro Cadore, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Literatura: Paolo Salvini, *Dolomiti le piu belle cime del Cadore*.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, proti vrhu zahtevna pot (EE), eno mesto ocenjeno z dobro I.

Nadmorska višina: 2461 m.

Višinska razlika: 1411 m.

Dolžina ture: vzpon 4–5 ur, sestop 2–3 ure, skupaj 6–8 h.

Predlagani čas: junij–oktober.

Komentar: Čudovit vrh z enkratnim pogledom na celotne Dolomite. Vzpon ni pretežak, nevajen množic pa ponudi več, kot zahteva. Cilj je morda najbolj hvaležen v toplih jesenskih dneh, kot nagrada za poletno doseganje rekordov ali tolažba za izpuščene priložnosti.

Srečanje

Nikoli se ne predaj

✍ Mire Steinbuch

Počitek na vrhu Brane FOTO: OSKAR KAREL DOLENC

Nekaj je bilo v zraku. Že ko sem parkiral pod Lepim kamnom in se z dolgimi počasnimi koraki napotil proti Jermanci, sem slutil, da bo danes poseben dan. Med vzpenjanjem v prvi klanec sem nenadoma začutil, da se počutim odlično. Danes imam namreč preizkusno turo, ki bo pokazala, koliko sem si opomogel po težkem padcu v Prisojniku, ki se je končal, dokaj srečno, z zlomljeno hrbtenico. Po treh operacijah, letu dni okrevanja s terapijami v zdravilišču in Soči, treningih, med katerimi sem počasi in previdno stopnjeval obremenitve, mi je začelo zmanjkovati potrpljenja. Želel sem ugotoviti, koliko zmorem. Pri tem sem hotel biti sam, nikomur nisem povedal, kam grem, razen domačim, seveda.

ŠIBAJ, STARI, ŠIBAJ

Kmalu sem se zavedel, da je zmeren korak sam od sebe prešel v hitrega. No, prav, sem zadovoljen pomislil, pa dajmo, da vidimo, kako dolgo bo trajalo, sem se tiho zahajljal. Začela se je dirka. Bolj ko sem hitel, bolje sem se počutil. Pri jasi na Jermanci se je od nekod prithotapi-

la izzivalna in – glede na to, kakšen revež sem bil še pred pred enim letom – pregrešna misel: kaj pa, če bi skušal izboljšati svoj najboljši čas na Kamniško sedlo izpred več let? Zakaj pa ne, sem si rekel in še bolj pospešil. Začutil sem radost, nova sila mi je pognala kri po žilah. Šibaj, stari, šibaj, saj itak ne boš dolgo, nimaš kondicije, poskusi pa vseeno lahko.

Dan je bil neprijeten, oblačen, tako da se z izogibanjem tisti peščici ljudi nisem dosti zamudil. Že sem bil Pri pastirjih, kjer se začne eden mojih najljubših kotičkov v domačih hribih. Pokrajina se odpre, razširi, oko lahko počiva na travnatih strmih pod Kamniškim sedlom, obvisi v ostenjih Brane in Planjave ali zaide na tihi in samotni Macesnovec. Za hip sem pomislil, da bi se ustavil in naredil nekaj požirkov, vendar se mi je zdelo škoda časa: kar naprej, saj ne bo več dolgo trajalo, pri Kamrici te bo zmanjkalo in boš počival, sem si prigo-varjal.

Nad Kamrico sem res spoznal, da se bližam meji svoje zmogljivosti. V glavi sem začutil rahlo omotico, roke so me začenjale boleti od odganjanja s palicami, v ušesih sem slišal samo šumenje krvi. Noge so postajale težke, šibke in tresoče.

Izključil sem vse ostalo, mislil sem samo na to, katero stezo naj uberem, da bo lažja oziroma krajša. Po dolgem času nisem dihal nezavedno, iz navade, temveč iz potrebe. Z odprtimi usti sem pil gost, dišeč zrak in z njim polnil pljuča. Zagledal sem kočo in se kmalu pred njo sesedel v travo. Ura in sedeminštirideset minut. Hm, ni tako slabo. Bil sem brez sape in preveč vrtoglav, da bi zares občutil veselje, v telesu je brnelo in utripalo od napora. Med kratkimi požirki sem lovil sapo in skušal vdihniti čim več zraka.

NEIŽIVETO HREPENENJE PO GORAH ME ŽENE NAPREJ

Naprej, na Brano! Kaj?! Na Brano! Daj, daj, zmigaj se! Pospravil sem čutaro in do polovice pojedeno energetsko ploščico, se skobacal na noge in odkolovratil naprej. Bil sem kot avtomat, ne vem, od kod sem dobival ukaze, samo izpolnjeval sem jih. Morda je na dan bruhnilo neiživeto hrepenenje po gorah, teku in plezanju, ki je tlelo več mesecev in čakalo, da si bo dalo duška; imperativ, da bi bil spet tak kot prej, preden sem se polomil.

Pol ure zatem, ko sem se po prvi operaciji prebudil iz narkoze, sem že pomislil na plezarijo. Nato sem dan za dnem strmel v zid bolniške sobe in sanjal z odprtimi očmi, kako plezam po s soncem obsijani kompaktni plošči proti razu, ki je bil nekaj metrov nad menoj. Prizor se je odvijal vedno znova, dan za dnem, bil sem že tik pod njim, a ga nikoli nisem dosegel, ker me je vedno nekaj ali nekdo zmotil in film se je ustavil.

Zaradi naglice sem zgrešil stezo, ocenil, da je bližnjica čez skrotje nesmiselna, se vrnil in našel pravi odcep. Občasno me je, kot šibak blisk v daljavi, presvetlila misel, da se nikakor ne smem spotakniti ...

Ko sem se že precej dvignil, sem začutil, da mi začenja zmanjkovati moči, da že predolgo delujem na zgornjih obratih. Za to ugotovitev ne rabim ure s *pulzmetrom* (veste, koliko pirov in suhih klobas je to?). Moj organizem je razvil svoj sistem obveščanja. Najprej začutim močno lakoto, kot da bi imel luknjo v želodcu. Čez nekaj časa se pojavi privid, lepo zapečen svinjski *kremenatelj* v deviški masti. Ko ga še zaduham,

pomeni, da se je prižgala rdeča lučka in da kurim rezervo, ki je bo vsak čas zmanjkalo. Tedaj je treba nekaj narediti: se ustaviti in nekaj pojesti ali zmanjšati tempo. Odločil sem se za drugo. Počasneje sem stopal dalje, okoli mene so valovili pobočje Brane, Rinke in globina nad Okrešljem. Čez nekaj minut sem se umiril in začel pospeševati.

MOČNA VOLJA V MALEM TELESU

Na začetku položnega kamina v zgornjem delu pobočja sem odložil palice. Zdaj je šlo še lažje, ker sem se z rokami potegoval navzgor. Ko sem izstopil iz kamina, sem zagledal dva sestopajoča, spredaj fanta in za njim odraslega moškega. Stopil sem vstran na polico, da bi jima napravil prostor. Bila sta opremljena, kot se spodobi. Čelada, pas in vrv, na katero je bil navezan fant, star deset do dvanajst let.

Šele tedaj sem opazil, kar mi je najprej ušlo. Deček je bil brez rok! Pravzaprav ... imel je nekaj, kar sta bili roki. Ena, velika za polovico normalne dolžine, je nebogljeno visela ob strani, druga je kot dlan rasla iz rame,

s katero se je občasno oprl ob steno. Močno upam, da moj prepoteni zaripli obraz ni pokazal, kaj se je tisti hip dogajalo v meni. Sočutje, usmiljenje me je prešinilo kot žareča sulica s tako močjo, da je zabolelo. Takoj zatem me je preplaval val občudovanja in spoštovanja do malega moža, ki je tako pogumen, vztrajen in močan, da si ne dovoli, da bi mu telesna pomanjkljivost preprečila uživanje življenja in njegovih lepot v največji možni meri. Kakšna volja in korajža bivata v tem majhnem telesu!

Iz sebe nisem spravil drugega kot običajen pozdrav. Sicer pa ne vem, kaj primernega bi sploh lahko zinil, da ne bi izpadel plehek tepec. V minuti sta bila mimo. Pognal sem se naprej, z mislimi še vedno zadaj. Ob tem presunljivem srečanju je zbledel tudi moj uspeh na vrhu Brane. Sestopal sem bogatejši za doživetje, ki ga ne bom nikoli pozabil, in potrditev, da se ne smeš nikoli predati.

Velikokrat se spomnim nate, dečko. Upam, da boš vedno ostal tako korajžen in srčen, čeprav ti verjetno ne bo zmerom lahko. ○

OJ, ČLOVEK, NIKAR

V stvarnosti kruti
besneči vihar
pometa pragove
zaphanih previsov;
gorski masiv
v bran se postavlja
nemoči navkljub.

Tam drobna postava
na snežnem
hrbtišču
počasi pojema
in tone v obup.

Unese se veter,
poleže vihar;
zaveje vzdih z gore:
oj, človek, nikar!

Aleš Tacer

NESREČA

V drhtenju nog
začutiš vzdihe,
krike na pomoč.
Obstaneš, sestopiš.
Skleneš: Nikoli več.

Potem laziš kot senca
čez neke hribčke.
Ne upaš pogledati žarečih skal.
In si tujec sam sebi.
Živiš iz dneva v dan
in grenko zaviđaš vsem,
ki so se ubili v planinah.

Neža Maurer

Dolomitska nevihta

Utrinki iz Lacedellijeve smeri v Cimi Scotoni

✍ Boris Strmšek

Ena od mnogih zračnih prečk FOTO: MOJCA BALANT

Grabim za oprimki in poskušam čim hitreje preplezati tale ne pretežki raztežaj. Grozeči oblaki so že tukaj in zdi se mi, da se strele bleščijo pod menoj. Po žlebu priplezam pod vršno steno. Le kje se pride na gredino? Poskusim v desno, ni težko, toda potem se zadeva zapre in postavi pokonci. Hitro nazaj. Na levi je ozek kot in navzgor vodi stebriček. Najdem klin. Vrvi je menda tudi konec, slišim spodaj Mojco. Vonj po dežju je vedno močnejši. "Priiiiiiiii!" in že vlečem vrv. Hitro gre, v zadnjih metrih Mojco že spremljajo dežne kaplje. Na srečo je blizu klina previs, pod njim pa ozka polička. Najdem še mostiček, skozi katerega potegnem trak, in že se nameščava na polički. Čez previs se ulije slap. Tik pred nosom ga imava, midva pa se drživa eden drugega, da ne zdrsneva s poličke. Ko sva končno v kolikor toliko varnem položaju, lahko opazujeva nevihto, ki naju je ulovila tik pod robom stene v Lacedellijevi smeri v Cimi Scotoni. Pa tako dobro je kazalo ...

V bistvu sva imela kar srečo, saj ne veva, ali je zgoraj na gredini kakšno zavetje. Tukaj sva pod streho, pa še stebriček ob strani naju štiti pred dežjem, ki ga nosi veter. Bleščanje nevihte naenkrat ni več tako strašno. Pravzaprav se nama sedaj zdi to veličasten prizor. Počasi se nevihta oddaljuje, šum padajočih kapljic potihne, le slap pred nama noče ponehati. Naj se steče, mogoče pa bova lahko potem nadaljevala. Nevihta nama je sicer skrajšala dan za kakšni dve uri, saj se je kar naenkrat stemnilo, mrak pa je ostal tudi po tem, ko se je nevihta oddaljila nekam v smeri proti prelazu Falzarego in dalje proti Civetti.

MAČJI PREHOD

Ko sva se zgodaj zjutraj vzpenjala po dolini sredi strmih skalnih sten, najprej sploh nisva vedela, katera stena je najina. Tukaj je prava veriga zanimivih ciljev. Končno sva po sliki in skicah našla pravo. Saj to pravzaprav ni tako težko. Ko stojiš pod njo, je dovolj strma in divja, da ti je jasno, da je prava. V spodnjem delu sva opazila nekaj navez, dve sta bili tudi v Lacedellijevi smeri. Tako sva vsaj vstop na-

šla dokaj hitro. Najprej so nama zmetali navzdol nekaj kamenja, potem pa se stena postavi pokonci in sva bila v zavetju.

Strmo plezanje v spodnjem delu ni orientacijsko zahtevno, nad večjo polico pa smer precej vijuga sem ter tja. Že prehod na polico je označen s "passo del gatto". Za kaj gre, nama je bilo jasno, ko sva se morala splaziti po trebuhu kakšne tri metre na koncu 15 m dolge prečnice, ki nas po polici pripelje na večjo gredino. Mačji prehod. Ja, res je mačji. Spodaj je sicer najtežje mesto smeri, nekje okoli osme stopnje, kjer sva si nekajkrat pomagala s klini, sicer pa se menjavajo lepi raztežaji pete in šeste stopnje. Nad gredino je smer orientacijsko nekoliko zahtevna. Malo navzgor, malo desno, malo levo ... Klinov je bolj malo oziroma niso dobro vidni, potrebno je imeti nekaj domišljije. Sicer pa je plezanje zares atraktivno in lepo, razgledi pa veličastni.

KONEC ENEGA IN ZAČETEK NASLEDNJEGA DNE

Prav tako je bil veličasten pogled na počasi odhajajočo nevihto, ki je s seboj odnesla tudi grmenje. Malo sva se še prekladala po polici sem ter tja, potem pa je tudi slap pred nama pojenjal. Le malo je še kapljalo. "Grem pogledat, kako je. Upam, da ni preveč mokro," se odločim. Prižgem čelno svetilko in zaplezam čez stebriček. Ah, brez težav bo šlo. Vlaga ne predstavlja težav, saj je skala dobro razčlenjena.

Po mračni in vlažni štirici se kmalu prebijem do velike gredine, kjer se smer konča. V temi hodim sem ter tja, da najdem večji balvan, okoli katerega naredim varovanje. Kmalu sva oba na gredini. Kam sedaj? Spodaj se že svetlikajo lučke, nekaj se jih je prižgalo tudi na nebu. Menda je treba proti levi. Zvijeva vrvi in previdno odtipljeva po vse ožji gredini nad prepodom. Kmalu sva na ozki polici, ki naju brez kakšnih posebnih težav pripelje na zahodni rob gore in kmalu do označene poti. Prijetna hoja je po dveh urah nagrajena s skromno večerjo, naslednji dan pa naju pot vodi pod naslednjo steno ... ●

OPRAVIČILO – V majski številki Planinskega vestnika nam jo je zagodel tiskarski škrt. Kljub večkratnemu pregledovanju revije mu je uspelo, da smo spregledali naslednje: Avtor slike na str. 6 je Urban Žitnik. Avtor slik Pogled na Baško in zaliv med potjo na Mesečev plato, v ozadju del grebena Treskavac-Vraca (str. 50 in 51) ter Večerno tihožitje (str. 53) je Aleš Omerza. Avtor slike Gore in morje v tesnem stiku (str. 50) ter slike otoka Prviča (str. 52) je Miran Hladnik. Vsem avtorjem kot tudi pomotoma navedenim avtorjem se iskreno opravičujemo.

Uredništvo PV

Visoki Mavrinc, stranski vršič stranskega grebena, ki severno od Nad Šitom glave precej anonimno ponika proti Kranjski Gori, se v senci zvezdniške gorske soseščine skriva v gozdu. Tako zadržan je, da se na nekaterih zemlje-

vidih predstavlja celo pod "lažnim" imenom Špica v sedelcih. Vendar je pravi zeleni biserček, radodaren razglednik, na katerega pripelje prijetna lovska potka. Po kratkem vzponu se oddolži s 360-stopinjno panoramo

severne plati prelaza – in to brez običajnih vršiških množic. Če to ni dovolj, lahko po nekoliko bolj pustolovski neoznačeni poti z nekaj lažjega plezanja skozi gozd in ruševje zlezemo še na višjo Kumlehovo glavo (1782 m).

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot – potrebno je nekaj smisla za orientacijo.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1561 m

Višina izhodišča: 1226 m

Višinska razlika: 350 m

WGS84: 46,450174, 13,765796

Izhodišče: Koča na Gozdu, 1226 m, pod 10. ovinkom vršiške ceste. WGS84: 46,439957, 13,762167

Koča: Koča na Gozdu, 1226 m, 041 682 704

Časi: Izhodišče–Mavrinc 1 ura
Sestop 30 min

Skupaj 1.30 ure

Sezona: Vse leto, tako v najhujši vročini (senca) kot tudi v ugodnih snežnih razmerah.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe: Severni pristopi, Sidarta, 2004.

Zemljevid: Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Skupina Škrlatice z Visokega Mavrinca
FOTO: VID POGAČNIK

Slemenova špica, 1911 m

Če bi se motivi od fotografiranja izrabili, Slemenove špice na severni strani Mojstrovk ne bi bilo več. Mehki vrh s travniki, lužicami (ki se jim ne čisto upravičeno reče "jezerca"), macesni in ovčkami je verjetno najslavnejše slovensko razgledišče. Tako idilično se postavlja pred ostre robove Jalovca in tako resne poglede nudi na ostala ostenja nad Tamarjem, da niti slučajno ne smemo pozabiti fotoaparata in lepega vremena. Tur(ic)a je primerna za stare in mlade, za aktivne (v kombinaciji z vzponom na Malo Mojstrovko) in za lenobnejše: lahka, kratka in preprosto nebeška.

Pogled na Škrlatico s Slemenove špice FOTO: TJAŠA KOMPARA

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Na edinem izpostavljenem mestu in na bolj odsekanem vrhu pazite na otroke.

Oprema: Običajna pohodniška oprema. Ovce pridno gnojijo vrh, zato so zaradi bujnih kopriv kratke hlače manj primerne.

Nadmorska višina: 1911 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 350 m

WGS84: 46,446086, 13,726654

Izhodišče: Prelaz Vršič, 13 km iz Kranjske Gore ali 31 km iz Bovca. WGS84: 46,435062, 13,744451.

Koč: Tičarjev dom, 1620 m, 051 634 571; Erjavčeva koča, 1525 m, 051 399 226

Časi: Vršič–Slemenova špica 1.30 ure
Slemenova špica–Vršič 1 ura
Skupaj 2.30–3 ure

Sezona: Vse leto, posebej jeseni, ko porumenijo macesni. V primernih

razmerah in z ustrežno opremo je tura izvedljiva tudi pozimi.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009; Tine Mihelič: Julijske Alpe: Severni pristopi, Sidarta, 2004.

Zemljevida: Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Opis: Od Koče na Gozdu se po vršiški cesti spustimo 5 min do mesta, kjer cesto prečka markirana bližnjica. Zavijemo levo po njej in kmalu na razpotju desno po neoznačeni poti proti severu. Po njej se vedno strmeje vzpenjamo skozi gozd do sedelca med Kumlehovalo in Mavrincem. Po desni potki hitro pridemo na prijazen, razgledni vrh.

Sestop: Po poti vzpona.

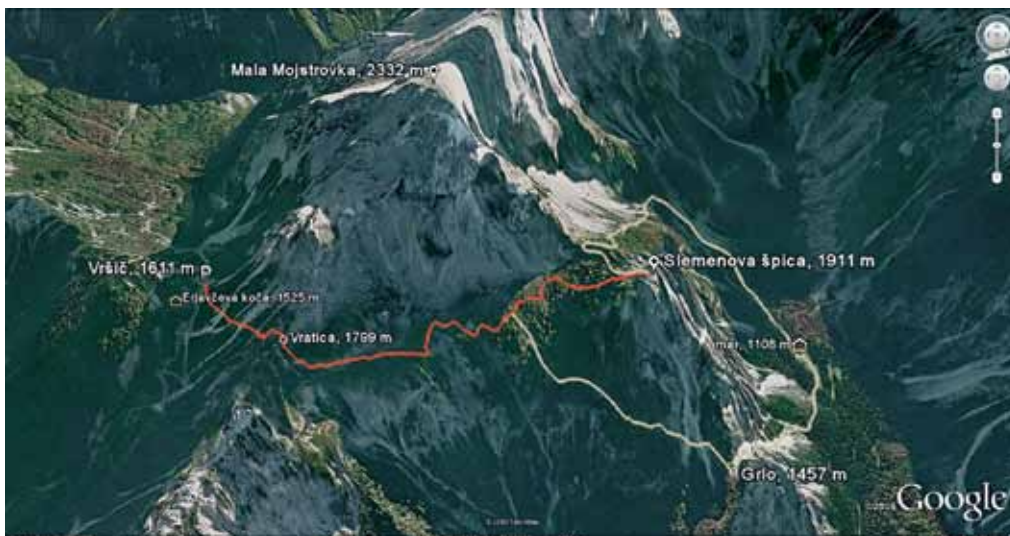
planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Slemenova špica, 1911 m

Opis: Z najvišje točke Vršiča se po široki markirani poti vzpnemo proti desni na prelaz Vratca (1799 m). Na razcepu zavijemo na desno pot, ki najprej vodi celo rahlo navzdol čez čaroben kotanjast svet proti Slemenovi špici. Prek kratkega, nezahtevnega zavarovanega mesta pridemo do jezerc na Slemenu in se po eni od neoznačenih potk vzpnemo na najvišjo točko.

Sestop: Po poti vzpona. Če s prevozom nismo vezani na Vršič, lahko spoznamo resnejšo plat gore: v Tamar (2 uri) in Planico se spustimo po označeni poti pod mračnimi stenami Mojstrovk ali po severni varianti čez sedlo Grlo (1457 m).

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Mala Mojstrovka s severne strani FOTO: OTON NAGLOST

Mala Mojstrovka je silno priljubljena z razlogom – čeprav je resen dvatisočak, sta nanjo z Vršiča vsega dve uri hoje. Da vzpon na sončni, razgledni vrh ne bo monoton, priporočamo pestro, zračno feratico čez severno steno, ki jo

je med obema vojnama nadelal Ivan Vertelj – Hanza. Turo, na kateri poleg množice pohodnikov za družbo skrbijo zvedave kavke, lahko podaljšamo po neoznačenih prehodih na sestrsko Veliko Mojstrovko (2366 m).

Zahtevnost: Hanzova pot je zmerno zahtevna, zgladno zavarovana plezalna pot (ferata), ki je s primernim varovanjem primerna tudi za otroke, vaje lažjega plezanja. Sestop po običajni poti ni zahteven, nekaj previdnosti pa je treba na vršnih ploščah in spranih prodiščih pod Vratci. Vreme mora biti stabilno.

Oprema: Čelada in samovarovalni komplet za ferato.

Nadmorska višina: 2332 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 750 m

WGS84: 46,437687, 13,731347

Izhodišče: Prelaz Vršič, 13 km iz Kranjske Gore ali 31 km iz Bovca.

WGS84: 46,435062, 13,744451.

Koči: Tičarjev dom, 1620 m, 051 634 571; Erjavčeva koča, 1525 m, 051 399 226

Časi: Vršič–vstop ferate 45 min–1 ura
Ferata–Mala Mojstrovka 1.30–2 uri
Mala Mojstrovka–Vršič 1 ura
Skupaj 3–4 ure

Sezona: Kopni letni časi. Jeseni je v severni steni lahko že premrzlo.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe: Severni pristopi, Sidarta, 2004.

Andrej Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2000.

Zemljevidi: Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Triglav, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Prisojnik, 2547 m, po Kopiščarjevi in Jubilejni poti

Mogočni Prisojnik se baha z mnogimi označenimi potmi, tudi z najspektakularnejšima slovenskima feratama skozi obe Prisojnikovi okni. Na Kopiščarjevi oziroma Jeseniški poti prek severne stene nam čisto od blizu pomežikne Ajdovska deklina. Prijetno razgibani po dobro zavarovani senčni telovadbi skozi mogočno, okoli 80 metrov visoko Prednje okno prikukamo

na vršni greben, kjer je konec varoval, lažjega, precej zračnega plezanja do vrha po Grebenski poti pa še zdaleč ne. Sestop po Jubilejni poti je še slikovitejši, saj se vije po osupljivih policah in skozi katedralo Zadnjega Prisojnikovega okna do zelene Mlinarice, iz katere se (skoraj udobno) vrnemo na Vršič. Veličasten gorski krog za izkušene pohodnike!

Zahtevnost: Naporna, zelo zahtevna visokogorska tura po zračnih zavarovanih plezalnih poteh. Skala je mestoma kručljiva, posebej v obih oknih, kjer so pogosti podori, zato so varovala včasih poškodovana. Na lažjih mestih Kopiščarjeve poti pozorno sledimo markacijam. Grebenska pot od Prednjega okna do vrha je izpostavljena in nezavarovana, skale pa so zlizane. Za turo mora biti vreme stabilno.

Oprema: Čelada in samovarovalni komplet, morebitna oprema za prečenje snežišč v zgodnji sezoni (cepin, dereze). Za manj izkušene je priporočljivo dodatno varovanje z vrvjo.

Nadmorska višina: 2547 m

Višina izhodišča: 1611 m

Višinska razlika: 1000 m

WGS84: 46,425004, 13,769716

Izhodišče: Prelaz Vršič, 13 km iz Kranjske Gore ali 31 km iz Bovca. WGS: 46,435062, 13,744451.

Koče: Poštarski dom, 1688 m, 041 610 029; Tičarjev dom, 1620 m, 051 634 571; Erjavčeva koča, 1525 m, 051 399 226

Časi: Vršič–začetek ferate 30–45 min
Ferata–Prednje okno 2.30–3 ure
Prednje okno–vrh 1 ura

Vrh–Škrbina 2 uri

Škrbina–Vršič 3 ure

Skupaj 9–10 ur

Sezona: Poletna sezona, predvsem julij in avgust. Junija so še možna snežišča, jeseni je na severni strani že premrzlo.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe: Severni pristopi, Sidarta, 2004.

Andrej Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2000.

Zemljevidi: Triglav, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, 1 : 25.000; Kranjska Gora, 1 : 30.000.

Jubilejna pot na Prisojnik FOTO: ISKRA JOVANOVIC

Opis: Z najvišje točke Vršiča se po široki markirani poti vzpnejo desno na prelaz Vratca (1799 m). Tu na razcepu zavijemo levo pod stenami Nad Šitom glavo do začetka varoval Hanzove poti. Ob jeklenicah ali po dveh navpičnih lestvah splezamo do poševne gredine. Varovalom sledimo čez izpostavljene, ne pretežavne skale do široke gredine pod robom stene. V lažjem plezanju po nekaj klinih pridemo čez steno in po markacijah nadaljujemo na vrh Male Mojstrovke.

Sestop: Z vrha Male Mojstrovke gremo po markirani poti navzdol čez sitne nagnjene plošče na južnih pobočjih, nato pa čez sleme Grebena na sedelce Vratca (1983 m). S sedla se spustimo levo skozi kratko sprano grapo in nadaljujemo po označeni poti nazaj na Vršič, lahko pa na prelaz sestopimo naravnost po strmih meliščih (previdno v zgornjem delu, kjer je pesek že precej plitek).

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Prisojnik, 2547 m, po Kopiščarjevi in Jubilejni poti

Opis: Z Vršiča gremo po široki označeni poti mimo Tičarjevega doma proti Poštarskemu domu in kmalu zavijemo desno čez Sovno glavo (1750 m) proti Prisojniku. Na sedelcu pod stenami zavijemo za oznakami levo dol (napis "Okno") do začetka Kopiščarjeve poti. Ferata se začne čez strm vstopni skok. Nadaljujemo po skrotastem, varčno zavarovanem pobočju pod steno, nato pa ob jeklenicah prečimo levo do ključnega mesta, ki je pogosto mokro. Po odličnih varovalih splezamo naravnost navzgor skozi rahlo previsen kamin in se stlačimo skozi preduh. Nadaljujemo levo in nato naravnost čez skrotje ter krajše plezalne odseke pod Prednje okno. Skozenj gremo po neprijetnem grušču (padajoče kamenje) in čez zavarovane plošče priplezamo na greben (možen sestop na Vršič).

Po grebenu nadaljujemo levo (nekaj varoval), nato pa nezavarovano čez zahteven, ponekod izpostavljen teren do vršne glave Prisojnika. Obidemo jo desno po skrotastih pobočjih in se nato vzpnejo naravnost na najvišjo točko.

Sestop: Po poti vzpona se spustimo do prvega razcepa pri prvih jeklenicah

(možen sestop po zopni Južni poti na Vršič) in zavijemo levo za oznakami "Jubilejna pot" oziroma "Zadnje okno" do grebena. Ob jeklenicah se spustimo na severno stran in sledimo sistemu polic pod Zvoniki (2430 m) do sedla (še en možen sestop na Vršič). Leva pot nas vodi po zavarovanih policah okrog

severne strani Zadnjega Prisojnika (2392 m) do Zadnjega okna. Skozi okno (pogosto sneg) gremo na južno stran in se po zračni ferati spustimo do Škrbine (1995 m), kjer je konec težav. Čez zelena pobočja nadaljujemo do stika s potjo na Razor in Kriške pode, kjer zavijemo desno in se mimo izvira

Mlinarice začnemo vračati prek južnih pobočij Prisojnika proti Vršiču. Nad nekdanjo Kranjsko planino je blagega sestopa konec, dvigniti se moramo 200 m do stika z Južno potjo na Prisojnik. Nato zavijemo levo okrog Gladkega roba in se po široki poti vrnemo na Vršič.

Ubogi Veliki Nabojs! Tako mogočna gora, pa taka žalostna usoda! Iz Zajzere se dviguje kar 1400 metrov k nebu, pa ga zaradi velikana Viša za njim komaj opaziš. Ima mogočno severno steno, a ko pade sneg, so vse okoliške stene sive, Nabojsova pa je vsa bela. Še toliko ni strma, da bi se otrešla snega! Vseeno pa je Veliki Nabojs čudovit cilj.

Nanj se bomo povzpeli po vzhodnem grebenu, po poti, ki menda izvira iz 1. svetovne vojne. Kaj je lepšega kot hoditi po ostri rezi naravnost proti visokemu vrhu? Sestopimo lahko po običajni poti na isto stran, lahko pa na zahod, v Špranjo, in tako naredimo veličastno krožno turo.

Zahtevnost: Šibka, slabo markirana stezica, nikjer zavarovano, nekaj lažjih plezalnih mest I. stopnje. Na več mestih izpostavljeno. Spodaj nekaj težav z orientacijo. V celoti zahtevna tura.

Oprema: Čelada, dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 2313 m

Višina izhodišča: 850 m

Višinska razlika: 1500 m

Izhodišče: Zajzera, odcep gorske ceste pod kočo Rifugio Pellarini.

Koči:

Koča Luigi Pellarini, 1499 m, +393 381 744 453. Stoji v Žabniški krcici, ima 40 ležišč, odprta je poleti od srede junija do srede septembra, pozimi je na voljo zimska soba. Dostop: 2 uri iz Zajzere. Bivak Dario Mazzeni, 1630 m. Stoji nad pobočji Špranje, 9 ležišč. Dostop: 2 uri iz Zajzere.

Časi:

Zajzera–Pellarini 2 uri

Pellarini–vrh 2.30 ure

Vrh–Nabojsova škrbina 45 min

Nabojsova škrbina–Zajzera 2.30 ure

Nabojsova škrbina–bivak Mazzeni 1.45 ure

Bivak Mazzeni–Zajzera 1.30 ure

Sezona: Od srede junija do prvega snega, vendar samo, če se vračamo mimo koče Pellarini. Pot z Nabojsove škrbine do bivaka Mazzeni na več mestih prečka snežišča, ki ležijo še daleč v poletje. Primerna oprema!

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevid: Tabacco 19, Alpi Giulie Orientali Tarvisiano, 1 : 25.000.

Nabojs FOTO: VID POGAČNIK

Poldnašnja špica, 2087 m, z juga

Poldnašnja špica FOTO: VID POGAČNIK

Najvišji vrh verige Naborjetskih gora s severa zapira dolino Zajzere. Na tej lahki turi se boste povzpeli na enega najlepših razglednikov Zahodnih Julijcev. Je pa tudi to eden tistih žalostnih vrhov, ki so doživeli svojo hudo uro v prvi svetovni vojni. Če nameravate

z avtom na sedlo Rudni vrh, morate seveda peljati naokrog, po dolini Dunje. Lahko pa kar hitro pridete na vrh tudi iz Zajzere. Še lepši, a daljši (4 ure) in malce zahtevnejši je pristop s severovzhoda, iz Ovčje vesi.

Zahtevnost: Razen enega mesta, ki zahteva varen korak in nekaj previdnosti, vseskozi lahka tura po markiranih poteh.

Oprema: Dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 2087 m

Višina izhodišča: 1004 m

Višinska razlika: 1100 m

Izhodišče: Zajzera, veliko parkirišče na koncu doline.

Koči:

Koča Rifugio Fratelli Grego, 1389 m, +3491 997 876. Stoji pod prelazom Rudni vrh, ima 50 ležišč, odprta je poleti od 15. 6. do 30. 9. ter ob vikendih, pozimi je na voljo zimska soba. Dostop: 1 ura iz Zajzere ali 15 min od konca ceste skozi Dunjo.

Bivak Battaglione Alpini Gemona,

1890 m, 4 ležišča in 3 zasilna ležišča. Dostop: 1.30 ure s sedla Rudni vrh.

Časi:

Zajzera–koča Grego 1 ura

Koča Grego–Rudni vrh 15 min

Rudni vrh–vrh 2 uri

Sestop v Zajzere 2.30 ure

Sezona: Turo lahko naredimo v katerem koli letnem času, nekaj težav utegnemo imeti le v zelo globokem snegu. Po tej smeri pristopa poteka tudi turni smuk.

Vodnika:

Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009. Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe, Sidarta, 1998.

Zemljevid: Tabacco 19, Alpi Giulie Orientali Tarvisiano, 1 : 25.000.

Opis: Z glavne ceste v Zajzeri čez strugo in po gorski cesti (oznake poti št. 616) proti jugu do spodnje postaje tovarne žičnice, tam levo in okrog dolinskega praga do kočice Pellarini. Za kočico se pot št. 616 usmeri proti zahodu. Že po nekaj minutah naletimo na jasen napis, ki nas usmeri desno na vzhodni greben. Šibka stezica se vije skozi ruševje. Markacije so obledele, zato je potrebna velika pozornost. Držati se je treba desno. Na koti 1778 m je vzhodni greben že izrazit, ozek in po njem gre skozi ruševje dobra markirana pot. Kakih 50 m višje pot zavije v levo pobočja. Nekoliko izpostavljeno vstopi v skalnato grapo in kakih 30 m je treba neizpostavljeno plezati po njej (1. stopnja). Nad grapo dosežemo travnato planotico, ok. 1950 m, tam spet v desno do skalovja na glavnem grebenu, kjer že od daleč vidimo rdečo markacijo. Ko smo spet na grebenu, se začne najljepši del vzpona. V lažjem plezanju gremo čez prve skale, nad katerimi greben postaja vedno manj strm in vedno bolj razgleden. Hoja še vedno zahteva previdnost, je tudi naporna, a višino hitro pridobivamo. Tako dosežemo vršno skalovje, na desni že vidimo križ

na najvišji točki. A te skale je najbolje obiti – stezica vodi v levo, ta del pa ni dobro markiran. Ponovno torej zapustimo glavni greben in prečkamo strma pobočja. Na koncu strme skalnate police spet najdemo markacije. Pred seboj že vidimo serpentine normalnega pristopa in jih po krajšem prečkanju strmih travnatih vevin tudi dosežemo. Na dobro uhojeni poti si lahko oddahnemo, nato pa se v nekaj zavojih dvignemo do vršnega skalovja, s pomočjo jeklenic preko ploščatih skal v levo in nato naravnost na vrh.

Sestop: Do pod Nabojsove škrbine sestopimo po normalni poti. Nad škrbino moramo preplezati sitno, krušljivo mesto. Če nameravamo sestopiti h kočici Pellarini,

pod škrbino zavijemo levo. To je najkrajši sestop v dolino.

Če pa želimo narediti veliko krožno turo, se na stičišču poti obrnemo desno in gremo gor na Nabojsovo škrbino. Z nje nas pot Chersi povede v ostenje Viša. Prečkamo žleb (pozor, če je v njem sneg!) in nadaljujemo po policah. Pot je

ponekod izpostavljena in zavarovana. Skozi kotanjo Studenci dosežemo rob in se ovijemo okrog vznožja Turna nad Zadnjo Špranjo (Cima de lis Codis). Nato v serpentinah sestopimo v Špranjo. Onkraj doline nadaljujemo sestop mimo bivaka Mazzeni in vseskozi po levem bregu doline v Zajzera.

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Poldnašnja špica, 2087 m, z juga

Opis: S parkirišča na planini Zajzeri vodi proti sedlu Rudni vrh stara vojaška cestica, desno od nje pa gre markirana pot (št. 611). Hodimo po široki in udobni poti, ki se v zgornjem delu drži gozdnatega grebena. V slabi uri dosežemo kočico Grego. Od kočice po cesti nadaljujemo proti severozahodu. Cestica se najprej malo spusti, nato pa strmo vzpne na sedlo Rudni vrh. Do sem lahko pridemo tudi z avtom po dolini Dunje (od zahoda). S sedla Rudni vrh (Sella di Sompdogna) gremo po markirani poti (št. 609) proti severu na istoimensko planino, nato pa še naprej skozi gozd do struge in lepe, plitve doline. Pot ju prečka in se na drugi strani začne v številnih zavojih vzpenjati po južnih pobočjih Poldnašnje špice. Lahko, nekoliko enolično pot kmalu začnejo poživljati lepi razgledi. Po pobočjih grape se približujemo glavnemu grebenu. Malo pod 1900 m pridemo do križišča, na desni strani pa vidimo številne ostanke iz prve svetovne vojne. V eni od zgradb je lepo urejen bivak. Mimo bivaka se pot vzpne na razgledno glavo, nato pa gre po jugovzhod-

nih pobočjih proti vrhu. V vršnem pobočju je del nekdanje mulatjere razpadel in v krušljivem svetu zahteva nekaj previdnosti. Razen tega je pot

lahka in od bivaka smo v pol ure na vrhu.

Sestop: Najbolje vseskozi po smeri pristopa. Nemarkiranih možnosti

sestopa v Zajzera je sicer še nekaj, a če se nismo po njih povzpeli, jih raje ne preizkušajmo. Podobno velja za smučanje z vrha.

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Na Montaž, po Kugyjevem mnenju največjo in najmogočnejšo goro Zahodnih Julijskih Alp, ni lahke poti. Prav na vseh je treba poplezati ali se oprijeti jeklenih klinov in premagati spodobno višinsko razliko. Kugyjeva pot je dejansko plezalna smer, ki jo je Kugy z Bolaffiom v družbi vodnikov Komaca in Ojcingerja preplezal leta 1902. Takrat je spadala med najzahtevnejše vzpone v Julijskih Alpah, a so jo že po osmih letih opremili s klini in

jeklenicami ter ji odvzeli ta sloves. Zaradi izpostavljenosti plazovom in padajočemu kamenju so se varovala dokaj hitro obrabila in zlasti v spodnjem delu uničila. Nazadnje so jih obnovili leta 1960, od takrat pa so bila prepuščena zobu časa. Danes je pot zopet plezalna smer, skoraj taka, kot je bila nekoč. Le na nekaj mestih so ostali klini, ki nam pomagajo pri orientaciji in varovanju. Za varnejši vzpon so dodali tudi nekaj svedrovcev.

Spodnji del Kugyjeve smeri FOTO: MIRAN HLADNIK

Zahtevnost: Tura je tako tehnično kot fizično zelo naporna in zahteva alpinistično znanje. Kljub starim klinom orientacija ponekod ni najlažja. Smer premore več mest težavnosti III+ in kompleksno težavnost II.–III. Vsekakor je težja od npr. Slovenske smeri v Triglavu.

Oprema: Poletna plezalna oprema, dereze in cepin za dostop, samovarovalni komplet za sestop po zavarovani poti.

Nadmorska višina: 2753 m

Višina izhodišča: 1004 m

Višinska razlika: 1749 m

Izhodišče: Parkirišče na koncu ceste v Zajzeri, kamor se pripeljemo iz Ovcje vesi (Valbruna), ali kočja Grego (iz Dunje).

Koče:

Kočja Fratelli Grego, 1389 m, +3491 997 876. Stoji pod prelazom Rudni vrh, ima 50 ležišč, odprta je poleti od 15. 6. do 30. 9. ter ob vikendih, pozimi je na voljo zimska soba. Dostop: 1 ura

iz Zajzere ali 15 min od konca ceste skozi Dunjo.

Bivak Carlo in Giani Stuparich, 1578 m. Stoji pod severno steno Montaža, 15 ležišč. Dostop: 2 uri iz Zajzere. Bivak Adriano Suringar, 2430 m, 4 ležišča. Dostop: 30 min z vrha Montaža po poti Amalia ali 2.45 ure s planine Pecol.

Časi:

Zajzera–bivak Stuparich 2 uri
 Koča Grego–bivak Stuparich 45 min
 Bivak Stuparich–vstop v smer 1.30 ure
 Plezanje do vrha 3.30–4 ure
 Sestop na Pecol 2.30 ure
 Sestop v Zajzere (izhodišče) po zavarovani poti Amalia 5 ur

Sezona: V poletnih mesecih od junija do oktobra, odvisno od količine starega snega.

Vodnik: Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe, Sidarta, 1998.

Zemljevid: Tabacco 19, Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1 : 25.000.

Krniška glavica, 1889 m, in s kolesom okrog Naborjetskih gora

Prelaza Rudni vrh, ki povezuje Dunjo in Zajzere, sicer ne dosežeta cesti z obeh strani. A 150 m vzpona po planinski poti s kolesom ni prehudo, nagrajeni pa smo s čudovitim kolesarskim spustom skozi Dunjo, z dodatnim vzponom na razgledno goro nad sedlom

in z lepim zaključkom kolesarjenja po novi trasi Alpe-Adria. Na tej enodnevi kolesarsko-pohodniški turi se bomo nagledali Montaža z njegovih najlepših strani, čar ture je torej tako v razgledih kot tudi v užitekarskem kolesarjenju.

Zahtevnost: Večji del kolesarjenja je prav lahek, a vzpon iz Zajzere do kočje Grego ni mačji kašelj. Sprva se boste po vojaški cesti peljali, potem bo treba kolo v breg porivati. Vzpon na Krniško glavico je lahek.

Oprema: Močnejši športni copati oziroma pohodni čevlji, gorsko kolo.

Nadmorska višina: 1889 m

Višina izhodišča: 800 m

Najnižja točka: 400 m (vas Dunja)

Višinska razlika: 1700 m

Razdalja: 50 km

Skupaj čas: 8–9 ur

Izhodišče: Ovcja ves.

Koča: Koča Fratelli Grego, 1389 m. Stoji pod prelazom Rudni vrh, ima 50 ležišč, odprta je poleti od 15. 6. do 30. 9. ter ob vikendih, pozimi je na voljo zimska soba. Dostop: 1 ura iz Zajzere ali 15 min od konca ceste skozi Dunjo.

Časi in višinske razlike:

Kolesarjenje Ovcja ves–zatrej Zajzere (1000 m, lahko) 30 min
 Kolesarjenje in hoja, zatrej Zajzere–koča Grego (težko, kolo moramo na več mestih riniti v breg) 1 ura

Hoja kočja Grego–Krniška glavica 1.30 ure

Peš sestop do kočje Grego 1 ura

Kolesarski spust v vas Dunja (400 m, lahko) 1.30 ure

Kolesarjenje okrog Naborjetskih gora v Ovcjo ves (800 m, lahko) 2.30 ure

Sezona: Poletje ali jesen.

Vodnik: Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe, Sidarta, 1998.

Zemljevida:

Tabacco 18, Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, 1 : 25.000; Tabacco 19, Alpi Giulie Orientali Tarvisiano, 1 : 25.000.

Montaž iz Dunje FOTO: VID POGAČNIK

Opis: Iz Zajzere ali od kočice Grego se povzpemo do bivaka Stuparich. Od tod sledimo poti Via Amalia do vznožja ledeniške morene, kjer pot zavije desno, mi pa nadaljujemo naravnost proti Zahodnemu Montaževemu ledeniku (Ghiacciaio Occidentale del Montasio). Na levi strani ga omejuje greben Cresta di Mezzo, ki se zaključuje s stožcem Torre Paliza (Poliški steber). Ledenik postaja vse strmejši, dokler ne pridemo v zatrep pod steno, kjer v plateg opazimo ostanke starih varoval. Velja omeniti, da so že nižje ravno tako ostanke starih varoval, ki nas lahko zavedejo. Za ledenik potrebujemo ustrezno opremo (dereze, cepin). Od stene nas ponavadi loči globoka krajna zev, ki je lahko tako široka, da se moramo spustiti na njeno dno. Prva dva raztežaja sta ključna in najtežja (III+). Najprej plezamo po skoraj navpični počki do udobnega stojišča, nad katerim naletimo na prve kline. Nadaljujemo po klinih in počki, dokler ne prečimo gladke plošče z redkimi prijemi v levo do varnega stojišča (III+). Sledi strma, izpostavljena zajeda, kjer si lahko nekoliko pomagamo s klini. Po njej splezamo do široke police, po kateri prečimo levo po

razčlenjenih skalah do majhne terase. Tu se stena nekoliko položi in kmalu priplezamo do ozke grape, ki se z ledenika vzpenja na greben Cresta di Mezzo. Ujamemo ozko poličko, po kateri v kratkem dosežemo rob grebena. Po njem brez težav plezamo do sedla, kjer se greben zaključuje s strmo steno. Po razčlenjenih skalah plezamo nekoliko desno do police, nad katero se dviga dobrih 5 m visok previs (klini). Ko ga preplezamo, dosežemo gladek, vlažen žleb (voda), kjer je bilo nekoč ključno mesto smeri (Passo Oitzinger, Ojcingerjev prehod). Sledimo ozki, nizko nadstrešeni in na gosto s klini opremljeni polici v desno (zelo izpostavljeno). Na koncu police nas čaka še gladek prag, ki nas pripelje v položnejši svet. Od tod

do vrha je le še kakih 150 m strmega, razbitega skrotja brez klinov.

Sestop: Z vrha se ponujata dve možnosti za sestop. Če smo utrujeni in imamo na Pecolu prevoz, bomo najprej sestopili po lažji in hitrejši poti. Napor-

nejši je sestop nazaj v Zajzere po zelo zahtevni zavarovani poti Via Amalia. V tem primeru moramo z vrha sestopiti po Findeneggovem ozebniku do bivaka Suringar in po Vii Amalii do bivaka Stuparich ter naprej v dolino.

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

Krniška glavica, 1889 m, in s kolesom okrog Naborjetskih gora

Opis: Turo lahko začnemo kjer koli v Kanalski dolini. Ovčja ves je primerna, ker se do zatrepja Zajzere ravno prav ogrejemo. Široka asfaltna cesta se v zatrepju Zajzere konča, stara vojaška cestica pa vodi naprej proti sedlu Rudni vrh. Desno od nje gre markirana pot (št. 611). Vojaška cesta je še ravno prav strma za kolesarjenje, skozi gozd se vzpenjamo kakih 150 m, potem se cestica zoži v pot in je na nekem mestu zagrajena s hlodi (leta 2009). Oznaka nas usmeri na dobro pot desno, po njej lahko kolesarimo le krajše odseke. Tako kmalu pridemo na pot št. 611, ki gre po gozdnatem grebenu. Vzpon postane še strmejši, sicer povsem brez težav za pohodnika, kolo pa moramo vseeno dokaj naporno porivati v breg. Od kočice Grego gre peš vzpon na Krniško glavico najprej navzgor proti zahodu. Pred zamočvirjenim jezercem (Il Laghetto) gremo lahko levo v breg po nemarkirani bližnjici, označena pot pa gre desno in šele onkraj jezercer se na križišču odcepi levo (proti jugu). Sedaj hodimo po poti št. 610, najprej skozi gozd, nad pragom pa gre pot med zadnjimi macesni in skozi ruševje

proti vršni skalnati zgradbi. V skale vstopi od vzhoda, nato se zažene dokaj strmo navzgor, doseže vršni greben in gre po njem na vrh. Razgled s Krniške glavice je izreden. Do kočice sestopimo po isti poti.

Kolesarjenje: Nadaljevanje ture je višek dneva – dolgi, dih jemajoči kolesarski spust v Dunjo. Od kočice Grego najprej peljemo proti sedlu, tam še

malo pomolimo, da bi bilo s kolesarsko opremo vse v redu, nato pa se spusti-mo po gladki cesti. Ne hitimo, saj se bodo lepi prizori kar vrstili. Na prvem mestu je seveda pogled na Montaž. Uživaškega spusta je skoraj 2 uri. V vasi Dunja pridemo v glavno dolino. Kolesarska steza Alpe-Adria je urejena po trasi nekdanje železnice (Pontebbana). Nanjo se moramo povzpeti, nato je do

Pontebbe še približno 1 ura vožnje. Tudi od Pontebbe proti Trbižu (in naprej v Slovenijo oziroma Avstrijo) je kolesarska pot Alpe-Adria že v celoti narejena. Čisto nov asfalt, označena, zaščiten pred avtomobilskim prometom. Od Pontebbe do Ovčje vesi imamo približno 250 m vzpona, le na nekaj mestih gre steza gori-doli.

planinskiVESTNIK · JUNIJ 2010

ODMAKNJEN SVET

Sanjski tris

Dimniki, Luknja peč in Rjavina

✍ Stane Škrjanec

Z nasmehom na obrazu si predstavljam navihano štorijo, ki se mi porodi med sopihanjem v klanec nad Kotom. "Žaga?" me preseneti gospod psiholog z nepričakovanim vprašanjem v igri asociacij. Podzavestno, kot bi izstrelil iz topa, naštejemo: "Macesnovec, Dimniki, Luknja peč in Rjavina!" Še pravkar resen obraz se nad odgovorom skremži, nato pa odvrne: "Prosim?"

PO POTI PP (PLANICA-POKLJUKA)

Po zoprnem prečenju oblih in mokrih skal se znajdem pred izvirom pitne vode, ki me v ranem jutru dokončno osveži. Markirani poti sledim še slabih petnajst minut, potem pa jo mahnem po svoje. Usmerim se v zasnežen skalnat zatrep pod mogočno severno steno Rjavine. Tu mi pravo poklino čez gladek skalnat skok nakaže markacija (rdeča pika) poti PP, ki jo poznam že od lani, ko sem to fantastično pot prvič prehodil z dekletom in prijateljem Branetom. Skok mi postreže s plezanjem II. težavnostne stopnje. V slabopomočju se trije zavrtani klini, saj sta zgornja dva popolnoma ukrivljena. Z zagruščenih plošč nad poklino zagledam na nasprotni strani doline, nad grebensko pregrado Mlinaric, kot 'testo' vzhajati sanjske martuljske gore. Sveti prizor za vsakega hribovca. Nad tremi balvani v rušju odkrijem stezo PP, ki me popelje v prečenje ...

"Kaj čaka za robom?" je neponovljivi Tine Mihelič skrivnostno podnaslovil opis pristopa na Luknjo Peč v gorniškem vodniku Julijske Alpe – Severni pristopi. Le težko bi se bolje obegnili ob srž. Celotno prečenje polic pod Luknjo pečjo je eno samo prestopanje skozi krasoto naravnih prehodov. Kako polno mi je ob ponovnem obisku igralo srce! Niti za hip bolj razglašeno kakor prvič – nasprotno. Šele reprize znajo na takšnih poteh romantični duši razplamteti 'podstrešno drobovje'. No, vsaj meni ga. Vedno. Za blagim ovinkom hodim po udobni gredini, ki se nad grabnom s stenskim previsom na kratko izpostavljenjo zoži. Z obilnim nahrbtnikom se po vseh štirih nekako le skobacam skozi, gredina pa se znova razširi v pravi pločnik. Ta se z lagodnim zavojem od puščici PP nadaljuje ob steni, vse do najtežjega mesta celotnega prečenja. Tik pred daleč vidnim markantnim rjavim spodmolom moram prvotno gredino zamenjati z nižjo polico, od katere me loči kar neroden sestop. Slednji resda zahteva le čvrst prijem in korak ali dva, a ... je zelo izpostavljeno in krušljivo.

Po kompaktni spodnji polici dosežem velik spodmol, kamor splezam ob pomoči zanesljivih 'lovskih' klinov. Slab streljaj od spodmola dosežem svež skalni podor, ki ne predstavlja resne ovire na poti, zaradi razpokane stene nad njim v prihodnosti pa še bo. V nadaljevanju se pot zvesto drži naravnih prehodov, v skalnatem žlebu, kjer uživaško poplezam, se malo tudi izgubi, pa višje znova pokaže in vodi ... vse do slemena s skalno skulpturo na levi, kjer pa mi 'prvopristopniku' naenkrat ni ravno jasno, kako naprej. Preseči je namreč treba 'nepremostljivi' zid, ki se pokaže kot greben proti Dimnikom in pod katerim že zadisi po blaženih travah iz bližnjega 'onostranstva'. Prehod na nežno zelena južna pobočja je v harmoniji celotnega prečenja le pika na i. Po neizraziti stezici sestopim nedaleč pod stene, kjer me naenkrat na desni razveseli bleščeča naravna stvaritev – okno. Po lagodnem prestopu mi v glavi zapleše evforična misel: "Se je iz senčnega objema gora sploh možno izvit na lepši način?"

ČEZ TRI 'ZOBE'

Na mehki blazini pod oknom sedem k počitku. Preljub brezpoten svet mi kaže prvinski obraz, ki terja izkušnje. Med grizljanjem jabolka iščem najlažji pristop na teme Dimnikov. V strma travna pobočja jo mahnem naravnost navzgor. Ko trčim ob stene, se jim prepustim, da me pod greben pripeljejo kakor po robu lijaka, nanj pa se brez večjih težav povzpnem po skalnem prehodu na desni. Do vrha Dimnikov se sprehodim po ostro nabrušenem razu, ki je sprva videti zahtevnejši, kakor je v resnici. Čeprav pod vtisom razgleda, prvi pozdrav namenim Macesnovcu – sicer najnižji in najblažji vzpetini v Žagi. A širok in bogato poraščen pomol, ki sredi sezone večini ne pomeni izdatne veljave, bo že čez dobra dva tedna, ko bo zažarel v čarobnem opoju 'cvetočih' macesnov, povsem zasenčil višje, ostrejšje zobe in si zasluženo vzel svojih pet minut slave. Izza hrbta me snubi figura bolj drznih oblih in ljubosumno zahteva pozornost le zase. Luknja peč, dama, ki je večinoma sama, a ko si zaželi ... Do mesta počitka pod oknom sestopim po smeri vzpona.

Kod se od tod naprej nadaljuje pot PP, me vem. Kakor prvič, me tudi sedaj nos za najlažjim prehodom vleče po svoje. Podam se prek razgibanih trav, vseskozi v desno in rahlo nav-

dol. Ko se naposled znajdem pri dnu zadnje zahtevnejše grape, poiščem primerno mesto za prečenje. Ker lahkega ni, moram na gladkih ploščah tudi dobro prijeti. Na mestu, kjer se nahaja najlažji izhod iz neizraste grape, zagledam možica. Po izstopu iz slednje pohodim travnati rob in za naslednjim stečino, ki me zanesljivo dostavi na zagruščeno sleme v vpadnici vrha Luknje peč. Po slemenu se dvignem do sten in jih z nekaj koraki obidem po levi. Že prvi, odlično razčlenjen žleb je pravi za vzpon (možic). Med plezanjem se mi zazdi, da mi roke in noge v stiku s kompaktno skalo kar predejo. Hitro sem pri naslednjem možicu, ki me povabi čez kratek levi ovinek. Ko se obzorje znova razširi, v izboru smeri ne dlakocepim preveč, temveč se raje požinem kar naravnost navzgor. Kmalu se znajdem v skalnatem primežu – krajšem žlebu pod skokom, ki na daleč deluje resnobno, od blizu pa se zavajajočega videza skoraj sramuje in me več kakor prijazno potisne nadse. Višje sledim nekakšnemu razu, ki pa je vse do udobnega vrha strahotno razbit in krušljiv. Čustven izliv s temena tako veličastne gore bom raje obdržal zase, saj so besede enostavno premalo. Na izhodišče se vrnem po smeri pristopa.

Do sedla Luknja na zahodni strani Luknje peč se sprehodim z rokami v žepih. Tu se nadaljevanje proti Rjavini na prvi pogled zazdi sila kočljivo. A glej ga zlomka, znova so prehodil izurjenemu gorniku v takšno neizmerno veselje, da bi najraje zavriskal! Ko sem mimo enkratne skulpture nerazdvojenih zaljubljenec, se začnem vzpenjati desno proti grebenu. Tam naletim na možica, ki obvesti še ostale, in v prijetnem moštvenem vzdušju zaplezam čez skale. A višje ko sem, bolj pogosto se oziram nazaj. Mogočna podoba Luknje peč me pri duši umiri v tej meri, da moje telo že skoraj lebdi. Le v takšnih trenutkih sva prijatelja celo s Smrtjo. Prečka v levo se grebenu dokončno izvije na lahka vzhodna pobočja v smeri Rjavine. Na njeno prostrano 'streho' zlezem po elegantnem travnato-skalnem prehodu, ki bi ga vdel vsak izkušen brezpotnik. Med 'vleko' proti vrhu Rjavine me zagrne megla. Po njenem grebenu sestopim do Staničevega doma, ker pa je že zaprt, se odpravim v dolino. Nad Kotom severno ostenje Rjavine in Luknje peč zajame poznopoldanski "požar".

Znami na pot

Slovenski visokogorski ekspres

Gore okoli Vršiča

✍ Mojca Stritar

Vršič v starih časih

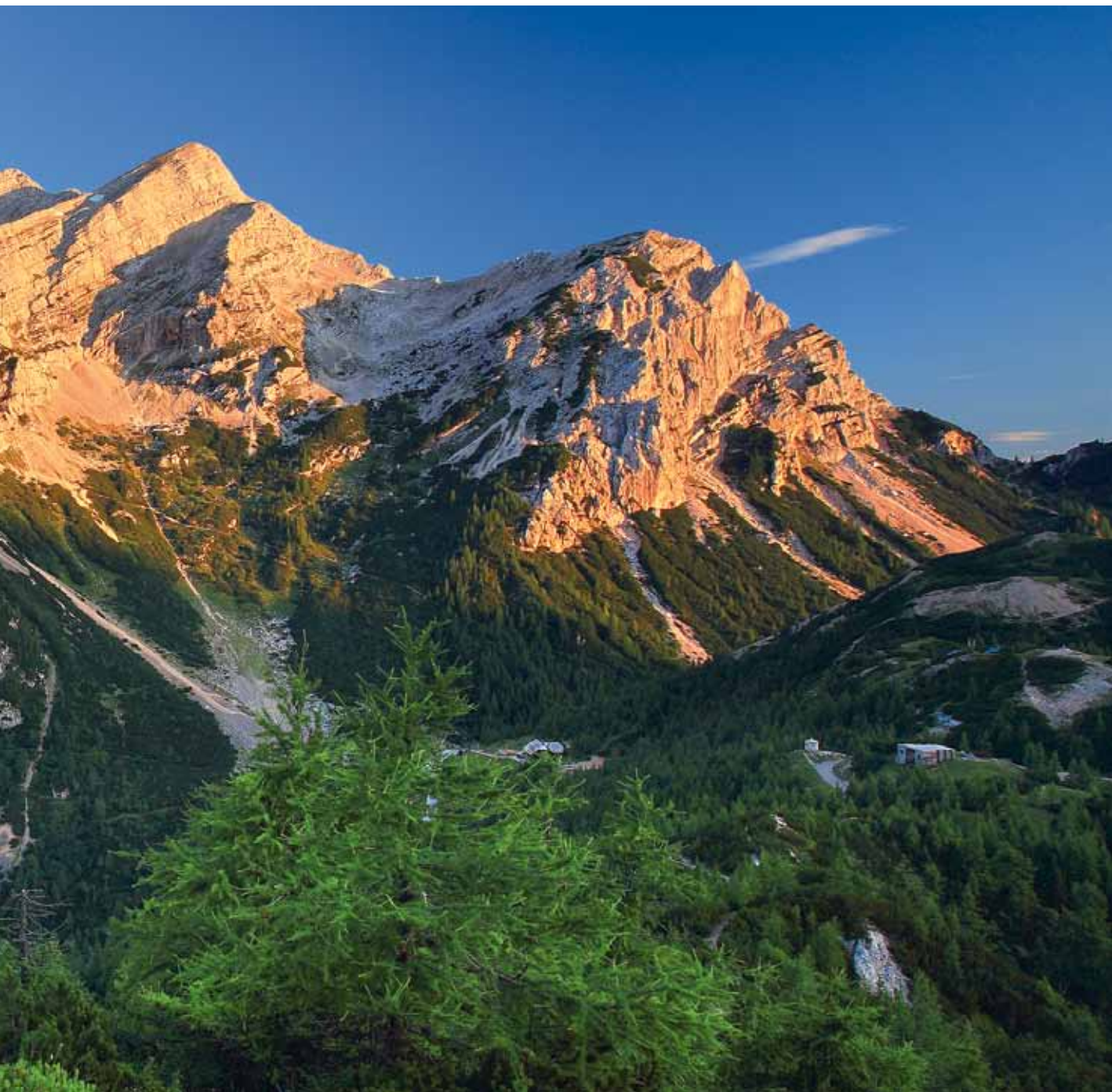
Mojstrovka nad Vršičem FOTO: OTON NAGLOST

Vršič, slovenska bližnjica v visokogorje, verjetno ni novica za vse, ki vsaj malo hodite v hribe. Se sploh spomnite, kdaj ste po vseh tistih serpentinah prvič privijugali na prelaz med Prisojnikom in Mojstrovko ter pogledali na drugo stran Julijskih Alp? Meni je tisti dan že zdavnaj ušel, me pa na eno mojih prvih vršičkih prigod spominja obledela družinska fotografija. Na njej sva z bratom okroglolična predšolska cmočka v karirastih srajcah in pumparicah, ki so danes milo rečeno iz mode. Po turi na Mojstrovko sediva na robu ceste in komaj prisebno, a prikupno zreva v objektiv. Menda sem takrat pri avtomobilu strastno zahtevala "Dajte mi čevlje dol!", zaradi česar je mama zažarela od ponosa, češ: "Zdaj si pa prava hribovka!"

ZGODBE VELIKANOV

Vršič ni niti najvišji prelaz niti najvišja cesta na Slovenskem – je pa naš najvišji cestni prelaz. Kot enostaven prehod med dolino Save oziroma Kranjsko Goro in dolino Soče oziroma Trento je bil priljubljen že v tako daljnih časih, da jih pomnijo zgolj v meglo izgublajoče se mitološke zgodbe.

Ko še ni bilo prijetno ogrevanih avtomobilov, je bil prehod čez prelaz resen podvig, pri katerem je potnikom pomagala lokalna velikanka. Njene stranke so se ji hvaležno oddolževale z raznimi priboljški in tako so živeli v splošnem sožitju, dokler ni nespametna gospa, ki je imela tudi nebodijih treba nadnaravne sposobnosti, trentarskemu otročiču napovedala,

da bo odrasel v hrabrega lovca in ustrelil nekega kozla. Kako se je razpletla zgodba s kozlom, veste, če ste že kdaj slišali za Zlatoroga, kako je bilo z velikanko, pa se lahko prepričate na lastne oči. Njene vilinske kolegice so bile na Zlatoroga tako navezane, da so jo zaradi mračnega vpogleda v prihodnost preklele in jo spremenile v kamen. Njen obraz, obraz Ajdovske deklice, iz Prisojnikove stene še zdaj nadzoruje Vršič. Leta 1984 je naveza Jeglič-Karo-Knez prav čezenj potegnila zahtevno smer za plezalce, ki ljubijo lestvice in druge pripomočke za tehnično plezanje. Glede na to, da jim je Ajdovska deklica dovolila telovadbo po svojih ustih, nosu in očeh, lahko sklepamo, da ima še vedno rada ljudi!

BRIDKA VRŠIŠKA ZGODOVINA

Skozi nekoliko bližjo zgodovino, ki se je človeštvo še spominja, je imel Vršič različna imena: Kranjsko sedlo, Kranjski vrh, Jezerca, za nemško in italijansko govoreče pa kar Mojstrovka. V 16. stoletju je bila glavna prometna čezenj povezana s fužinarstvom v Trenti, po 18. stoletju pa so na njegovih travnikih piskali in vriskali pastirji, osamljeni znanstveniki in drugi raziskovalci nekoristnega sveta. Ko se je začelo razvijati gornišstvo, ni trajalo dolgo do postavitve prve koče. Leta 1901 je bila zgrajena nemška Vosschütte (današnja Erjavčeva koča), čez deset let pa se ji je pridružila Slovenska koča (danes Tičarjev dom).

Po Hanzovi poti na Malo Mojstrovko FOTO: SANDRA

Ajdovska deklica FOTO: ALEKSANDER ČUFAR

Prva svetovna vojna je napisala najbridkejšo zgodbo prelaza. Takrat so se lotili gradnje ceste, po kateri bi oskrbovali avstrijske čete na soški fronti. Ker pretrdo delo menda škodi, so Avstrijci vanj vpregli več kot 10.000 ruskih vojnih ujetnikov. Pogoji, v katerih so garali, so bili tako mizerni, da so sestradani delavci z vzporedne tovarne žičnice kradli hrano in pri tem tvegali nič manj kot smrtno kazen. Jeseni 1915 je bila cesta uporabna, toda načrtovalci so se katastrofalno ušteli. Po skoraj

MALA PIŠNICA IN JEZERO JASNA

Dolina Male Pišnice med Robičjem, Slemenovo špico in Ciprnikom je od leta 1951 zaščiten kot gozdni rezervat. V presenetljivem območju divjine sobivajo živahen potok, slap, lovska koč, divjad in silno debeli macesni, menda stari precej več kot tisoč let. Prav veliko starejših živih bitij na Slovenskem ni! Njihov mir varujejo usadi in udori, ki jih je povzročilo izsekavanje gozdov in so nekoč udobno pot v dolino spremenili v sitno neoznačeno stezico, žal znano tudi gorskim reševalcem.

Dosti bolj je obiskovalcem prijazno umetno jezero Jasna ob vršiški cesti, pri katerem se združita Mala in Velika Pišnica in nato s skupnimi močmi odtečeta dober kilometer do Save Dolinke. S sprehajalnimi potmi, igrali za otroke, postavnim kipom Zlatoroga in gorsko tapeto v ozadju Jasna kar kliče k postanku in fotografranju, a naj ostane pri tem – ledeno zelena voda je celo v pasjih dneh primerna samo za najbolj eskimske kopalce.

kopnem začetku zime se je marca 1916 po obilnem sneženju plaz z Mojstrovke požvižgal na protilavinske strehe nad cesto in opustošil taborišče vojnih ujetnikov.

Žrtve so lahko prešteli šele, ko se je sneg stopil. Uradni podatki jih omenjajo med dvesto in tristo, neuradni do dvakrat več, najradikalnejši pa trdijo, da je med celotno gradnjo umrlo najmanj 10.000 ujetnikov! Številka je strašljiva ne glede na to, koliko ničel ima zadaj, in tudi zaradi nje se vršiška cesta danes imenuje Ruska cesta. V spomin na tragedijo lahko pri 8. ovinku obiščete rusko kapelico, ki so jo v za slovensko gorsko okolje nekoliko netipičnem pravoslavnem slogu postavili v letih 1916 in 1917 – primerno okolje za razmislek o (ne)smislu vojn.

CESTNI IZZIV

Nekatere dele ceste so kasneje zgradili na novo – na primorski strani še vidite upokojen predor – in vsako serpentino oštevilčili. Petdeset jih je, čeprav se zdi, da je osamljena petdesetico globoko v Trenti označena predvsem zato, da se število lepše zaokroži. Najhujše vijuganje se konča (ali začne, odvisno, s katere strani prihajate) pri 48. ovinku, ob katerem kip Juliusa Kugyja ne glede na vreme uživa v pogledih na svoje najljubše gorstvo. Zato pa vreme precej bolj moti cestarje. V sako zimo se na prelazu nabere tudi nekaj metrov snega, kar pojasnjuje obcestne palice, ki se pred prvim sneženjem zdijo nesorazmerno visoke. Domačini iz Trente, za katere je Vršič najhitrejša pot do osredja države, vedno glasneje sanjarijo o predoru, ki bi ga

Vršaci od Špika do Škrlatice FOTO: MATEJ VRANIČ

zvertali nekje od Koče na Gozdu in bi omogočal prevoznost vso zimo. Verjetnost, da bi se njihove sanje v kratkem uresničile, pa je za enkrat primerljiva z verjetnostjo, da bo Ajdovska deklica prišla na prelaz pobirat parkirnino.

Vršič bo zato še lep čas izziv – za vzdrževalce cest, voznike avtobusov, voznike začetnike, ki pred vsakim ovinkom upajo, da jim ga bo zneslo zvoziti v drugi prestavi, in kolesarje. Klasični kolesarski vzpon na prelaz je del vsakoletne dirke po Sloveniji. Kot rekreativci si lahko za 800 višinskih metrov s katere koli strani vzamete več časa kot najboljši tekmovalci, ki potrebujejo dobrih trideset minut. Asfaltne podlage se raje lotite s cestnim kot z gorskim kolesom, v sicer idiličnem zelenju pa posebej pri spustu pazite na razmeroma gost promet.

VISOKO IZHODIŠČE

Na Vršiču lahko stopite iz avta, se pretegnete na prepihu, fotografirate z ovčicami, ki se grejo manekenke ob cesti, in spustite v dolino. To je dovoljeno. Je pa škoda – kajti ko ste zgoraj, se prelaz ponudi kot idealno izhodišče za dneve, ko bi radi turo opravili malo bolj na hitro in vseeno bili v resnih hribih. Upamo, da je ob tem popolnoma odveč opozorilo, da ste vendarle v visokogorju in se izletov lotevajte s primerno opremo, spoštovanjem in izkušnjami. Naj se nikoli več ne ponovi tragična zgodba izpred petih let, ko sta sredi poletja planinca v kratkih hlačah zmrznila v nevihti pod vrhom Prisojnika, med poskusi reševanja pa so jo tudi gorski reševalci komaj srečno odnesli ...

Dovolj strašenja, predstavljajte si, da je krasno sonce in da polni energije komaj čakate, da odskakljate naokrog. Kam? Možnosti ne bo zmanjkalo!

V manj podjetnih dneh se sprehodite po vrhu prelaza, po dolini Krnica na gorenjski strani, na primorski pa do odmaknjenih slapov v Zadnji Trenti ali v iztek korit Mlinarice. Za primerljivo, a panoram željno razpoloženje se vzpnite na sramežljivi Visoki Mavrinc (1561 m) – skromen na pogled, toda s prav nič skromnimi pogledi. Še bolj s slikovitostjo pretirava Slemenova špica (1911 m) severno od grebena Mojstrovk, zaradi neverjetnega ozadja Jalovca nedvomno največkrat fotografirana točka slovenskih gora, na kateri se vam bo kar sama od sebe začela prepevati Kekčeva pesem.

Če bi radi posegli še višje, je prva izbira Mala Mojstrovka (2332 m). Namesto nezahtevne, a neprijetne običajne poti priporočamo kratko, a sladko zavarovano Hanzovo pot čez severno steno. Med obema vojnama, ko je južna stran prelaza spadala pod Italijo, jo je nadelal Ivan Vertelj – Hanza, gorski vodnik iz Kranjske Gore, in tako omogočil pristop na Mojstrovko z gorenjske strani. Z Male Mojstrovke lahko nadaljujete na nemarkirano Veliko Mojstrovko (2366 m), če ste si domači z zahtevnejšim neoznačenim terenom, pa dan raztegnite po grebenu čez Zadnjo Mojstrovko (2372 m) vse tja do Travnika (2379 m).

Vršič si lahko izberete kot nekoliko oddaljeno izhodišče za sploh in oh lepota Jalovec (2645 m), čeprav je samotna pot s

Jalovec s Slemenove špice FOTO: SEBASTJAN REVEN

ALPINUM JULIANA

Edini alpski botanični vrt v Sloveniji je trentarska Juliana med 49. in 50. vršiško serpentino. Leta 1926 jo je ustanovil tržaški premožnej Albert Bois de Chesne, danes pa je del Prirodoslovnega muzeja Slovenije. V alpinumu na 2572 m² raste okoli 500 alpskih in kraških rastlinskih vrst iz slovenskih gora, pa tudi iz Pirenejev, Apeninov, Atlasa in Kavkaza. Najbolj v cvetju je konec maja in začetek junija, odprt pa je od 1. maja do 30. septembra od 8.30 do 18.30.

Skupina Razorja iz
Zadnje Trente
FOTO: DAN BRIŠKI

prelaza do Zavetišča pod Špičkom doživeti že sama po sebi. Na drugo stran se usmerite proti Razorju (2601 m), Planji (2453 m) in Kriškim podom, toda predolgo smo že zapostavljali vršiškega kralja – Prisojnik (2547 m). Čez njegova pobočja in ostenja, ki so zmešnjava stolpov, okamnelih velikank in znamenitih naravnih oken, je speljanih toliko poti, da je prav težko izbrati, po nobeni pa se ne boste sprehodili z rokami v žepu. Najlažja je Južna pot, sledi ji Grebenska, kjer vas čaka nezavarovano grebensko plezanje. Če vas je v hlačah nekoliko več, si izberite katero od severnih "najferat". Jeseniška oziroma Kopiščarjeva skozi dih jemajoče Prednje

okno je verjetno tehnično najzahtevnejša pot pri nas. Pod ključnim mestom, zloglasnim kaminom, se vsakomur v grlu naredi cmok(ec), ampak če po zanesljivih varovalih plezate z glavo in ustreznim (samo)varovanjem, ni noben babbav. Drugi otrok zgoraj omenjenega Hanze, Hanzova pot, ki pod mrkim Hudičevim stebrom pripelje naravnost na vrh Prisojnika, pa je najdaljša slovenska ferata. V celoti gledano je zahtevnejša od Kopiščarjeve – tudi zaradi snežišč, ki se pogosto še pozno v poletje valjajo tam, kjer jih ne bi bilo treba. Zadetek v polno za nepozaben gorski dan je povezava ene od obeh ferat s primerljivo zahtevno Jubilejno potjo, ki s Prisojnika vodi

Izvir Soče FOTO: OTON NAGLOST

Trenta FOTO: OTON NAGLOST

po policah skozi odmaknjeno, katedralasto mogočno Zadnje okno v Mlinarico. Bolj navdihujočega dneva si na slovenskih feratah ne bi mogli želeli!

... NE SAMO ZA POHODNIKE

Če so vam markacije in običajne vršiške množice odveč, si privoščite rušnata brezpotja skupinice vrhov severno od Male Mojstrovke: raztegnjeno Robičje (1941 m), Vavovje (1810 m), Kumlehovalo (1782 m), Veliki (1680 m) in Mali Kumleh (1449 m) ter Škrbinjek (1341 m). Naj vas nizke višine ne zavedejo, grebenček obljublja obilje mazohističnih užitkov! Na nasprotni strani prelaza, jugozahodno od Razorja in Planje nad Mlinarico, zobe kažejo divji Kanceljni. Greben je izjemno cenjen med brezpotniško elito, ki se že spogleduje z alpinizmom in poleg skal ceni tudi strme trave ter prepadne gamsje stezice.

Ščemenje v prstih ob pogledu na skalovje nad vršiško cesto lahko potolažite v plezališču, ki se v dveh sektorjih dviga na zahodni strani prelaza. Če vam športno plezanje kratkih smeri ne zadostuje, obiščite severne stene Nad Šitom glave (2087 m), Male in Velike Mojstrovke. V klasikah, kakršna je Severni raz Male Mojstrovke, s(m)o se ogrevali vsi alpinistični začetniki, smer zase pa lahko najdejo tudi nekoliko samozavestnejši plezalci. Precej več samote lahko užijete v opremljenih večraztežajnih smereh, ki sta jih v redko opaženi kompaktni južni steni Prisojinka z veliko ljubezni navrtala zakonca Relja.

V Prisojnikovem severnem ostenju je najbolj klasična smer Hudičev steber, obisk pa steni naraste pozimi, ko po slapovih ob njenem vznožju hrepenijo ledni plezalci. Največ zasanjanih

pogledov in strahospoštovanja vzbuja 50-meterska Lambada, prostostoječa sveča, ki je menda ena od najlepših ledenih skulptur pri nas. Med grapami je nezgrešljiv Hudičev žleb pod Hudičevim stebrom, skozi katerega se je prvi vzpel Uroš Župančič leta 1936, kasneje pa so skozenj tudi smučali. Na nasprotni strani, v steni Grebenca nad Vršičem, se ponujajo manj zlovešči in predvsem lažje dostopni graparski bonbončki, kakršna je znana Pripravniska grapa. Čisto brez zob vendarle niso, ne nazadnje se je v bližini pod plazom končala življenjska zgodba legendarnega Staneta Belaka – Šraufa.

Vršiške turnosmučarske možnosti so bolj omejene od plezalnih, a vseeno zadostujejo za dan na snegu: Mala Mojstrovka, vzpon po dolini Krnice v zatrep pod Kriško steno in spomladanski smuk skozi dolino Mlinarice pod Prisojnikom in Razorjem. Kadar je cesta zaradi snega zaprta, snežne razmere pa so še ugodne, je tudi prvovrsten cilj za turne sankarje. Tri ure vzpona na prelaz in nato vruuuuum, drvenje s sankami do doline – pazite samo na morebitne ledene odseke. Ko ozračje kakega pol leta zatem spet postane nevzdržno vroče, si pod Vršičem lahko privoščite soteskanje: v Mali Pišnici pod Slemenovo špico ali po primorskih potokih Mlinarica, Suhi potok ali Po dolu. Nobenega seveda ne morete presotestati brez usposobljenega spremstva.

Nekaj idej za (ponovno) odkrivanje slovenskega ekspresa v visokogorje smo vam natrosili, zdaj pa samo še vzemite zemljevid in se podpišite pod eno od vršiških zgodb. Jaz sem to storila že precej pred začetkom šolanja, ko sem med hojo v breg ugotovila: "Glej, mami, tukaj piše Mojca!" Skala s tistim napisom je še zdaj na istem mestu in na njej še zdaj piše – Mojstrovka ... ○

ZADNJA TRENTA IN IZVIR SOČE

Na primorski strani se Vršič spogleduje z odmaknjeno Zadnjo Trento, v kateri na dan pokuka kraljična slovenskih rek Soča. Do nje-nega dramatičnega izvira splezate v desetih minutah po zavarovani poti od Koče pri izviro Soče. Višje v dolini obiščite pozabljene Zapotoške slapove, vzpnite se na romantično planino Zapotok in postavni Bavški Grintavec (2347 m). Z nekaj plezalskega ali mazohistično-brezpotniškega navdiha pa lahko obiščete še manj znane vrhove: Ušje, Trentski Pelc, Srebrnjak, Zapotoški vrh ali skrivnostni greben Pelcev.

Vršič

Dostop: Na prelaz je z avtom iz centra Kranjske Gore 13 km, s primorske strani iz Bovca prek Trente pa 31 km. V poletni sezoni od junija naprej vozi avtobus na Vršič iz Ljubljane ob 6:30, z Vršiča nazaj pa ob 16:39. Peš pridete na prelaz v treh urah iz Kranjske Gore po markiranih bližnjicah oziroma po poti od Koče pri izviro Soče.

Planinske kočje: Ponudba je najkonkurenčnejša v vseh slovenskih hribih. Vse kočje so na gorenjski strani oziroma na vrhu prelaza.

Mihov dom, 1085 m, 041 787 706, med 4. in 5. ovinkom vršiške ceste.

Koča na Gozdu, 1226 m, 041 682 704, pod 10. ovinkom.

Erjavčeva koča, 1525 m, 051 399 226, pod 22. ovinkom.

Tičarjev dom, 1620 m, 051 634 571, na prelazu.

Poštarski dom, 1688 m, 041 610 029, nekoliko nad prelazom na vzhodni strani.

Literatura:

Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Tine Mihelič: Julijske Alpe: Severni pristopi, Sidarta, 2004.

Andrej Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2000.

Tone Golnar idr.: Plezalni vodnik Vršič, PZS, 2009.

Zemljevidi:

Jalovec in Mangart, 1 : 25.000

Triglav, 1 : 25.000

Kranjska Gora, 1 : 30.000

Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000

Znami na pot

Zgornja Kanalska dolina

Gore na prepihu

✍ in 📷 Vid Pogačnik

Kraji v Zgornji Kanalski dolini so že od nekdaj na prepihu. Bili so v zgodovini, ko so se selili narodi, in so danes, ko združeni Evropejci skozi drvinjo po avtocestah. Kdor pa rad prihaja na obisk h goram, se tam mora ustaviti. Našel bo eno najlepših gorskih pokrajin Alp.

"Te gore so obdarjene skoraj z vsemi presežniki, ki jih sicer najdemo v drugih skupinah Julijskih Alp le posamič. Tako so tukaj v enem združeni veličastje Triglava, divjina Martuljka, arhitektonska popolnost Jalovca in sončna romantika trentske gora. Manjka le mehka, zasanjana resnoba bohinjskih planin in Triglavskih jezer." Tine Mihelič

V davnini so to območje naseljevali Karni, ljudstvo keltskega izvora. Stari Rimljani so z izgradnjo cest in živahno trgovino (v Žabnicah je bila obmejna postaja) prinesli blaginjo, ki pa je s prepisnim obdobjem selitev ljudstev hitro zamrla. V srednjem

veku so pod bamberško-oglejskim gospostvom v vaseh tod živeli Slovenci, obrt in trgovina pa sta bili v rokah Nemcev. Šele v času Avstro-Ogrske se je Kanalska dolina spet začela bolj razvijati, v napoleonskih vojnah pa je odigrala vlogo najpomembnejšega branika cesarstva. Potem je prišlo najhujše obdobje, čas prve svetovne vojne, po kateri je območje pripadlo Italiji. Večina Nemcev se je odselila med drugo svetovno vojno, tako da danes prevladujejo Furlani in Italijani. Slovenci govorijo koroško narečje.

ZAHODNI JULIJCI IN VZHODNI ODRASTKI KARNIJSKIH ALP

Bela (Fella) se v svojem zgornjem toku ovija okrog Zahodnih Julijcev in jih razmejuje od Karnijskih Alp. Pri Žabnicah (Camporosso) je komaj opazno sedlo, 810 m. Poleg Žabnic sta večja kraja še Ukve (Ugovizza) in Ovcja ves (Valbruna).

Viš in Naboj s Krniške glavice

Ovčja ves (Valbruna), zadaj Viševa skupina

SVETE VIŠARJE

Eden najbolj znanih turističnih krajev nad izviri Bele je Marijina romarska cerkev na Višarjah. Od 14. stoletja, ko je vzniknila zgodba o čudežih, do danes se na goro podajajo nepregledne množice romarjev. Cerkev je bila večkrat uničena in obnovljena, danes so v njej poleg Marijinega kipa vredne ogleda tudi slike Toneta Kralja. Kraj pa je tudi sam po sebi lep in obdarjen z imenitnim razgledom.

Niso pa samo visoki vrhovi tisti, ki privlačijo. Ena najbolj priporočljivih in priljubljenih kratkih tur je vzpon s Sv. Višarj na vrh Kamnitega lovca. Številni gorniki nadaljujejo pot proti koči Pellarini. Če se kdo zaradi hipne izgube razsodnosti nemara odloči, da se bo vrhu izognil, ga po markirani poti lahko obide po zahodnih pobočjih ali pa celo (daljše in zahtevnejše) po stari pastirski poti čez vzhodna pobočja. Še trije taki lepi razgledniki se dvigujejo nad sedlom Rudni vrh, ki ga iz Zajzere dosežemo po dobri uri vzpona. Tam se odločimo bodisi za vzpon na južneje ležečo Krniško glavico (Jôf di Sompdogna) ali pa na Poldnašnjo špico (Jôf di Miezegnot), oziroma na zahtevnejše sosednje Piparje. Zadnja dva vrhova lahko povežemo v zanimivo krožno turo, ki pa je lahko tudi zaprta zaradi podorov v vmesni grapi, zato pred turo o tem zberimo informacije. Zelo lepa, a daljša je tura na Poldnašnjo špico od severovzhoda, naravnost iz Ovčje vesi. Na planini Rauna se bomo malo oddahnili pri ljubki kapelici Zitta, posvečeni zadnji avstro-ogrski cesarici, nato pa čez bojišča iz prve svetovne vojne odhiteli na vrh.

Gore severno in južno od Kanalske doline so zelo različne: na eni strani skoraj do vrhov z gozdom poraščeni hribi, na drugi skalnati velikani. Skupina Viša in Montaža kaže takšno arhitektonsko popolnost, da človek že kar podvomi, ali je res, da je zgolj posledica naključnih naravnih procesov, ne pa mogočno delo kakega pradavnega ustvarjalca arhitekta. Piramida Viša je z vseh strani obdana z velikanskimi skalnimi stolpi. Povsod strme stene, razi, med njimi grape. In vendar se čez vsa ta ostenja vijajo police, tako izdelane in lepe, da ni čudno, da jih je Kugy imenoval Police bogov. Z eno samo prekinitvijo ena od njih obkroža celotni Višev masiv in po njej gre ena najbolj nenavadnih plezalnih smeri v Alpah – resnična Via Eterna (Večna pot). In dolgi greben Montaževe skupine! En sam nazobčan, visok zid ostrih vrhov, s katerih spet padajo strme stene in senčne grape. Onkraj Montaževega vrha se obrne proti severu, nakar se kot nažagan Zmajev greben spusti proti sedlu Rudni vrh. In glej, spet se tja čez ramo velikana prikrađa udobna polica, ki je na oni strani prečkala celotno zahodno ostenje. Zgolj zato, da se človeška bitja lahko tako rekoč z rokami v žepih sprehajajo nad silnimi prepadi.

Česa ste si torej zaželeli? Pohoda na smučeh skozi globok pršič, ko drugje v gorah povsod grozijo plazovi? Pojdite na Lepi

vršič (Cima Bella, Schönwipfel)! Dolge poletne ture čez visoko ostenje? Splezajte na Montaž ali Viš! Gorskokolesarske ture z dolgim spustom? Obkrožite Naborjetske gore! Plezanja v čvrsti skali? V strmem ozebniku ali po zaledenem slapu? Teka na smučeh? Ali lahkega sprehoda kar tako? Če kaj od tega, potem le pridite v Zgornjo Kanalsko dolino!

Tudi če ne gremo na visoke vrhove, si v glavni dolini lahko ogledamo tri zgoraj omenjene vasi. Sprejele nas bodo s prijetno alpsko arhitekturo, z zgodovinsko tradicijo in s predanostjo turizmu. V Ukvah se bomo lahko poučili, kako je kraj v presledku stotih let (1903 in 2003) ob neurjih uničevala rečica Ukva, v Žabnicah se bomo spomnili časov starih Rimljanov, v Ovčji vesi pa nemara izvrstnega Kugyjevega vodnika Ojcingerja. Še nižje, v Naborjetu, je v vasi beneška palača iz 16. stoletja, danes sedež etnografskega muzeja, nad krajem pa so mogočne utrdbe, ki so nekoč branile prehod po Kanalski dolini. Vsi ti kraji so povezani tudi z gosto mrežo označenih poti in kolesarskih stez.

Iz glavne doline se proti jugu v osrčje Zahodnih Julijcev zajeda dolina Zajzera. V njen zatrep gre široka asfaltna cesta, ki skozi vse leto podpira raznovrstno turistično ponudbo. Poleti se je po dolini lepo sprehoditi peš (nemara si lahko ogledamo

VOJNA V VISOKOGORJU

V prvi svetovni vojni so Italijani držali vrhove Poldnašnje špico in vse vrhove Naborjetskih gora proti zahodu, Krniško glavico ter Montaž, avstro-ogrsko vojska pa Malo Poldnašnje špico, Nabojs in Viš. Kanalska dolina je bila za Avstrijce zelo pomembna, saj je, tako kot že v času starih Rimljanov in Napoleona, odpirala vrata v Dravsko dolino in naprej proti Dunaju. Italijanski topovi v Dunji so hudo tolkli po avstrijskih položajih in nekaj je bilo treba storiti. Inženir Ferdinand Horn, prav tisti, ki je sam splezal znano smer v Jalovcu, se je javil v izvidnico. S tovariši se je ponoči čez nikogaršnje ozemlje povzpel v zatrep Zajzere, prav pod Montažev Zmajev greben. Že so vstopili v skale in začeli plezati, ko je pod steno prišla italijanska patrolja. V težkem položaju so se potuhneli, nato so kljub krušljivosti plezali dalje. Neopaženi so dosegli škrbino v grebenu, s katere so dobro videli italijanske položaje v Dunji. Avstro-ogrsko topništvo je začelo streljati. Hornova skupina je po vsakem strelu poslala dogovorjene svetlobne signale proti Nabojsovi škrbini, kjer so jih opazovalci prestregli in nato informacije posredovali naprej. Topniški ogenj je postajal vedno natančnejši in italijanski topovi so drug za drugim za vedno utihneli.

Viševa skupina nad Žabniško krnico

tudi vojaške utrdbe iz tridesetih let prejšnjega stoletja), pozimi pa na tekaških smučeh. Nad Zajzero se dvigujeta dve čudoviti visoki krnici. Prva, Žabniška krnica, je obdana z velikani Viševe skupine, druga, Špranja, se zajeda med dolgi greben Špikov z Montažem na čelu in masiv Viša. To je svet julijskih vertikal. Na severu Zajzero zapirajo najvzhodnejši vrhovi naborjetske verige.

Na drugi strani se dolini Ukva in Bartolo s svojimi stranskimi vejami zajedata globoko med karnijske vrhove. Še Ojstrnik, ki je vendarle že "prava" gora, je na vrhu v glavnem travnat. A tudi te karnijske gore imajo na sebi nekaj neprecenljivega: izjemne razglede na divje Julijce. Tudi ti dve dolini sta sami po sebi vredni izleta. Ukva je malo manj slikovita, za pravo doživetje moramo iz nje še na kak vrh. Val Bartolo pa se že takoj nad Žabnicami začne z zanimivo sotesko, ki jo krasi nekaj skalnatih stolpov. Na njihovih pobočjih je urejeno manjše plezališče. Spet vidimo tudi vojaške utrdbe, ki so branile prehod na sever. Ko pa se izvijemo iz soteske, se znajdemo v razsežnem, ravnem zatrepu doline, posejanem s slikovitimi hišicami (danes vikendi). Da, prav tu je, varno odmaknjena od prve frontne črte, med prvo svetovno vojno delovala Kugyjeva šola za urjenje alpincev.

POLETJE IN JESEN V ZGORNJI KANALSKI DOLINI

Kdo ne pozna vznesenih besed, ki jih je Zahodnim Julijcem namenjal Kugy? Veliki mojster je v Ovčji vesi preživel zadnja leta svojega dolgega in plodnega življenja. Tam je sprejemal tudi obiske alpinistov mlajših generacij, ki so se po opravljenih podvigih ustavljali na njegovem domu. Da, gornišstvo ima v teh krajih zares tradicijo. In vendar vsaka od velikih tur iz Zajzere le na pol pripada tej dolini. Skoraj po vsaki od njih boste namreč verjetno sestopili na drugo, južno stran, razen tistih med vami, ki vam po že tako težki turi ni mar še sestopiti več kot 1700 metrov po lažji plezalni smeri, strmem ozebniku ali zahtevni ferati. Takšne velike ture so na primer vzpona na Viš po SV debri ali čez Škrbino Zadnje Špranje ter Via Amalia in Kugyjeva smer na Montaž. Po celotnem grebenu Špikov gredo čudovite ferate, a večina se jih loteva z juga. Tura po celotnem grebenu z izhodiščem s severa zahteva dva dneva. Kar zahtevno je prečenje Kostrunovih špic. Če ga naredimo pozno spomladi, pri vzponu in sestopu lahko izkoristimo še zasnežene ozebnike nad Špranjo. Lepa je tudi krožna tura čez Veliki Nabojs – tudi na tej se boste vrnili v Zajzero.

Zelo lepi so tudi številni prehodi iz Zajzere v sosednje doline ali iz ene v drugo visoko krnico. Napotite se na primer iz

Pogled v Zajzero z vršnega grebena Montaža

Lastavice iz krnice Za Prahami

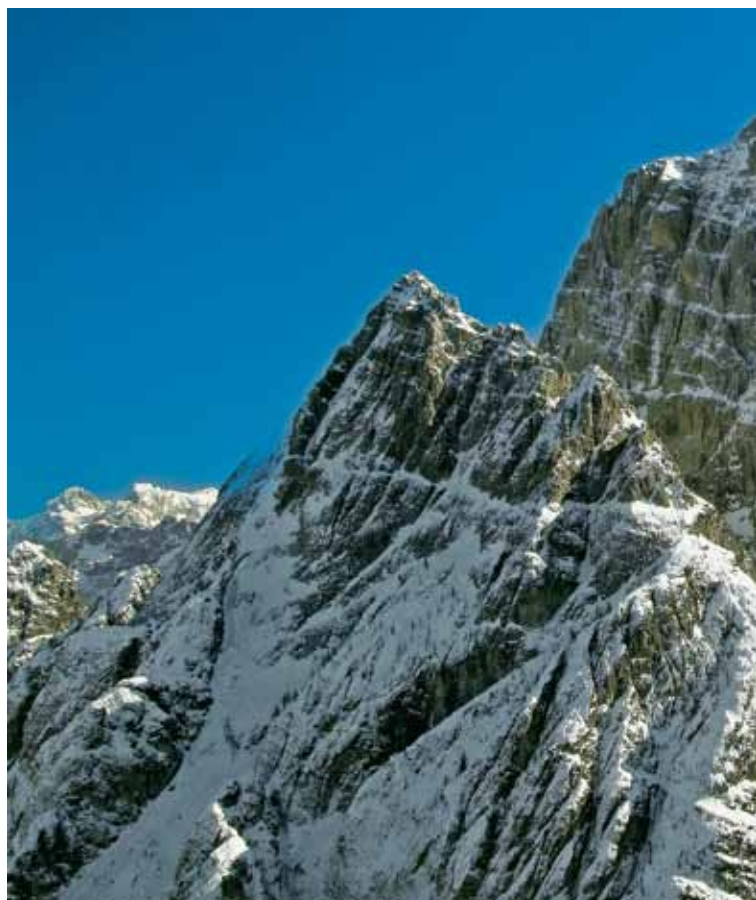

Pogled na smučarski paradíž vzhodnih Karnijcev s Starhanda: Sagraň, Kok in Lepi vršič

Žabniške krnice v dolino Mrzle vode in iz nje h koči Corsi ali pa čez Rudni vrh ali čez nekoliko višje sedlo Foran de la Grave v Dunjo. Celotna pobočja Viševce in Montaževce skupine prečka lepa, a na nekaj mestih tudi zahtevnejša pot Sentiero Chersi, po kateri lahko obiščete vse planinske kočce in bivake nad Zajzero, z nje pa lahko skočite še na kak vrh.

Plezalci bodo izzive zase našli v stenah nad Žabniško krnico, pa tudi drugod, na primer v Viševih stolpih nad Špranjo. Da so severna ostenja Zahodnih Julijcev zanje pravi raj, pričajo svetovno znana imena, ki so zapisana kot prvopristopniki, prvi solo ponavljalci ali ponavljalci v zimskih razmerah. Alpinistična zgodovina se je v teh gorah začela z imeni, kot so Julius Kugy, Giuseppe in Osvaldo Pesamosca, Giacomo di Brazzà, Hermann Findenegg in Ferdinand Horn, nadaljevala pa z mojstri, kakršni so (bili) Amalia Zuani Bornettini, Carlo Chersi, Emilio Comici, Ernesto Lomasti, Fabio Agostinis, Ignazio Piuissi, Luca Vuerich, Nives Meroi in Romano Benet. V stenah nad kočco Pellarini omenimo samo klasične smeri, kakršne so v Divji koči (dve Comicijevi smeri), Gamsji materi (smer Krobath-Metzger), Turnu (Deye-Peters) in v Višu Polica bogov (Comici po Kugyjevi zamisli). A to je samo ena plat medalje. Druga so številne lažje plezalne smeri v območjih, kamor komaj kdaj stopi človeška noga. Takšne so na primer špice Zadnjih in Prednjih Lastavic.

Druga, karnijska stran doline vabi predvsem v dnevi, ki so kot ustvarjeni za poležavanje na razglednikih, na visoke vrhove pa se nam bodisi ne da ali pa ne moremo. Poznojesenski dan, ko so visoki gradovi Julijcev že posladkani

Nabojs in Viš

s prvim snegom, macesni pa so še zlati, je kot nalašč za vzpon na Ojstrnik, Zahomec ali Kapin. Pojdimo na primer v Val Bartolo, nato pa s parkirišča na Kapin, 1736 m, in čez sedlo Bartolo okrog nazaj na izhodišče. Ali pa na drugo stran, na Zahomec in morda še naprej na Ojstrnik, nato pa proti jugu, mimo Cime Muli nazaj v Val Bartolo. Podobno lahko travnate vrhove Ojstrnika, Gozmana, Zahomca ali pa Starhanda, Konjščice (Sagran), Lepega vršiča (Cima Bella) in Koka (Monte Cocco) obiščemo iz doline Ukve.

Medtem ko je po karnijskih hribih in dolinah zaradi goste mreže gorskih cest možnosti za gorsko kolesarjenje zelo veliko – višinske razlike tur so tja do 1000 metrov – pa v tem delu Zahodnih Julijcev omenimo le dve lepi krožni kolesarski turi: okrog Naborjetskih gora in okrog Kamnitega lovca. Na obeh se lahko peš še dodatno povzpne na razgledni vrh. Nazadnje pa, če ste res že povsod bili, je sredi Kanalske doline, tik nad Ukvami, osamelec Monte Nebria, 1207 m. Lahko ga obkrožite s kolesom, s sedla južno od njega pa se po zanimivi, ne čisto lahki poti povzpnete še na vrh.

ZIMA IN POMLAD V ZGORNJI KANALSKI DOLINI

V trdi zimi, ko je sneg globok in grozijo plazovi ali ko je vse skalovje poledenelo, navadni planinci na visokih vrhovih Zahodnih Julijcev nimamo kaj dosti iskati. Ja, če so razmere dobre, je z ustrezno opremo lepo priti na kak lažji vrh, sicer pa v tem letnem času tam delujejo le alpinisti. Ko se tudi zanje naredijo dobre razmere, je v stenah nad Zajzero možnih vse

polno težkih lednih in kombiniranih smeri, območje pa je priljubljeno tudi za plezalce zamrznjenih slapov.

Ko nastopijo ugodne razmere za običajno turno smuko, pa krnice in pobočja nad Zajzero oživijo. Lepi so turni smuki s Škrbine Prednje Špranje, z Nabojsove škrbine, s Poldnašnje špice, s Kamnitega lovca in s Krniške glavice. Nad krnico Špranje se dviguje tudi najdaljši ozebnik Julijskih Alp. Več kot 700 metrov visoka Huda polica je poleti zaradi krušljivosti manj priljubljena, spomladi pa grapa včasih omogoča smučanje prav z vrha. Tura zaradi zahtevnosti v vršnem delu že sodi med alpinistične smuke.

Seveda pa so v smučarskem pogledu spet pravo nasprotje karnijski vrhovi. Lepi vršič, Kok, Sagran, Starhand, Ojstrnik, Zahomec in drugi so pravi pojem za turnosmučarske užitke. Nekateri od njih so primerni tudi v trdi zimi in v novem snegu. Samo ne pozabite, da se plaz lahko sproži skoraj kjer koli, le verjetnosti zanj so različne.

Pri Slovencih je v zadnjih letih vedno bolj priljubljeno tudi urejeno smučišče na Višarjah. V preteklosti je bilo tam še večkrat mogoče narediti tudi kak lažji turni smuk, sedaj pa so smučarski poligoni povsod in vzpona s turnimi smučmi po njih ne dovolijo več. Tistim, ki se ustrezno ne znajdejo, seveda. Nihče vam namreč ne more preprečiti, da se povzpnete na kak bližnji vrh kje po svoje, dol pa se "kot gospod" odpeljete po urejenem smučišču. V Zajzeri so pozimi urejene tudi številne proge za smučarski tek.

Potem pa okrog vogalov od Jadrana gor spet zapihajo topli vetrovi, iznad visokih grebenov vsak naslednji dan prej posije sonce, sveže zelenje se iz dolin vedno hitreje pomika na visoke vrhove in pisano cvetje obarva gorske travnike. To je prijazen klic gorske narave, ki so ga številni ljudje čakali vso dolgo zimo. "Gremo v gore!" ◉

Zgornja Kanalska dolina

Dostop: Iz osrednje Slovenije v Kanalsko dolino najhitreje pripeljemo čez mejni prehod Rateče in skozi Trbiž (ali skozi predor v Avstrijo in v Italijo po avtocesti). S Primorske je v Trbiž najbližje čez Predel. Za javni promet so odprte ceste v doline Zajzera, 1000 m, Ukva, 1210 m, in Bartolo, 960 m.

Planinske kočice in bivaki:

Koča Luigi Pellarini, 1499 m.

Koča Fratelli Grego, 1389 m.

Bivak Dario Mazzeni, 1630 m.

Bivak Carlo in Giani Stuparich, 1587 m.

Bivak Adriano Suringar, 2430 m.

Bivak Battaglione Alpini Gemona, 1890 m.

Literatura:

Tine Mihelič: Julijske Alpe. Ljubljana, PZS, 2009.

Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe. Ljubljana, Sidarta, 1998.

Igor Jenčič: Slovenija, Turnosmučarski vodnik. Ljubljana, Sidarta, 1998.

Zemljevid:

Tabacco 19. Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano. 1 : 25.000.

Druži nas želja po novih spoznanjih

Pogovor z Bojanom Brezovarjem

✍ Slavica Tovšak

Bojan Brezovar je predsednik enega izmed najmlajših planinskih društev, ki so vključeni v PZS. Kakor nam je povedal, ga je preselitev iz Ljubljane v rodni Šentrupert zaradi zloma Iskre privedla do tega, da je postal predsednik Turističnega društva Šentrupert. V teh letih je s svojimi sodelavci uresničil projekt Steklasova pohodna pot, o katerem je razmišljal in razglabljal že več let, tudi s svojimi planinskimi prijatelji, s katerimi je osvajal številne vrhove doma in po svetu. Leta 1999 je bila pot uradno odprta in planinci po vsej Sloveniji, ki jo pogosto obiskujejo, zagotavljajo, da se je 'prijela'. Pot živi v vseh letnih časih, prehodilo jo je že na stotine pohodnikov iz vse Slovenije.

Ideja o ustanovitvi planinskega društva je nastala kmalu za tem. Z rojstvom društva bi se prepoznavnost Steklasove poti povečala, društvo pa bi k svojim dejavnostim pritegnilo številne ljubitelje narave, pohodništva in planinstva. Tako je tudi bilo in konec leta 2002 je bilo ustanovljeno PD Polet Šentrupert, ki je prevzelo patronat nad pohodno potjo. Ta je vključena v vsakoletni program prireditev PZS. V društvu so ponosni na to, da so postali PD Mirnske doline, saj združujejo planince Mirne, Mokronoga in Šentruperta. Neumorni predsednik Bojan Brezovar in njegova delovna planinska ekipa pa so v kratkem času dvignili ugled društva do zavidljive višine, saj je društvo uspešno prav na vseh področjih, ki jih pokriva planinska dejavnost. V uredniškem odboru PV jim želimo, da s takšnim delom nadaljujejo.

V slovenski planinski organizaciji ste med manjšimi društvi, ki sicer nimajo dolge tradicije delovanja, vendar je vaša dejavnost bogata, pestra in vsebinsko vzorčen primer dobrega društva. Kako vam to uspe? Zakaj ste ustanovili društvo in zakaj ste se odločili za tako neobičajno ime?

Bojan Brezovar

Kar dolgo smo razmišljali, kako bi se imenovali. Ker je bilo med nami kar nekaj iskrašev, ki smo tudi več desetletij službovali v Iskri, smo želeli prepričati tedanjega direktorja holdinga Dušana Šešoka, da bi v tujini in doma nosili Iskrino ime. Pa smo prišli le do tajnice. Zato smo se po kratkem razmišljanju soglasno odločili: izbrali smo ime Polet, ki ima toliko pozitivnih sopomenk: elan, zanos, leteti, poleteti v gore in strmine; ime, ki nam bo dajalo moč in pozitivno energijo. Da pa ne bi prišlo do kakšnega neljubega zapleta, sem se oglasil v uredništvu Delove edicije Polet, kjer so mi zagotovili, da z imenom ne bo nobenih težav. Tako smo postali poletovci. Vsekakor je dober izbor članov upravnega odbora največje jamstvo za uspehe. Druži nas velika ljubezen do narave, hribov, planin in 'nekoristnega sveta'. Pomembno je, da si znamo vzeti čas za prijateljska druženja v društvenih prostorih ali po uspešno izvedenih akcijah.

Imate kar sedem planinskih vodnikov različnih kategorij, v vaših vrstah je celo gorski vodnik. Kako to?

Viki Uhan je res gorski vodnik, naj pa omenim še dva prijatelja, s katerima sem prepotoval velik del sveta: Marjana

Kobava iz PD Kamnik in Toneta Burgarja iz PD Mengeš. S temi smo začeli. Trenutno imamo še sedem vodnikov različnih kategorij, mladinskega voditelja, mentorja planinske skupine, ena članica pa opravlja izobraževanje za planinskega vodnika A-kategorije. Prepričani smo, da je edino takšna pot prava, saj zagotavlja varno vodenje. Le usposobljen vodniški kader daje zagotovilo, da se bo društvu tudi v prihodnosti dobro pisalo.

Posebno skrb namenjate varstvu gorske narave. Dva varuha gorske narave sta opravila tudi izpit. Kaj torej za vaše društvo pomeni skrb za naravo?

Poleg tega, da imamo v društvu dva varuha gorske narave in osem gorskih stražarjev, se trenutno še dva izobražujeva za varuha gorske narave. Lahko vam zagotovim, da se ne izobražujemo 'kar tako'. Videti bi morali te sijoče obraze na delovnih in čistilnih akcijah, postavitvah informacijskih tabel ... Ob skrbi za naravo na območju Nature 2000 dobivamo nov zagon. V letošnjem letu smo namestili štirinajst valilnic, ki so v glavnem vse polne. Pomagata nam izkušena ornitologa Jože Gračner in Dušan Klenovšek z Zavoda za varstvo narave iz Novega mesta. Veseli nas tudi sodelovanje z načelnico komisije za varstvo narave, Rozi Skobe. Izkušnje so pokazale, da velja znani rek: v slogi je moč in mi ju imamo veliko, sloge in moči.

Uspešno deluje tudi markacijski odsek. Katere poti vzdržujete in kam bi popeljali planince s Štajerske, ki ne poznajo vaše pokrajine?

Trenutno skrbimo za Steklasovo pohodno pot, ki je seveda naša, redno vzdržujemo Pot romarjev od Žalostne gore do Zaplaza, skrbimo pa tudi za povezavo Steklasove poti preko slapa Bena do Oglarske poti na področju krajevne skupnosti Dole. Očistili in skrbno markirali smo tudi pot do partizanskega tabora zapadnodolenjskega odreda v Jelovki, kjer je bila med drugim tiskana tudi prva številka revije Naša žena. Vsekakor bomo z veseljem in ponosom sprejeli planince s Štajerske pa tudi ostale iz drugih pokrajin in jih popeljali po Steklasovi poti. Skriva veliko naravnih lepot, združuje kulturno-zgodovinske znamenitosti, turistične, izletniške kmetije, zidanice ... Pokazali vam bomo čudovit razgled s prostora, kjer bomo zgradili planinsko zavetišče.

Pred časom ste organizirali planinsko šolo za mlade. Nam lahko predstavite delo z mladino in težave, s katerimi se soočate?

Za osnovnošolce skrbi mentorica planinske skupine, pedagoginja Marta Mencin. Uspehi so včasih boljši, včasih slabši. Na uspešnost vpliva več vzrokov: prezasedenost otrok, nerazumevanje staršev, še najbolj pa smo razočarani nad šolskim sistemom. Naj razložim: pred letom je imela mentorica pri izbirnem predmetu planinstvo kar štiriintriideset otrok; kako lepo je bilo delati z njimi. Zaradi šolskega sistema, ki prepoveduje športne aktivnosti izbirnih predmetov več let zapored, smo jih že po enem letu izgubili. Prepričan sem, da bi kar nekaj mladih planincev po večletni vzgoji lahko zadržali tudi v srednji šoli.

Kako ste kot PD vpeti v dogajanje na občinskem nivoju in širše?

Sodelujemo pri vseh večjih dogodkih v kraju, predvsem pa s turističnim društvom, ki naj bi bilo koordinator vseh društev pri vseh večjih akcijah. Letos smo tako sodelovali pri vseslovenski akciji Očistimo Slovenijo, konec lanskega leta na prireditvah veselega decembra, vsako leto pa na občinskem prazniku sodelujemo s stojnico, na kateri predstavimo svoje vsakoletne aktivnosti. Dobro sodelujemo tudi z županom občine Rupertom Goletom, ki je bil kar nekaj let predsednik nadzornega odbora našega društva. Tudi zaradi njegove nesebične pomoči v prihodnjih letih računamo na uresničitev naših želja in velikopoteznih načrtov!

Kako kot PD čutite krovno organizacijo? Kakšen odnos imate do meddruštvenega odbora?

Od prvega dne in ustanovitve društva smo imeli do MDO-ja in njegovega predsednika Rudija Skobeta izredno pozitiven odnos, saj je sodelovanje med društvi zelo pomembno in dobrodošlo. Lahko se pohvalimo, da je bila na vseh srečanjih, ki smo jih organizirali, izredna udeležba, pa naj bo to letno srečanje markacistov MDO ali pa srečanje predsednikov MDO. Veseli smo dobrega sodelovanja s PD Lisca iz Sevnice, s planinci iz PD Trebnje pa vsako leto organiziramo skupen planinski izlet, ki je vedno lepo obiskan. Pri organizaciji poletnih planinskih taborov se nam občasno pridružijo tudi člani drugih društev, skratka, odprti smo do vseh.

Kaj menite o Slovenskem planinskem muzeju?

Odločno smo podprli predlog o prispevku PD. Bili smo prvi na Dolenjskem in v Beli krajini, ki smo nakazali zbrana sredstva. Prepričani smo, da si Slovenci zaslužimo muzej, v katerem bo predstavljena bogata zgodovina slovenskega planinstva.

Ali razmišljate tudi o glasilu, v katerem bi lahko predstavljali svojo dejavnost?

Z ustanovitvijo informacijskega odseka, v katerem na nek način sodeluje kar večina članov upravnega odbora, je vodilno vlogo prevzela načelnica odseka, učiteljica slovenščine Marija Zagorc. Uredila je društveno knjižnico ter vzpostavila odnose s časopisi in mediji. Sestavlja večino prispevkov in gradiva pri vseh aktivnostih nam ne manjka. Že v letošnjem letu nameravamo začeti z zbiranjem gradiva za bilten, ki ga bomo izdali ob 10-letnici društva. Prepričan sem, da bo ta projekt na nek način prelomen, vnaprej naj bi ga izdajali letno. Všeč nam je osnoven koncept letnega biltena, ki ga izdaja PD Polom iz Kostanjevice.

Kaj menite o PV in njegovi novi podobi?

Vse številke PV od ustanovitve društva imamo vezane in se nahajajo v društveni knjižnici. Dosedanji koncept nam je bil zelo všeč, navadili smo se nanj, vendar ima novi format veliko prednosti. Nekatere slike sedaj res zaživijo, pa tudi opisi izletov so veliko preglednejši in sistematično predstavljeni. Planinski vestnik je postal sodobna, privlačna in lepo urejena revija. Želimo mu lepo prihodnost in povečanje naklade na 10.000 izvodov. ●

Krilati kozliček, ki ne leti

Bukov kozliček

✉ Dušan Klenovšek, Martin Vernik

✉ Dušan Klenovšek

Hrošči so največja živalska skupina, ki živi v različnih življenjskih okoljih. V junijski številki letnika 2009 sva že pisala o dveh vrstah hroščev – rogaču in alpskem kozličku. Tokrat predstavljava zanimivega hrošča, ki (tako kot alpski kozliček) spada v skupino kozličkov –bukovega kozlička. Za evropsko ogrožene živalske in rastlinske vrste je vsaka država članica Evropske unije dolžna opredeliti območja Natura 2000. Zato je tudi Slovenija opredelila območja za hrošče, ki so redki in ogroženi na območju Evropske unije in v Sloveniji.

Bukov kozliček (*Morinus funereus asper*) je na prvi pogled kar podoben že predstavljene alpskemu kozličku, zato ju laiki tudi pogosto zamenjujejo. Telo bukovega kozlička je v primerjavi z alpskim robustnejše, bolj čokato, širše in sive ali pa sivo modre barve. Sivo črni tipalki sta imenu primerno dolgi. Na vsaki pokrovki (zunani par kril) ima po dve črni pegi. Za razliko od večine ostalih vrst kozličkov bukovi kozliček ne leti, saj ima pod pokrovkami zakrneli drugi par kril. Na Primorskem je precej pogosta manjša rjav-

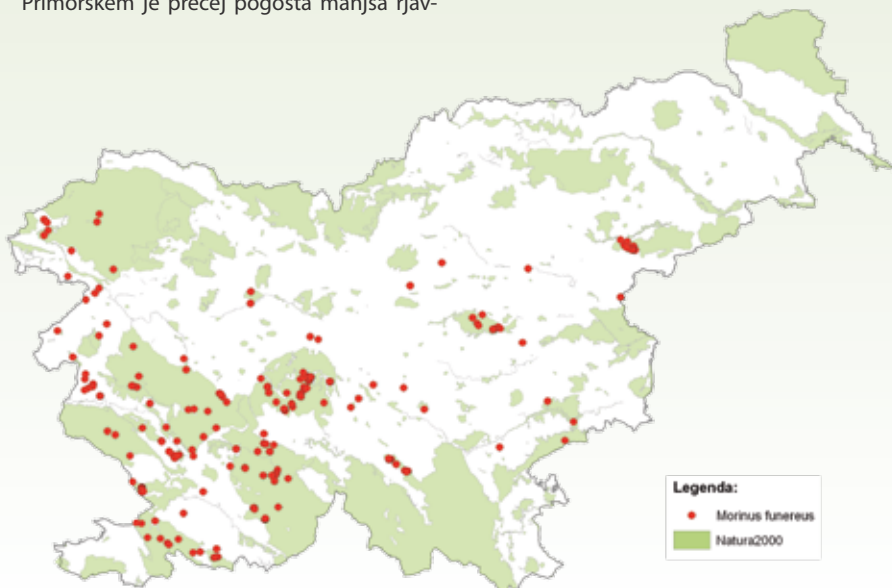
Bukov kozliček (*Morinus funereus asper*)

kasta vrsta, fotografija pa je za določitev dovolj primerna.

Njegov razvoj od jajčeca do odraslega osebka poteka več let. Tako ličinke kakor odrasli hrošči se prehranjujejo z lesom različnih dreves, še posebej jih privablja vonj sveže posekanih dreves bukve in jelke. V njihov les samice z močnimi čeljustmi izdolbejo jamico in vanjo odložijo jajčeca. Iz njih se razvijejo ličinke, ki se prehranjujejo pod lubjem ter se po nekaj letih globlje v lesu tudi zabubijo. Iz bube se izleže odrasla žival, ki lahko živi tudi

dve leti. Aktivni so od maja do julija. Če pobskamo po skladovnicah bukovega lesa v bližini strjenega gozda, jih lahko opazimo. Prav tako so neredka srečanja na cestah v gozdni krajini, le pozorni moramo biti med vožnjo. Če se ga dotaknemo, se v strahu za lastno varnost rad cvrčeče oglasi. Je tipična gozdna žival in zato so strjeni gozdni kompleksi za preživetje te vrste zelo pomembni. V Sloveniji je vrsta prav zaradi razmeroma dobre ohranjenosti gozdov še kar pogosta, posebej na Krasu, Kočevskem in v Beli krajini. Na severu in severovzhodu je manj pogosta, z izjemo Boča, Donačke gore, Bohorja in ohranjenih bukovih gozdov Kozjanskega.

Če ste morebiti opazili katerega izmed v obeh prispevkih opisanih hroščev, sporočite podatek Zavodu RS za varstvo narave na telefonsko številko 041 593 929 (Klenovšek) ali kar na elektronsko pošto (martin.vernik@zrsvn.si, dusan.klenovsek@zrsvn.si). Pri tem navedite natančno lokacijo, kje ste hrošča opazili, datum, vaše ime in naslov. Zaradi možnih zamenjav prosimo, da za tokrat opisano vrsto priložite fotografijo. Vsak podatek bo koristil pri usmerjanju aktivnosti v prostoru in pomagal ohraniti ne le našo, temveč tudi evropsko naravno dediščino. ●

Legenda:
● *Morinus funereus*
■ Natura2000

Razširjenost bukovega kozlička v Sloveniji

Literatura:

Al Vrezec, Alja Pirnat, Andrej Kapla, Ali Šalamun (2008): Zasnova spremljanja stanja populacij izbranih ciljnih vrst hroščev, vključno z dopolnitvijo predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 in monitoring populacij izbranih ciljnih vrst hroščev.

Dišalo je predvsem po dežju

in Miha Pavšek

Še malo in prepolovili bomo letošnje leto, s tem pa tudi planinsko sezono. Velja seveda za tiste, ki hribolazite redno prek celega leta. Še vedno je namreč precej takih, ki obiščejo gore le v visoki poletni in zgodnjejesenski planinski sezoni. Prav ta sezona, ko se odpro tudi visokogorske duri, se z junijem ali rožnikom šele dobro začne. Že res, da gre za najbolj svetli mesec v letu, če gledamo čisto astronomsko, vendar pa močno sonce spodbuja tudi nastanek oblakov. Zato v resnici vedno le ni vse tako svetlo, kakor bi sodili po koledarju. In ko se ravno navadimo na dolgost junijske svetlobe, se 'ob kresi že dan obesi', kakor pravi ena bolj znanih ljudskih modrosti. Letos se bo zgodilo to 21. 6., pet dni pozneje oz. zadnjo junijsko soboto pa nas bo 'zajel' še Lunin mrk. Karkoli nam bo že prinesel, samo da ne bo tak kot njegov predhodnik. Še najbolj prava oznaka zanj bi bila tista od pastirice z Gojske planine izpred let, ki je rekla, da je bilo vreme tako, da je še blato zgnilo. Ledenjaki in polulana Zofka so se izkazali že sami po sebi, pri čemer pa so letos poslali tudi predhodnico ...

Prav v vzpetem svetu, še posebej v Julijskih Alpah, je bilo maja občutno hladneje (za 1–2 °C v visokogorju, nižje za stopinjo manj) od dolgoletnega povprečja. Omenjeno oznako uporabljamo, kadar izmerjene vrednosti presegajo stopinjo Celzija v pozitivno ali – kakor tokrat – v negativno smer. Gre seveda le za

povprečja, zato moramo vedeti, da morajo dejanske temperature zelo izstopati. Prva tretjina meseca je bila večinoma toplejša kot običajno, druga prehladna, tretja pa v okviru pričakovanih temperatur. Letošnji mesec ljubezni in sonce sta bila naravnost 'sprta', saj je bilo slednje izjemno sramežljivo. Marsikje 'tam zgoraj' ga ni bilo niti za polovico tistega, ki smo ga vajeni, zato pa je padalo, največ spet v Julijskih Alpah in spodnjem delu Posočja. Tu so že pred koncem meseca za 2,5-krat presegli dolgoletno povprečje majske količine padavin. Vse to se je odrazilo tudi na višini snežne odeje na Kredarici, ki je prišla pod tri metre šele zadnji teden meseca. V sredogorju in nižje smo gledali le dežne kaplje, ki pa jih je moč tudi vonjati.

Vonj po dežju je težko opisati, zagotovo pa ga spoznamo, ko je tu. Prepoznavanje tega vonja je morda celo najboljši način za napoved dežja, pa čeprav (zelo) kratkoročno. Vonj po dežju je dejansko zbirka vonjav, ki so v našem spominu povezane z dežjem. Ta vonj je lahko namreč pri vsakem posamezniku nekoliko drugačen, zato ga tudi ne moremo natančneje opisati. Ko se nam približujejo padavine, narašča zračna vlaga. Ob vlažnem vremenu živčni končiči v naših nosnicah mnogo lažje zaznajo katerikoli del iz široke palete aromatičnih molekul, ki so takrat slučajno v okoliškem zraku, kakor pa bi to zaznali ob suhem vremenu. Karkoli je že okrog nas, na primer grebenko ru-

ševje, vse diši mnogo bolj pri vlažnem vremenu. Če k temu dodamo še sproščanje dodatnih aromatskih molekul ob padcu zračnega pritiska pri približevanju vremenske motnje, je slika o vonju dežja še jasnejša. V resnici pa še bolj zapletena.

Deževni vonj je dejansko le svojevrstna, v glavnem prijetna dišava, ki poudarja naravne vonjave. Tudi vonj opranega zraka po močnejšem deževju je zelo prijeten iz istega razloga: dež namreč iz ozračja spere raznovrstne majhne delce (aerosole), kakršna sta na primer dim in prah. Raziskovalci vonjav so odkrili, da so ljudje v prvih letih 20. stoletja povezovali vonj dežja z udobjem (v gorah verjetno ne, ali pač?), veseljem, torej v splošnem s pozitivnimi občutki. Te ugotovitve so v drugi polovici 20. stoletja s pridom izkoristili proizvajalci različnih umetnih izdelkov, ki temeljijo na vonjavah, kot sta plastelin oziroma glina za igranje, uporabili pa na primer pri inhalatorjih za čiščenje nosnih dihalnih poti. Ker je pred nami poletje oziroma vremensko precej spremenljiv del leta, boste lahko že v kratkem poskusili z zaznavanjem tovrstnih vonjav. Pazite, da boste že vsaj na polovici poti do doline. Če pa vam vonj po dežju ni všeč, si lahko pomagata s številnimi drugimi naravnimi aromami, ki jih na srečo še ne znamo ali pa ne (z)moremo ustekleničiti. Seveda pa najbolj dišijo tiste višinske, zato tudi to poletje na svidenje kje zgoraj! ○

Narcise pod Golico

O najpogostejših nesrečah v gorah

Nesreče zaradi padca, zdrsa ali spotika

✍ Danilo Škerbinek

Življenje, delo in športne aktivnosti v različnih dejavnostih, kamor sodita tudi planinstvo in alpinizem, so gibalno človeštva od njegovega začetka. V človeškem vsakdanu so ti elementi pomembni za oblikovanje značaja, osebnosti in razvoja, saj obisk gora ni le športno, pač pa tudi kulturno dejanje. Gora ne smemo jemati kot telovadnico, so namreč objekt naših čustev in so nam različno močno prirasle k srcu. Kljub temu pa gora ne smemo prikazovati kot idealne, saj terjajo od obiskovalca pripravljenost, planinsko znanje, usposobljenost ter ustrezno opremo. Če se v tem zahtevnem prostoru ne držimo obstoječih pravil, sta planinstvo in gorništvu lahko tvegani dejavnosti in ni nujno, da se vselej srečno končata.

NI VARNIH IN NEVARNIH GORA

Naravi moramo biti dorasli. Tisti, ki gojimo planinstvo, in ostali, ki se podajajo v objem gora le občasno, se moramo zavedati tveganj in nevarnosti, jih sprejeti, se z njimi soočiti in zavedati odgovornosti za to dejavnost. Gore so objektivno vse nevarnejše. Izpostavljene so onesnaževanju, močnejši hidrologiji, ponekod nepremišljenim posegom ljudi ...

Danes so planinske poti boljše in boljše označene, trgovine nudijo kvalitetno opremo, za vodenje izletov so na voljo usposobljeni vodniki, planinska društva ponujajo zanimive ponudbe in številni planinci se vključujejo v procese planinskega usposabljanja. **Toda nesreče, ki se vseeno dogajajo, je potrebno analizirati in ovrednotiti ter se iz spoznanja učiti, saj se sicer nesrečni dogodki z istimi vzroki, okoliščinami in povodi le ponavljajo.** Sestavek je pisan z željo, da ugotovitve o minulih zbranih podatkih o nesrečnih dogodkih opozarjajo in učijo.

NAJPOGOSTEJŠI VZROKI NESREČ

Že desetletja gorski reševalci v Sloveniji analiziramo vzroke za gorske nesreče, pri katerih smo nudili potrebno pomoč. V poročilih o nesrečah bi lahko prebrali, da je daleč najpogostejši osnovni vzrok za okoliščine ali povode, zaradi katerih je do nesreče prišlo, **zdrsa** (na blatni poti, na travi, skalni plošči s drobnim gručem, na snegu, ledu ...), ki mu sledijo:

- spotik (korenina, kamen, z listjem pokrite raznovrstne pasti),

Največ nesreč se zgodi pri sestopu. FOTO: OTON NAGLOST

- padec (napačen, neustrezen, negotov ali nepripravljen korak),
- izčrpanost (neustrezna hitrost hoje ali gibanja, ki je ta oseba ne zmore),
- pomanjkljiva ali neprimerna oprema,
- različne zdravstvene težave, ki pri hoji vplivajo na izgubo ravnotežja (omotica, slabost, vrtoglavica),
- udarec padajočega kamenja, vpliv alkohola, zdravil ...

Marjan Salberger, izkušen gorski reševalec iz Trziča, je že leta 1986 pri podrobnejši analizi nesreč v gorah ugotovil kar petnajst različnih vrst zdrsov. V pogovoru z ljudmi o vzroku doživetelega zdrsa ga le-ti pogosto niso znali opredeliti. Pri pozornem opazovanju planincev pri hoji v gorah smo ugotovili, da so povodi za mnogo zdrsov ali padcev napačni ali slabo izbrani stopi, nepravilno obremenjevanje nog ter polaganje podplatov čevljev na tla in v številnih primerih razmeram in ciljem neustrezna ali slaba obutev. Slednje ugotovitve so poznane tudi iz analiz nesreč v gorah Nemčije, Švice, Avstrije ...

Nadaljnji vzroki za nesreče so neizkušenenost, fizična in psihična nepripravljenost (ali pravilneje napačen načrt izleta oziroma neustrezno izbran cilj), neznanje uporabe tehnične opreme, vremenske razmere, tema, nepoznavanje

terena, nadmorska višina, starost osebe, pomanjkljivo označena ali opremljena pot ...

POMEMBNOST IN ZNAČILNOSTI TERENA PRI NESREČI

Ko se človek zaradi zdrsa, padca, spotika in drugih okoliščin znajde na tleh, je pomembno, ali so tla bolj ali manj ravna, ali je teren skalnat, izpostavljen, z nagibom, ali je pobočje, kamor je oseba padla, strmo, ali je zemljišče zmrznjeno, gre za snežišče ali celo ledeno površino. Pri padcu na strmih pobočju ali izpostavljeni polici je za srečen konec dogodka odločilno pravilno in hitro ukrepanje, pri tem odločajo sekunde. V teh sekundah je zelo pomembno, kakšno je planinsko znanje osebe, kakšna je oprema, vsesplošna pripravljenost, izurjenost in strokovnost tovarišev na turi.

Na izpostavljenem terenu bi moral biti planinec navezan in varovan. **V trenutku, ko se nekdo znajde na tleh zaradi napačnega koraka, zdrsa ali spotika, problem ni več samo padec, pač pa s tem povezane posledice.** Zaradi enega ali več obravnavanih povodov ali vzrokov, zaradi katerih se je oseba znašla na tleh, je ta oseba izpostavljena nevarnostim poškodb. Te so lahko hude ali celo tragične, če se prične oseba na tleh kotaliti ali drseti v globino.

ŠTEVILO NESREČ JE POVEZANO S ŠTEVILOM OBISKOVALCEV

V obdobju po drugi svetovni vojni je bila družba in z njo planinska dejavnost deležna velikih socialno-ekonomskih sprememb. Spremenile so se okoliščine in možnosti za planinsko dejavnost (promet, organiziranost in dejavnost planinstva, vse bolj urejena planinska infrastruktura, materialne možnosti posameznika in društva, osebna in tehnična oprema, želja po športni in rekreativni dejavnosti ...).

Spodnji diagram predstavlja podatke o obisku v gorah, o opravljenih reševanjih oziroma pomoči GRS (tudi reševanje zmagarjev, vozil iz sotesk ...) ter število mrtvih med ponesrečenici.

Leta 1947 je slovenske gore obiskalo okoli 160.000 obiskovalcev. S kontinuirano rastjo je leta 1973 število doseglo skoraj milijon obiskovalcev, vrhunec pa leta 1988 z 1.820.000 obiskovalcev. Po letu 1990 je številka strmo padla, dosegla leta 1992 najnižjo vrednost z okoli 1.100.000 obiskovalcev in se v večjih ali manjših nihanjih pričela dvigati. Leta 2008 je bilo na podlagi podatkov okoli 1.500.000 obiskovalcev gora.

NEKAJ STATISTIČNIH PODATKOV O NESREČAH

Prelistal sem arhive nesreč, ki so se primerile v gorah in pri planinski dejavnosti s pomočjo slovenskih gorskih reševalcev. Število udeležencev v nesrečah (v gorah) je v nenehnem vzponu z manjšimi vmesnimi padci, in sicer od 8 ponesrečenih v letu 1947 do 207 ponesrečenih v letu 2008. Zaskrbljenost vzbujajo številni izjemno veliki skoki nad povprečjem teh podatkov, na primer v letih 1995, 2003 in 2007. Kakšen delež v statističnih podatkih o nesrečah, ki so se pripetile izključno pri gorniški dejavnosti, imajo nesreče, do katerih je prišlo neposredno ali posredno zaradi napačnega koraka, padca, zdrsa in spotika? Leta 1953, ko je GRS pričela obravnavati nesreče, je bilo pri planinski dejavnosti 26 ponesrečenih, trije od teh zaradi zdrsa, spotika ali padca ter dva smrtno ponesrečena.

Petinpetdeset let kasneje se je pri planinsko-gorniški dejavnosti ponesrečilo 207 oseb, 113 od teh zaradi zdrsa, spotika ali padca, 15 ni bilo več pomoči. Kako velik je

delež nesreč zaradi zdrsa, spotika ali padca v primerjavi z vsemi ponesrečenimi v gorah v minulih petinpetdesetih letih? Pretežno je delež obravnavanih nesreč v primerjavi z vsemi nesrečami v gorah skoraj vedno nad 50 % in se giba do 77 %. Delež smrtnih nesreč med ponesrečenimi zaradi napačnega koraka, zdrsa in spotika v obravnavanem okolju se giba od 12 do 51 %.

KAJ PLANINCI LAHKO STORIMO ZASE?

Hud davek, ki ga predstavljajo nesreče zaradi padca, zdrsa ali spotika in se ponavljajo leto za letom, že kar vznemirja. Razumno bi bilo, če bi se sleherni obiskovalec gora vprašal, ali lahko kaj stori oziroma prispeva, da se možnost teh vrst vzrokov ali povodov za nesreče zmanjša.

Eden od temeljnih oziroma najpomembnejših pogojev za dober iztek spotika, zdrsa ali padca je ustrezna fizična pripravljenost osebe. Mislim na pripravljenost in vzdržljivost mišic našega telesa, predvsem mišic nog, kar pridobimo s hojo, vzponi po strmih pobočju ali stopnicah, hojo, ki postopoma preide v hitro hojo in počasen tek, pa tek po brezpotju, poskakovanje po večjih skalnih balvanih ali blokih, vaje za utrditev ravnotežja, treniranje vzdržljivosti, kolesarjenje ... Vaje za ojačitev mišic nog lahko opravimo tudi na posebnih orodjih ali napravah in s posebno telovadbo. S temi aktivnostmi, katerih obseg prilagodimo gorskim ciljem, bomo fizično pripravljene, ojačali in pripravili bomo mišičevje, pridobili zanesljiv korak, utrdili ravnotežje ter zmanjšali možnost za preutrujenost ter izčrpanost. Vedeti moramo, da so tisti, ki so dobro fizično pripravljene, tudi psihično veliko bolj stabilni, kar dodatno povečuje varnost.

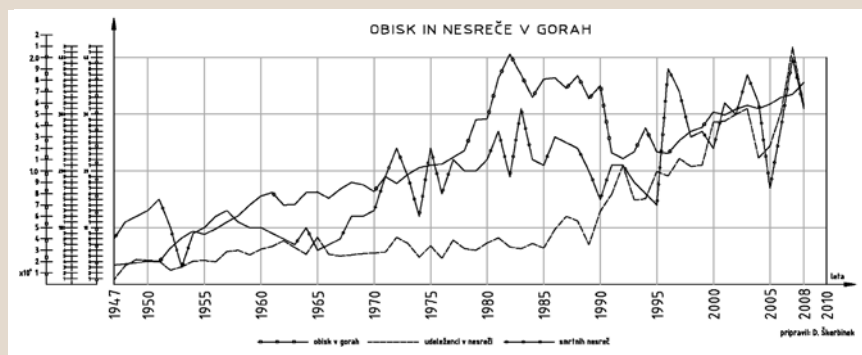
ŠTEVILO PADCEV JE ODVISNO OD STAROSTI

Po podatkih prof. dr. Wolfganga Kemmlerja iz Univerze Erlangen-Nurenberg pride pri otrocih in športnikih pogosteje do padca kot pri starejših osebah. Toda pri slednjih se padci običajno končajo s težkimi poškodbami, zlasti s poškodbami medenice in stegenice. Po podatkih iz analize nesreč GRS predstavljajo planinci med 30. in 45. letom starosti rizično skupino.

Še precizneje govori o planinski rizični skupini Michael Larcher, odgovoren za usposabljanje pri OeAV, ki pravi, da so to moški nad 40. letom starosti. Kemmler nadalje navaja, da se pri osebah med 65. in 85. letom starosti poveča pogostost zloma kolka in stegenice zaradi padca v razmerju 1 : 200 (en zlom na 200 padcev) na 1 : 10 (en zlom na 10 padcev). Opozarja še, da je možnost za padec, zdrs ali spotik zaradi nepripravljenega mišičevja planinca 4,4-krat večja, kot če je mišičevje pripravljeno. Iz istih razlogov je prisotna 2,9-krat večja nezanesljivost pri hoji ter enako velika negotovost v ravnotežju. Telesne aktivnosti ali preventivni treningi torej pripomorejo k večji moči, vzdržljivosti in ravnotežju ter za okoli 50 % zmanjšajo število padcev, spotikov ter zdrsov. Ocenjujemo, da je povod za znatno število padcev, spotikov in zdrsov v gorah treba poiskati v preutrujenosti oz. nepripravljenosti prizadetih oseb.

PRIMERJAVA S TUJINO

Je nesreč v gorah Slovenije veliko ali jih je preveč v primerjavi s tujimi državami v Alpah? Za primerjavo sem vzel podatke Planinske zveze Nemčije, največje članice CAA (Združenje planinskih zvez Alpskega loka, katere članica je tudi PZS) s 768.000 člani (0,93 % državljanov Nemčije). V letu 2006 je v gorah potreboval pomoč 0,1 % njenih članov, smrtno se je ponesrečilo 0,04 % članov. Obravnavano leto je PZS štela 52.856 članov (2,6 % državljanov Slovenije), v gorskih nesrečah pa je potrebovalo pomoč 205 oseb (0,004 %), 23 oseb (0,0004 %) je umrlo. Vsaka nesreča, še posebej če je smrtna, je tragična. Rezultati za našo državo ne pomenijo, da smo z njimi lahko zadovoljni, pač pa, da je treba člane PD tudi nadalje usposabljati in izvajati preventivno delo. ●

Obisk in nesreče v gorah

Za plezanje v brezpotju moramo biti izkušeni.

FOTO: OTON NAGLOST

Pot na Triglav

✍️ Nada Rotovnik Kozjek, dr. med.

Vznemirjenost je naredila svoje. Marina ni in ni mogla zaspati, premetavala se je v postelji in razmišljala, kako bo naslednji dan zaradi neprespanosti utrujena. Proti jutru je le utonila v spanec. Ko jo je zbudila budilka, je komaj odprla oči. Zazdelo se ji je, da bo danes kava njena zaveznica. Zato si je skuhalo veliko skodelo močne sladke črne kave z mlekom in jo počasi popila. Ker je vedela, da zajtrk potrebuje, je bolj na silo stlačila vase kos kruha z marmelado in maslom. Njen običajen zajtrk je sicer drugačen: zeleni čaj in kosmiči z mlekom. Tudi za vzpon na Triglav bi bil to primeren zajtrk, a danes je potrebovala kofein, da jo zbudi. Še dobro, da je prejšnji večer spakirala nahrbtnik. Pograbila ga je in stekla po stopnicah dogodivščini naproti.

PRIČETEK VZPONA

Med vožnjo je dremala, zato se ji je zazdelo, da so v dolino Vrata prispeli s svetlobno hitrostjo. Tam so parkirali avto in se pripravili za pot čez steno oziroma čez Prag. Budilni učinek kave je bil zelo dober in Marinka je bila pripravljena na pot. Lahko bi rekli, da je vzpon pričela v "polni formi". Vedela je, da mora pred nameranim pohodniškim naporom zaužiti še kaj energetskega. Zato je načela zalogo banan v nahrbtniku. Te je poplaknila s tetrapakom čokoladnega mleka. Zelo dobra kombinacija, tako energetsko kot po okusu. Pričeli so se vzpenjati. Tempo se ji je zdel dokaj zmeren, vzpenjanje navkreber pa je telesni napor v vsakem primeru: če smo počasni ali hitri.

VZPON

Pot čez steno se ji ni zdela prenaporna. Svoje so seveda dodale lepote poletne-

ga jutra. Počutila se je zelo dobro. Lahko bi rekla, da že dolgo ne tako. Vseeno pa ni pozabila, da za dolgotrajno hojo potrebuje energijo in pijačo. Zato je v prvih dveh urah hoje popila celo steklenico energetskega napitka. Ko so se po dveh urah za krajši čas ustavili, je za prigrizek pojedla energetske ploščice ter popila nekaj vode. Čeprav pravzaprav sploh ni bila lačna. Po dobrih štirih urah so prispeli do Kredarice. Med hojo do Kredarice je popila še eno steklenico energetske pijače. Ker je bila žejna, se ji je celo ta čorba zazdela prav okusna.

Tempo hoje do Kredarice sicer ni bil pretirano naporen, pa tudi ne ravno pogovoren. Zato se ji je prilagel počitek, postala je celo malce lačna. Iz nahrbtnika je izbrskala bele žemljice in jih namazala z medom in marmelado. Zraven je dodala še tetrapak mleka in suho sadje. Iz energetskega praška, ki ga je vzela s sabo, si je zmešala dve novi steklenici pijače.

Po slabi uri počitka je sledil še napad na vrh. Dosegla ga je z lahkoto. Pot čez greben za Marinko, nevajeno prepadnih pogledov, ni bil ravno mačji kašelj, zato je bila zmaga še slajša. Občutki radosti ob osvojitvi veličastnega očaka so prekrili tudi morebitno željo po hrani. Zato je bolj iz "energetsko-prehranske discipline" pojedla banano, popila nekaj pijače in zraven prežvečila proteinsko ploščico. Nad dva tisoč metri je imela bistveno boljši okus kot na lokalnem hribu.

SESTOP

Pot navzdol ni bila pretirano naporna. Svarili so jo sicer pred premeškimi nogami, ki se pojavijo zaradi utrujenosti, a Marinkine noge so bile prav čvrste. Njene priprave in prehranska disciplina so se pričeli zelo

obrestovati. Če bi ji ostali lahko sledili, bi navzdol kar tekla. Med sestopom je popila obe steklenici energetske pijače in pojedla eno banano.

Ko so dosegli dolino Vrata je bilo že poznopoldne. Spokojnost dneva, ki prehaja v večer, se je počasi selila tudi vanjo. Zaželela si je, da bi se v miru usedli in si privoščili dobro večerjo. Zdelo se ji je, da bi ji izjemno prijal kos pečene kure, krompir in velika skodela solate. Zato so se odpravili iskat primerno oštarijo. Glede na relativno enostavne kulinarne želje so primerno gostilno hitro našli. Že opisanemu jedilniku je dodala še kozarec piva, z njim je nazdravila osvojenemu vrhu.

PREHRANSKI VIDIK POTI NA TRIGLAV

Pot na Triglav predstavlja za trenirane- ga posameznika zmeren vztrajnostni napor. Del energije za napor dobi planinec iz sladkorjev in del iz maščevja. Pri hoji navkreber in navzdol je pomembno, da je na voljo tudi energija iz sladkorjev, zato je priporočljiv konstanten vnos sladkorjev. Če tempo hoje ni pretiran, kot v tem primeru, je zadosti že to, da vnašamo manjše količine sladkorjev, na primer 20–30 g na uro. Na ta način omogočamo dobro delovanje mišic, ki izvajajo korekcijske gibe, kar je za hojo po neravnih terenih pomembna preventiva pred poškodbami. S takšnim prehranskim režimom tudi preprečujemo nenadno izčrpanje. K temu doprinese tudi večkratno pitje v manjših količinah.

Piko na i pa doda regeneracijski sestavljen obrok, ki vsebuje vsa glavna hranila: beljakovine, ogljikove hidrate, maščobe in vitamine. Pa tudi en (!) kozarec piva sploh ni slaba prehranska izbira. ◉

Vzdržljivost

Iztok Cukjati¹ Rožle Bregar

Med gorniki, alpinisti, turnimi smučarji in ostalimi navdušenimi športniki je pogosto slišati: "Ta ima pa dobro kondicijo." Pri tem se običajno zgodi, da mimo nas prihiti gorski tekač, turni smučar ali alpinist v lažji plezalni smeri. Z dobro kondicijo tako laično označimo tistega, ki ima dobro razvito vzdržljivostno pripravljenost. Sicer so bolj vzdržljivi športniki tisti, ki zmorejo premagovati dolgotrajen napor dlje časa ali pri večji intenzivnosti. Na cilj tako pridejo hitreje, oziroma manj utrujeni.

Zmogljivost pri dolgotrajni vzdržljivosti v največji meri določa največji privzem kisika (VO_{2max}), to je največji privzem kisika, ki ga posameznik doseže med obremenitvijo z velikimi mišičnimi skupinami na običajni nadmorski višini. VO_{2max} imenovan tudi aerobna moč ali aerobna zmogljivost, predstavlja količino kisika, ki ga organizem privzame v eni minuti. Pri vrhunskih športnikih vzdržljivostnega tipa je ta najvišji in doseže celo 2-kratne vrednosti netreniranih posameznikov. Vrednost lahko ocenimo na podlagi terenskih testov (groba ocena) ali s pomočjo laboratorijskih meritev (zelo natančno).

Dejavnike, ki vplivajo na VO_{2max} in se s treningom vzdržljivosti navadno spreminjajo, lahko razdelimo na notranje in zunanje.

Notranji:

1. Funkcionalna sposobnost organskih sistemov, ki sodelujejo pri transportu kisika (dihalni sistem, srčno-žilni sistem, kri in arteriovenska razlika za kisik).

2. Sposobnost mišičnih celic, da porabijo razpoložljiv kisik (gostota kapilar, aktivnost encimov idr.).

Zunanji:

1. Vrsta obremenitve (hoja, tek, plezanje, turno smučanje idr.).

2. Delni tlak kisika v atmosferi, ki z nadmorsko višino pada.

3. Klimatski dejavniki, kot sta temperatura in vlažnost zraka.

Poleg naštetih dejavnikov je za dobro vzdržljivostno pripravljenost pomembna zadostna količina goriv za mišično delo (ogljikovi hidrati, maščobe), dobro razvita ekonomičnost (tehnika) gibanja ter primerna termoregulacija.

Pomembnost posameznih dejavnikov ni vedno enaka in se spreminja glede na treniranost in okolje.

KAKO POSTATI BOLJ VZDRŽLJIV?

Pri treningu za izboljšanje vzdržljivostne pripravljenosti velja osnovno načelo postopnega povečevanja količine in intenzivnosti vadbe. Praviloma naj bo trening podoben obremenitvi, ki nas čaka na turi ali tekmovanju. Tako naj alpinisti plezajo, tekači tečejo, turni smučarji turno smučajo in kolesarji kolesarijo. Za razbijanje monotonosti in preprečevanje morebitnih enostranskih obremenitev je priporočljivo občasno ukvarjanje tudi z drugimi športi.

Za razvoj vzdržljivosti poznamo več metod treninga:

Metoda neprekinjenega napora nizke do srednje intenzivnosti in dolgega trajanja (od 30 minut do več ur). Napor povečujemo s povečano količino treninga in s povečanjem frekvence vadbe (večkrat tedensko).

Metoda s ponavljanji in intervalna metoda (od 30 sekund do 10 minut, več ponovitev). Napor povečujemo z večjo intenzivnostjo vadbe in večjim številom ponovitev.

Metoda fartlek (od 30 minut do 1 ure). Pri tej metodi so vključene različne oblike teka, poskokov in razne gimnastično-krepilne vaje. Njegov namen je igra hitrosti in sprostitve.

Vadba pri manj treniranih naj bo krajša in manj intenzivna. Med

posameznimi vadbenimi enotami naj bo vsaj dan počitka. Priporočljiva je metoda neprekinjenega napora. V začetni fazi naj bo trening 2 do 3-krat, kasneje 3 do 4-krat tedensko.

Bolj izkušeni lahko trenirajo tudi 5 do 6-krat na teden. Vadba je lahko bolj intenzivna, vendar mora biti trening zaradi zelo kratkega vmesnega počitka (tudi manj kot 24 ur) strokovno pravilno sestavljen in nadzorovan. Vključene so lahko zahtevnejše oblike treninga – ponavljalne in intervalne metode.

Pred, med in takoj po vadbi je potreben zadosten vnos hranil (ogljikovih hidratov, beljakovine) in tekočine (izotonične pijače, voda, čaj). Naj se ne dogaja, da dve uri trajajoč trening opravimo na tešče! Ni malo športnikov, ki so dlje časa v stanju dehidracije in pomanjkanja mišičnega glikogena.

Za vidnejše spremembe v vzdržljivostni pripravljenosti je potrebno dolgotrajno ukvarjanje s športom. Pri boljše treniranih posameznikih le sistematično delo in sodelovanje med vadečim in trenerjem prinese vidnejši napredek. Nujna je uporaba strokovnega znanja in sprotno prilagajanje načrta vadb. Z doslednim in strokovno pravilnim delom se med drugim tudi učinkovito izogibamo poškodbam in pretriranosti. ○

ZA ZAKLJUČEK PA ŠE PRIMER TEDENSKE VADBE ZA PLANINCE IN GORSKE TEKAČE:

Primer tedenske vadbe za manj izkušene planince

TOR: tek in hoja v klanec (1 h), srednja intenzivnost

ČET: hoja v klanec (1,5 h), nizka intenzivnost

SOB: tura v gore (2–5 h), nizka intenzivnost

Primer tedenske vadbe za gorske tekače

PON: vadba moči (trup in roke)

TOR: kolo (1,5 h), nizka intenzivnost

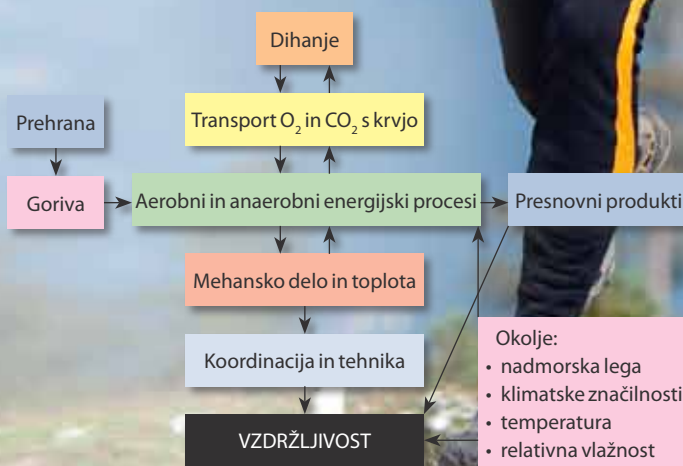
SRE: tek v strm klanec (1 h), srednja intenzivnost

ČET: vadba moči (trup in roke)

PET: tek v klanec, ponovitve 4x6 minut, visoka intenzivnost

SOB: /

NED: tek v klanec (1 h), srednja intenzivnost

Nekateri najpomembnejši omejitveni dejavniki dolgotrajne vzdržljivosti (Ušaj, 1996).

¹ Strokovni vodja pri moovme.net.

Soča, reka z dvema lentama

✍ Mojca Gubanc

"Krasnà si, bistra hči planin" FOTO: OTON NAGLOST

Lepa si, a te ni oblačil noben modni kreator.
Živa si, a ne znaš govoriti.

Všeč si nam, a sama ostajaš čustveno hladna.

Prihajaš iz globin, od koder pravimo, da prihajajo prvotne vode. Globoko v nedrjih Alp je tvoj izvir. Le-te so ti oblikovale tudi tvojo lepoto, pravo nenadkriljivost. Tu si natakneš svojo prvo lepoto lentno.

Ni te sram kazati svojih oblin. Sčasoma vse rečice in vsi potočki, ki se iztekajo vate, postanejo del tebe. Skupaj zgradite mogočni Jaz, ki na poti proti jugu postaja vedno bolj izrazit. Najbolj se to pokaže, ko zapuščáš svojo alpsko mater. Če si na njenih obronkih še otrok in sta ti dopuščeni poskočnost in igrivost, postaneš prava mladostna prevzetnica, ko se tvoj rečni tok s prihodom v ravnino umiri. Tvoja obleka je videti, kot bi bila posuta s čisto pravimi smaragdi. Saj nam vseskozi dopuščáš, da te zavidljivo opazujemo, kajne?

Opazujemo tudi tvojo materinsko skrb. Zanj so ti še posebno hvaležne soške postrvi. Mi ljudje pa, kot da ne bi zaupali tvojim vzgojnim prijemom, smo se vmešali v tvoje materinstvo, kot da ne bi vedeli, da je tvoja vzgoja nezmotljiva, sam dar matere narave. Zaželeli smo si, da bi poleg materinske opravljala še mačehovsko vlogo. Nič te nismo vprašali za strinjanje ali za tvoje mnenje, mnenje izkušene in enkratne mame. Kar dali smo ti v rejo tudi rečne postrvi. Postale so del tvojega vsemogočnega kraljestva. A vzgoja slednjih ti je pobrala preveč moči. Skoraj bi usahnila; to si nam dala vedeti, ko nisi bila več tako polna življe-

nja. Sedaj pa imaš spet samo svoje hčere. Veliki slovenski pesnik s tvojega konca se ni mogel odločiti, s katerim presežnikom naj te opiše. Ali si bolj podobna našim materam ali naši domovini? Vsekakor dilema, vredna velikega spoštovanja, ki ti ga je pesnik s tem namenil. Na nek način ti je tudi on nataknil dve lenti, ki ponazarjata celo več kot samo tvojo lepoto ...

Drugače pa nas plemenitiš že zelo dolgo. Verjetno si težko razumela takšne dogodke, kot je bila prva svetovna vojna, ko si postala ena glavnih razmejitenih črt med dvema bojnim frontama ... A zate vojna le ni bila takšna poguba kot za ljudi. Dokler škodujemo sebi, še ne pomeni, da smo vedno nevarni tudi za okolje, v katerem živimo. A danes je svet s svojim globalnim razvojem postal tudi globalna ekološka bomba. Ne vem, zakaj ljudje s svojim delovanjem in "napredkom" pravzaprav vedno nekomu škodujemo ... Ali pa ne znamo več živeti skladno z naravo?

Tebe, draga Soča, seveda to ne zanima prav dosti. Ko kaj ni v redu s teboj, le nemo upaš, da ti bomo pomagali. Prav imaš. Brez tebe ne bi preživeli, saj poleg vodnega bogastva pridno polniš tudi našega duha ...

Preden se končno izliješ v morje, se iz matere spet preleviš v razigrano in igrivo bitje. Tvoja delta je nekaj posebnega in vredna, da se ohrani zanamcem taka, kot je že od nekdaj bila. Zato ti tu, tokrat v sosednji državi, nataknejo še eno lentno. Tako postaneš že drugič varovano dekle. Vredno se je potruditi zate, saj smo vsi del ene narave. ○

HIDROLOŠKI CIKLUS

Z gora se vsul je plaz.
Drvi z vrhov,
prek kotanj in žlebov
in se umiri.
Še zadnja gruda zmrzlega snega
se zavrti in zasuklja,
potem je mir.

Kaj ni življenje,
- kratek čas -
en sam besneč, drveči plaz?

Rodi se v soncu,
v vročih dneh jasnine
in dvigne se v neba modrine
ves rahel, mehek, ko mladostne sanje,
se ujame v čas, v okvir zakonov
in sredi teh najvišjih vzponov
se utesni v reči vsakdanje.

V dneh prepolnih koprnenja
skrepeni mladost. V snega obliki pada,
pada na vrhove,
na grebene in robove

in nabira v sebi energijo,
močno silo za življenje.

V milijonih drobcenih kristalov,
v milijonih drobnih sonc
je skrit zaklad življenja.
V milijonih drobnih src,
teh najbolj dragih mineralov,
je vrednost - smisel hrepenenja.
In glej -
od ploskvice, od gradnje minerala,
je odvisen sij, odblesk kristala.

Odeja, ki raste na strmini,
sledi zakonom sonca in narave.
In se pretvarja, gnete, kljub belini
je včasih trdna in trpežna
in včasih slaba in betežna.
Mehka, mokra in lepljiva,
vodena, umazana, varljiva.
A bolj ko jo prebičajo viharji
bolj trdna je ob novi zarji.
Pa pride dan ...

Posije sonce izza gore,
otrese sneg raz smrek in bore
in je pomlad.

In sonce, bog narave
ta kronometer naših nad,
pregreje goro in vrhove,
pregreje konte in žlebove -
in sneg zdrvi v prepad.
Še zadnja gruda zmrzlega snega
se zavrti in zasuklja -
potem je mir ...

Ko mrtva trudna veka
je še poslednja kepa
izlila solze v tla.

In s solzo, s svojim lastnim sokom
je znova zaživela,
zahrepenela do neba.

Miran Marussig

Večerna silhueta FOTO: ANDREJ TROŠT

Nalgesin S vsebuje naproksen natrij.

www.nalgesin.si

Hitro odpravi bolečino.

Hitra rešitev.

Pri glavobolu, zobobolu,
menstrualnih bolečinah,
bolečinah v mišicah
in sklepih.

NOVO!

Zdaj pakirano tudi
po **20** tablet.

www.krka.si

KRKA

*Naša inovativnost in znanje
za učinkovite in varne
izdelke vrhunske kakovosti.*

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

NOVICE IZ VERTIKALE

Spomin na prvi maj

Matic Košir (AO Jesenice), Matic Kozina (Akademski AO), Nejc Marčič in Jure Mihelčič (oba AO Radovljica) so obiskali nekdanj precej obiskovani Val di Mello. Žal jim je vreme skrajšalo načrte, a za okužbo z virusom plezanja v granitnih počeh in ploščah je bilo plezanja dovolj. Preplezali so tri najlepše klasike v stenah nad dolino. V soboto, 24. aprila, so preplezali **L'Alba del nirvana** (VII+, 150 m). Naslednji dan so že sestavljali smeri po sektorjih in preplezali smer **Kundaluna** (VII/VI, V, 740 m), ki je sestavljena iz dveh smeri – začne se s smerjo **Kundalini** (VII-) in se po nekaj minutah hoje do zgornjega sektorja – stene nadaljuje po smeri **Luna nascente** (VII). Zanimivo je, da so se v smeri vedno podajali skupaj, kar je v ponedeljek drago stalo Jureta in Nejca, ki sta zaradi dežja obračala v smeri **Cochise-Kundalini** (VII-/VI+, 350 m), Matica pa sta jo srečno odnesla tik pred dežjem. S posrečenim Maticevim komentarjem ta prvi obisk granita zveni nekako takole: "Plezanje je lušno in fajn. Kar je razčlenjeno (poke, pokline kamini in kamnite žile v skali), je zelo plezljivo in obče povabljivo. Čisto nove dimenzije plezanja pa sem doživel v 60–75-stopinjskih ploščah, ki jih plezaš s pomočjo trenja in zaupanja v plezalke ter sebe kot plezalca. Slednjega je bilo ob prvem obisku rahlo premalo."

Paklenica

V kanjonu Paklenice je bila tako kot vsak prvi maj zadnjih 40 let, z izjemo nekaj vojnih let, bolj ali manj prijetna gneča. Večina slovenskih odsekov se takrat odloči za skupno turo. Tudi AO Nova Gorica ni bil izjema. V Novi Go-

rici v zadnjih letih prihajajo na površje odlični mladi alpinisti, ki jih lahko mirno uvrstimo med najperspektivnejše v Sloveniji. Prav zanimivo je, kako se viri odličnih mladih alpinistov selijo po Sloveniji. Tudi tokratni vzponi v Paklenici dokazujejo, da je Nova Gorica eno od trenutnih brstišč dobrih alpinistov. Matic Obid in Jernej Arčon sta v nedeljo, 25. aprila, preplezala **Rumeni strah** (7c) v Aniča kuku, Matic ga je zmogel prosto. V ponedeljek, 26. aprila, sta Jernej Arčon in Mitja Gleščič opravila pravi plezalni maraton in v Aniča kuku preplezala pet smeri. Začelo se je z **Mosoraško**, nadaljevalo pa z **Albatrosom**, **Nostalgijo** in **Klinom**, s temo pa sta zaključila na vrhu **Brahmove**. V sredo, 28. aprila, sta se ponovno navezala Jernej in Matic in preplezala **Vražjo** (6c). Nato je Matic zamenjal soplezalca in v soboto za praznik dela, kot se za študenta spodobi, skupaj z Rokom Stbljem preplezal **Brid klina** (7c). Matic je obe zadnji smeri zmogel prosto.

Agricantus

Luku Krajncu (AO Celje Matica, Iglu, Citywall) je med prazniki v Paklenici uspelo preplezati smer **Agricantus** (8a, 200 m). Gre za smer precej konstantnih težav, ki ponuja strmo plezanje po ostrih oprimkih. Nekoliko izstopa le najtežji raztežaj. Če se ne motim, je sicer smer že bila na Lukovem spisku želja, a očitno sta si bila usojena šele letos. Prvi dan se je v smer podal z Dejanom Korenom in jo naštudiral, drugič ga je spremljal lokalni junak Marko Marasovič, a mu je v deževnem vremenu malo zmanjkalo v najtežjem raztežaju. V tretje je šlo vse gladko in v prvem poskusu. Varoval ga je Matic Obid, ki je tako dobil vpogled v prihodnost. Luka se vsem

zahvaljuje za potrpežljivo varovanje. Po plezanju v Wellsu pa seveda sledi nadaljevanje. Tudi Gregorju Malenšku in Nedi Podergajns (AO Ljubljana Matica) za praznike ni uspelo zgrešiti Paklenice in nanizala sta kar nekaj solidnih vzponov. Najprej **Jenjavo** (7a+, 350 m) v Aniča kuku, nato sta po podobnih začetnih težavah zmogla **Dinkota** (7b, 290 m) in za zaključek še legendarno **Šubaro direkt** (6c+, 350 m). Kolega iz odseka Matjaž Jeran pa je z Nejcem Pozvekom na pogled preplezal **Gaz** (7b, 250 m).

Bela peč

V nedeljo, 2. maja, so imeli člani AO Domžale skupno turo s tečajniki letne alpinistične šole. Udeležilo se je vseh sedem tečajnikov in osem članov odseka. Plezali so v Beli peči in skupaj opravili 30 vzponov. Plezali so v lažjih smereh: **Bumerang**, **Katastrofala**, **JZ raz**, **Šleparska** in **Pripraviška varianta**.

So pa dejali, da problemov s cesto in njenim lastnikom sedaj ni več. Postavljena je plačljiva rampa, v katero vtakneš kovanec za en evro in zapornica se dvigne. Seveda je treba na povratku postopek ponoviti. Omenili so tudi, da je treba biti pri speljevanju kar ureni, da se rampa ne zapre.

Golarjeva peč

Luka Lindič je rekel, da bo letos plezal in gradil formo bolj doma oz. da se na plezanje ne bo vozil z letalom. Ne vem, ali ti plani še držijo, a vsaj zadnji vzpon dokazuje, da mu je svet pred domačim pragom res ljub. Z Arnetom Jegličem je plezal v strmi Golarjevi peči nad Logarsko dolino in tam preplezal smer **Mali princ** (IX-/VIII, 240 m). Smer, katere ponovitve bi lahko prešteli z eno roko, je preplezal na pogled.

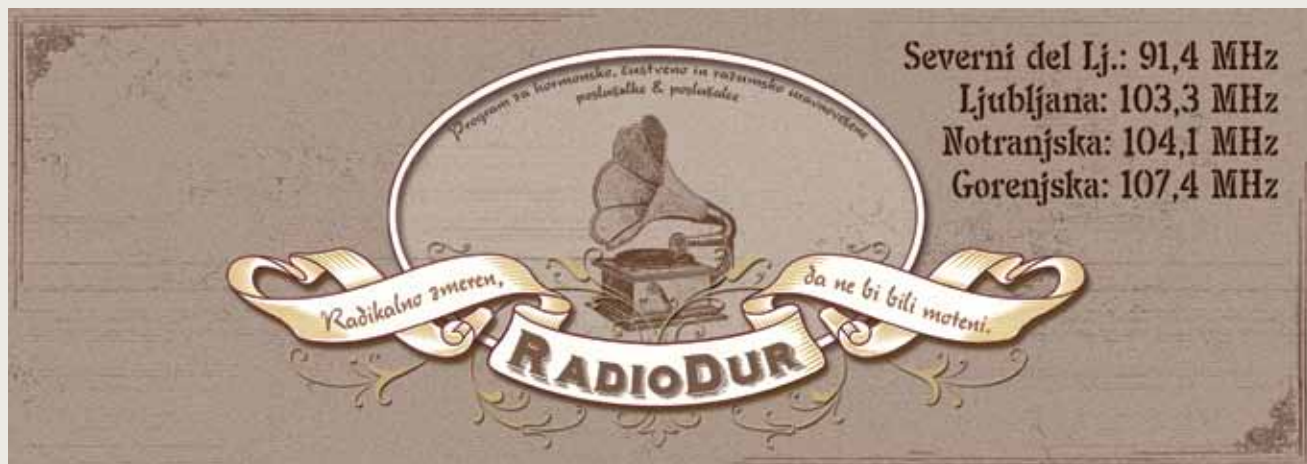
Še vedno v grapah

Kot se za zimo z dobrimi razmerami spodobi, so se ugodne razmere za plezanje snežnih grap in smeri še nekoliko potegnile v pomlad. Sploh po kaki jasni in hladni noči so lahko razmere še vedno prav uživaške. **Kramarjeva** v Storžiču se ponavlja redno in nudi, tako kot vsako leto, prijetno stopnišče. Smer se odlično poda s smučarskim spustom skozi **Peto žrelo**. Podobno, le v manjšem obsegu, se običajno dogaja tudi **Slovenski smeri** v Triglavu. Letos sem od nekaj prijateljev slišal, da se je upanje na vstopu v Slovensko smer skupaj s čevlji pogreznilo v globoki južni sneg. Na forumu AAO pa sem našel zanimivo novico o pravem lednem vzponu še sredi aprila. Janez Ločičnik in Tina sta odšla pod Škarje pogledat, kakšne so razmere, in veselo presenečena zapičila cepine v snežni led. V odličnih razmerah sta preplezala **Marjetico** (IV, 4, 400 m) v severni steni Škarij.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Franček Knez in Jože Zupan v Knjižnici Laško

Nemogoče je mogoče, je švignilo skozi možgane marsikaterega obiskovalca knjižnice, ko se je na večer svetovnega dneva knjige v njej prikazal *mitološki* Franček Knez, tiha legenda slovenskega alpinizma, ki je literarno-alpinistične besede koval s sokrajnanom Jožetom Zupanom in jih delil z množico, ki je do zadnjega kotička napolnila laško knjižnico. Direktorici Metki Kovačič je uspelo tisto, česar že nekaj let ni nikomur. V središču pozornosti sta bili knjiga Ožarjeni kamen – v njej Franček odpre vrata v svoje globoko osebno doživete alpinistične poti, navdihuje s srčnostjo in predanostjo, očara s poetično igro besed in sipa življenjske

Franček Knez in Jože Zupana FOTO: MANCA ČUJEŽ

modrosti – in napovedana pesniška zbirka Jožeta Zupana, ki po slišnem sodeč, obeta še en dušo božajoč pesniški prvenec. Vrhunska alpinista sta vzknila iz kratkohlačnikov, ki sta čuječe raziskovala grape, soteske, skale in gozdove v okolici rodnih Rimskih Toplic. Otroka narave sta svoje čudenje nad stvarmi, ki se z višine prikažejo v povsem drugačni luči, prelila v plezanje in alpinizem. Svojo skupno prvo prvenstveno smer sta preplezala v Turski gori in jo poimenovala Smer Franca Jožefa – pa ne po avstrijskem cesarju, ampak po svojih imenih. Bliskovito se je nadaljeval njun ples po vertikali in kot mladca sta že odkrivala odpravništvo v Andih in Himalaji, v 80. letih pa so se njune plezalne poti razšle.

V tem mesecu sta nas zapustila dva alpinista veterana, **Zvonko Čemažar** in **Igor Levstek**.

O njunem življenju in delu bomo pisali v prihodnjih številkah.

Frančka Kneza Silvo Karo ni zaman poimenoval guru slovenskega modernega alpinizma in Viki Grošelja ga je utemeljeno označil za slovensko narodno bogastvo, saj je eden velikih slovenskega in tudi svetovnega plezanja in alpinizma

nanizal več kot 5000 vzponov, od tega preko 700 prvenstvenih smeri. Matematika tu odpove, saj povprečen plezalec zbere okrog 1000 smeri, Knez pa se je le namuznil, da deluje kot mali alpinistični odsek. Skromnemu Frančku ni mar

za številke, poudarja, da vedno poišče pot, ki mu je ljuba. Zanj je življenje alpinizem in obratno. Brez nepotrebnega izpostavljanja v medijih, ki se jim vztrajno izogiba: "Mediji imajo silno moč. Dvignejo te in te tudi pokopljejo." Mediji

AKCIJA!

bled in bohinj +

darilo

Večnamensko pokrivalo 4fun "Dragon Sea".

24,90 EUR

37 izletov ☎ 080 35 56

pohodništvo, kolesarjenje, plezanje, soteskanje ✉ zalozba@kibuba.com

NOVA GOGGLE MODULATOR® LENS PHOTOCHROMIC TECHNOLOGY

MODULATOR®
photochromic technology

MODULATOR® LENS: the more UV light exposed to the lens, the darker the lens will become. P80 PLUS / CARBO GLAS® COATING: maximum protection against lens fogging and scratching. FLOW-TECH® VENTING: avoids fogging and optimizes the flow of air over the inside of the lens. www.bolle.com

bolle
FOR SPORT. FOR LIFE.

torej, ne gore, čeprav je Franček spregovoril tudi o dejavnih, ki nesejo največ alpinistov: precenjevanje sposobnosti, plazovi, strele in hitre vremenske spremembe. "Strah nima oči," je pribil na vprašanje o spogledovanju s smrtjo. Da se alpinizem oddaljuje od svojih korenin, se zaveda tudi asketski Franček, ki pa prav po otroško naivno še vedno verjame v prvinskost osvajanja božanske poti, ki vodi pod nebo: "Tehnika se spreminja, nadgrajuje, človeško srce pa se ne spreminja." Knezu preprosto ni treba na dolgo razpredati, saj s skopo odmerjenimi, a tehtno izbranimi besedami zadene žebljico na glavico.

Za razliko od besedno skromnega, a duhovno bogatega Frančka, se je Jože Zupan izkazal za iskričevega in zgovornega sogovornika, ki pretanjeno izbira misli in besede. Njihov jagodni izbor je ujel v kopicu pesmi, ki bodo kmalu oplemenitile slovensko gorniško poezijo pod naslovom Tukaj, tam, onkraj. "Veseli me, da alpinizem rojeva toliko umetniške ustvarjalnosti," je pesniško zbirko na skorajšnjo pot pospremil tudi Tone Škarja. Renesansa slovenske alpinistične literature in zanimanja zanjo pa so idealna popotnica v leto, ko bo Ljubljana kraljevala na prestolu knjige.

Manca Čujež

NOVICE IZ TUJINE

Mount Logan

Mount Logan je najvišja kanadska gora in menda se od bolj znanih aljaških "vrstnic" loči predvsem po oddaljenosti od civilizacije, zato so vzponi v njej in njeni okolici med ameriški alpinisti posebej cenjeni. Seveda ima še posebno veljavo prvenstveni vzpon. V 2500 metrov visoki in še nepreplezani južni steni Mount Logana sta na začetku letošnjega maja začrtala novo smer Japonca Yasushi Okada in Katsutaka Yokoyama. Prejšnja leta sta precej plezala na Aljaski, kjer sta si pridobila izkušnje, hkrati pa sta slišala tudi veliko o resnosti plezanja v okolici Mount Logana, zato sta se vzpona lotila zelo resno. Ker ni bilo druge možnosti varne aklimatizacije, sta se za privajanje na višino povzpela na vrh po zelo dolgem (ok. 30 km) vzhodnem grebenu, ki se je kasneje izkazal tudi za najboljšo možnost sestopa z vrha njune smeri. To sta na alpski način zmogla v treh dneh (ED+, W15, M6, 2500 m), se potem povzpela na skoraj 5900 metrov visoki vzhodni vrh Mount Logana, potem pa ju je čakal še dolg vzhodni greben, ki ju je pripeljal nazaj pod vzhodno gore.

Stena, ki sta jo preplezala Yokoyama in Okada, je bila seveda že dolgo na očeh najboljših ameriških plezalcev, pravih specialistov za tamkajšnje gore, kot so Tackle, Smith in Zangrilli. Jim Tackle, legenda tamkajšnjega alpinizma, je v razdobju desetih let v njej poskušal dvakrat, a ni nikoli prišel višje od dobrih 1000 metrov.

Nova smer na Lotse

Zadnja novica iz Himalaje je, da je Denis Urubko preplezal novo smer/varianto z Južnega sedla (med Lotsejem in Everestom) na vrh Lotseja. Po prvih podatkih naj bi za vzpon, ki ga je opravil sam, potreboval samo dobrih pet ur. Kot zanimivost povejmo še to, da je bil Urubko samo dober mesec pred tem še v Chamonixu, kjer je dobil zlati cepin za lansko prvenstveno smer na Čo Oju.

Dve dami s 14 osemstisočaki

Korejki Oh, ki je z vzponom na Anapurno končala svoj izziv 14 osemstisočakov in postala prva ženska, ki ji je to uspelo, se je

pridružila tudi Baskinja Edurne Pasaban. Potem ko je letos zelo zgodaj v sezoni s pomočjo svoje ekipe dosegla vrh Anapurne, je sredi maja dodala še vzpon na Šiša Pangmo. Sedemintridesetletna Pasabanova je potrebovala deset let za dokončanje projekta, medtem ko je Korejka z vsemi osemstisočaki opravila v štirinajstih letih. S po dvanajstimi oziroma enajstimi osemstisočaki jima sledita Avstrijka Gerlinde Kaltenbrunner in Italijanka Nives Meroi, ki pa sta se svojih odprav lotevali brez pomoči dodatnega kisika, z zelo majhnimi ekipami dveh ali treh plezalcev ter brez velikega medijskega pompa.

Novice je pripravil Urban Golob.

NOVE KNJIGE

Okrog Ljubljane

Željko Kozinc: Okrog Ljubljane, 61 izletov. 1. izdaja. Ljubljana, Modrijan, 2010. 157 str., ilustr., 22,90 EUR.

Vsakomur ni potrebno iti v visoke gore, kot so dvatisočaki v naših Alpah. Nekateri nočejo, drugi nimajo časa, nekateri ne zmorejo ali pa ne upajo. Prav nič zato, saj je Slovenija bogata z zanimivimi in razglednimi izletniškimi točkami kot le malo katera dežela na svetu. Samo v širši okolici Ljubljane imamo številne točke, v dolinah ali na vrhovih bližnjih hribov, kamor zahaja velika množica Ljubljančanov in okoliških prebivalcev. Mnogokrat pa to lahko srečamo tudi pohodnike in planince iz bolj oddaljenih krajev Slovenije. Najvišji vrhovi se dvigajo le malo nad 1000 m nadmorske višine, od koder so zelo lepi razgledi na Ljubljansko barje in Ljubljansko polje.

Avtor vodnika k 61 izletniškim ciljem nam priporoča, da se ustavimo pri številnih naravnih znamenitostih, v svoji zbirki pa ni spregledal niti krajev s pomembnimi kulturnimi spomeniki. Pri vsaki od opisanih

izletniških točk je kratek napotek za dostop, v nadaljevanju pa obpotne zanimivosti in znamenitosti ter tudi tiste s ciljnega kraja. Besedilo je bogato ilustrirano s fotografijami, ki ponazarjajo večino opisanege. Ob natančnem pregledu ne najdem prav nobene pomembne podrobnosti, ki bi jo avtor spregledal. Tudi ta knjiga bi lahko imela podnaslov "Lep dan kliče", s kakršnim je Željko Kozinc izdal že nekaj pohodniških vodnikov.

Ciril Velkoverh

PLANINSKA ORGANIZACIJA

OPD Koper v letu 2009

Člani Obalnega planinskega društva Koper (lani je štelo 830 članov) so se spomladi zbrali na 53. rednem občnem zboru. Predstavili so uspešno delo preteklega leta ter bogat program za 2010, ki ga že pridno uredničujejo. Občni zbor so začeli s prijaznim kulturnim programom, ki so ga oblikovali njihova pevka skupina, ljudska pevca Metka in Slavo Batista ter pripovedovalci v narečjih izpod Slavnika. S prisrčnim plesom so začeli najmlajši iz vrta Smedela.

"Leto 2009 je bilo izjemno, v dobrem in slabem," je dejal predsednik Aldo Zubin. Uspešno so proslavili pomembne obletnice: 60 let delovanja društva s priložnostno proslavo v okviru občnega zbora in druženjem na Socerbu ter 30 let dela alpinističnega odseka z razstavo, predavanjem v Ospu in Alpinijado. Uspešne društveno delovanje so opazili tudi izven planinskih krogov, saj so prejeli Priznanje z veliko plaketo Mestne občine Koper "za velike dosežke na področju organiziranega planinstva ter za pomemben prispevek k oza-veščanju o ohranjanju naravne in kulturne dediščine v Mestni občini Koper". Delovali so v Komisiji za turno kolesarstvo pri PZS, gojili prijateljske odnose z drugimi društvi in organizacijami ter izvedli skupne akcije. Z vzdrževanjem Poti zdravja – Parenzane so zbrali finančna sredstva, ki so jih namenili izobraževanju društvenih kadrov, posodabljanju tehnološke osnove, nakupu opreme za delovanje odsekov in promocijskim dejavnostim.

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništv, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Lynn Hill:

CLIMBING FREE:

My Life in the Vertical World

W.W.Norton & Co.; maj 2003

(mehka vezava; 336 strani; barvne in črno-bele fotografije; cena 16,48 €)

Mladinski voditelji v Bavšici

Malo po naključju, veliko pa zaradi občudovanja gora me je pred dvema letoma pot pripeljala v Bavšico na tečaj za mladinske voditelje. To je bil nepozaben teden s čudovitimi ljudmi. V eni najlepših alpskih dolin smo teden dni poglobljali svoje znanje o gorah in gorništvu, naučili smo se veliko o družabnosti v gorah in o tem, kako otrokom na planinskih taborih in drugih aktivnostih v gorah čim bolj popestriti trenutke. Imeli smo odlične voditelje, udeleženci pa smo se zelo povezali in neverjetno zabavali. Po tečaju sem bila navdušena in polna idej za delo v domačem planinskem društvu Šentjošt.

Začela sem še bolj aktivno sodelovati pri delu z otroki in mladimi in tudi sama organizirala kakšno aktivnost. Ustanovili smo tudi mladinski odsek. Na tečaju za mladinske voditelje sem srečala nekaj članov iz planinskega društva Snežnik, Ilirska Bistrica. Naši dve društvi sta v skupini društev, ki skupaj postavijo planinske taborne, nato pa se zvrsti sedem izmen. Sprijateljili smo se in tako sem že naslednje poletje pristala še na njihovem planinskem taboru. Skupaj smo ves teden pripravljali program družabnosti in bili dober tim mladinskih voditeljev, ki v vsaki situaciji na taboru priskočijo na pomoč. Za tem me je čakal še nepozaben tabor z našim planinskim društvom. Že pozimi je prišlo novo vabilo za sodelovanje. Domen Strle iz PD Snežnik, Ilirska Bistrica je sprejel ponudbo, da vodi seminar družabnosti v gorah v Bavšici. K sodelovanju je povabil še tri mladinske voditelje – Andreja, Davida in mene ter vodnika Nejca, ki je bil v vodstvu tudi na našem tečaju za mladinske voditelje. Sledile so organizacijske priprave ter sestavljanje programa in že je bil tukaj konec aprila ter petkovo jutro, ko smo se znašli v Bavšici. Vsi z velikimi

pričakovanji in malo v skrbeh, saj je bil to naš prvi samostojni projekt, ki smo ga želeli dobro izpeljati. Prav poseben občutek je, ko se iz udeleženca akcij preleviš v vodjo, ki pred prihodom udeležencev ureja in pripravlja še zadnje stvari. Prav ponosen si nase. In potem pridejo ljubitelji gora; nasmejeni in polni energije čakajo, kaj bodo lepega doživeli.

Za dobrodošlico smo udeležencem predstavili Mladinsko komisijo ter akcije, ki jih izvaja. Povedali smo tudi nekaj o tem, kaj sploh so mladinski voditelji in kako se lahko vključijo v delo planinskega društva. Sledile so najrazličnejše igre, ki so nas spremljale ves konec tedna. Spoznavne igre, štafetne igre in skupinske igre na prostem, zabavne igre, ki jih lahko uporabimo za jutranjo telovadbo ter igre za popestritev večerov. Veliko smo tudi peli in se učili *banse*. Zelo smo se zabavali ob nočni igri v gozdu, saj ima tema poseben čar. Vsi smo se uživali, se plazili po tleh in poskušali v lovu na čebulo/krompir premagati nasprotno ekipo. Na zaključni večer smo imeli tudi "pokaži kaj znaš" oziroma "Bavšica ima talent" in se nasmejali do solz. V nedeljo zjutraj smo se odpravili še na krajši pohod in se zraven kar na jasi ob poti spet zabavali ob igrah.

Vse lepe stvari tako hitro minejo. Nasmejeni obrazi udeležencev tečaja in njihova zagotovila, da se v Bavšico še vrnejo so nas razveselila. Bili smo zadovoljni, da smo nekaj znanja lahko predali naprej in utrnili kakšno novo idejo, ki bo popestrila delo v planinskih društvih po Sloveniji. Tudi člani vodstva smo pridobili veliko. Vodenje takega seminarja je zanimiva izkušnja, ki te navda s ponosom, samozavestjo in veseljem. Naučiš se odgovornosti, zabavaš se in spoznaš nove ljudi, s starimi prijatelji pa se še bolj povežeš.

Katja Maček

Udeleženci seminarja Družabnost v gorah FOTO: KATJA MAČEK

Izlet OPD Koper v Glinščico

Odlično je zažvela pevska skupina. Pozitivnim dogodkom pa se je žal pridružila tudi serija izrazito negativnih: orkanski veter je odtrgal del pločevinaste obloge fasade na Tumovi koči, v snežnem plazju so izgubili dva mlada člana alpinističnega odseka, kar je bila prva smrtna nesreča v 60-letni zgodovini društva, meteorne in fekalne vode so v celoti poplavile društvene prostore, konec leta pa je društvo zapustilo vodstvo in večina članov AO. Pestro in razburljivo leto, ki jih je obremenjevalo finančno, fizično in psihično. Predsednik se je zahvalil vsem, ki so pomagali pri odpravljanju težav, še posebej pa članom in društvenim delavcem, ki so opravili veliko prostovoljnega dela. Ob posnetkih s kolesarskih akcij so prikazali uspešno delovanje kolesarskega odseka, ki letos praznuje 15 let ustanovitve in zaključili z družabnim srečanjem, kjer ni manjkalo pesmi in plesa.

Maruška Lenarčič

PD Matica Murska Sobota praznuje

PD Matica Murska Sobota je bilo ustanovljeno 21. aprila 1950. V počastitev 60-letnice so v soboto 24. aprila 2010 v grajski dvorani v murskosoboškem gradu pripravili slovesnost. Delo društva skozi čas je predstavil Jože Ružič, izjemno delaven in prizadeven predsednik društva. Delo je uspešno, veliko je mladih članov, ki redno in uspešno sodelujejo na vsakoletnem tekmovanju Mladina in gore. Veliko pozornost namenjajo tudi mentorjem v

šolah. Pohodništvo v slovenskih in tujih gorah je pri članih društva stalnica. Izjemno so ponosni na Pomursko planinsko pot, ki je bila odprta leta 1967. Na slovesnosti so podpisali listino o pobratenju s PD Dovje - Mojstrana. Praznovanje je bilo prijetno. Pokazalo se je, da ima planinstvo v teh krajih dobro podporo za nadaljnje delo.

Indok PZS

Štirideset let PD Lovrenc na Pohorju

Sredi aprila smo v našem društvu proslavili 40 let delovanja. Začelo se je s planinsko skupino pri PD Ruše, nadaljevalo pa z ustanovitvijo samostojnega društva leta 1970. Ustanovitelj Franc Pačnik je postal njegov prvi predsednik in to ostal trideset let. Društvo je razpredlo dejavnost v šoli, po delovnih kolektivih, izobraževalo vodnike, mentorje in markaciste. V osnovni šoli je nastala močna skupina. Na izlete so jih planinski vodniki in mentorji vodili v lovrenško okolico ter na vrhove po Koroškem in Štajerskem. Tudi v otroškem vrtcu smo ustanovili skupino, ki je navduševala cibicane za hojo v naravo. Zbirali so žige Cicibanovih steza. Navdušenje za gore je živo tudi danes. Posebej smo ponosni na planinske športne dneve na šoli in na planinske taborne najmlajših na Rdečem bregu.

Dijaki in študentje imajo v zgodovini društva dve 'zlati' obdobji. V prvem je bil leta 1981 ustanovljen mladinski odsek

pod vodstvom Franca Vračka. Na številnih izletih, tudi v visokogorje, je poleg vodstva odseka sodeloval še kaplan Jože Turinek. V tem času so se mladi navdušili za planinsko orientacijo in se udeležili mnogih tekmovanj. Drugo uspešno obdobje je nastopilo leta 2002 pod vodstvom Anžeja Bečana. Mladi planinci so svojo skupino poimenovali Štori. Navdušenje za orientacijo se je še povečalo, tudi zaradi dobrih uvrstitev na regijskih tekmovanjih. Uspehom mladih so svoje dodali člani. V lanskem letu so osnovnošolci in člani pobrali prvi mesti na državnem tekmovanju. Po desetih letih delovanja je društvo razvilo svoj prapor s sliko Lovrenških jezer v grbu. Ta jezera so postala tudi cilj vsakoletnega množičnega pohoda. Pohodi so v društvu zelo priljubljeni. Imamo še Pohod Francov kot družabno srečanje soimenjakov, Horuk na Klopni vrh kot športni preizkus planincev, tekačev in kolesarjev, Fricov pohod v spomin na prijatelja šaljivca ter srečanje planincev sosednjih društev na Rdečem bregu. Po treh desetletjih je legendarni Franc Pačnik predal krmilo

društva novemu predsedniku. Za požrtvovalno delo smo ga imenovali za častnega predsednika, PZS pa mu je podelila Svečano listino. Njegova naslednika, Franc Vračko in Lovro Paradiž, sta društvo organizirala širše: statut društva, pravilniki, vabljen program izletov, več vodnikov, mentorjev, redni sestanki UO, vsakoletni občni zbor, ureditev društvene sobe, ureditev financiranja, poudarek na orientaciji in tudi organizacija regijskih tekmovanj. Le pri številu članov nismo bili uspešni. Odkar se je v letu 2003 močno podražila članarina, je mnogo članov odpadlo. Pohorci pač redkeje hodimo v visokogorje, zato popustov in zavarovanja ne moremo izkoristiti. Članstvo se nam je prepolovilo. Novosti v delovanju društva sta naravovarstveni odsek in fotosekcija. Naravovarstveniki se ubadajo z divjimi vožnjami motoristov po Pohorju in z vzgojo izletnikov za vedenje v naravi. Fotosekcija priredi po šest razstav na leto in izobražuje fotografe v novostih digitalne fotografije. Štiridesetletnico smo proslavili s prireditvijo v izvedbi domačih kulturnih društev, s pogostitvijo zeliščark in kmetič

ter z razstavo fotografij iz štirih desetletij. Dogodke preteklih desetletij smo zapisali v društveno kroniko.

Franc Bečan

Pot MDO primorsko-notranjskih planinskih društev

Obveščamo planince, da je v uporabo predana nova obhodnica z imenom "Pot MDO primorsko-notranjskih planinskih društev". Idejo za pot je dal vodja projekta Albin Žnidarčič, ki je pomembno prispeval tudi k njeni uresnitvi. Projekt je bil predstavljen že 25. septembra 2003, kasneje pa še večkrat dodelan in nekoliko spremenjen. Na vsakoletnih srečanjih markacistov OPP MDO primorsko-notranjskih PD je bilo dogovorjeno, da bo za to pot skrbelo vseh deset društev, po katerih območju poteka obhodnica. Pot poteka po obstoječih markiranih poteh, ki so v Registru planinskih poti Komisije za planinske poti, razen poti Botač-Socerb in Šmarje nad Koprno-Padna, ki sta le deloma markirani. Orientacija na teh dveh poteh je sicer enostavna. Kratak opis poti lahko najdete v dnevniku poti. Dolžina obhodnice je približno 330 km in ima 28 kontrolnih točk, ki so opremljene z obstoječimi ali novimi žigi. Pohodnikom priporočamo, da s seboj nosijo blazinico za žigosanje. Če na kontrolni točki ni žiga, je kot dokaz obiska veljavna tudi fotografija ali podpis verodostojne osebe (planinskega vodnika). Pot poteka po območju, ki ga pokrivajo planinski zemljevidi Nanos, Snežnik in Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras v merilu 1 : 50.000. Stara izda-

ja planinske karte Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras to območje pokriva le deloma, nova izdaja pa naj bi izšla letos poleti. V dnevniku poti so poleg kratke karakteristike poti še seznam kontrolnih točk, lokacija kontrolnega žiga in približni časi hoje. V drugem delu so oštevilčena okena z imenom kontrolne točke in stran za priznanje o prehojeni poti z rubriko o številki spominske značke, ki jo obiskovalec prejme po prehojeni poti. V uvodnem delu je stran za osebne podatke pohodnika in pravila ter naslovi PD, kamor pohodnik s priporočeno pošto pošlje izpolnjen dnevnik. S povratno pošto bo prejel lično barvno spominsko značko, ki je tudi upodobljena na naslovni strani dnevnika in predstavlja Snežnik, najvišjo goro, ki jo obiščemo na poti, zelene gozdove pod njim in travnike ter ravnice Vipavske doline in Krasa, spodaj pa še modro slovensko morje. Dnevnik so naprodaj v PD primorsko-notranjskega MDO, planinskih kočah tega območja in na sedežu MDO PN PD (Obalno planinsko društvo Koper, Agrarne reforme 15, 6000 Koper). Uradne ure imajo ob torkih in četrtek od 17. do 19. ure. Tel.: (05) 627 30 60.

Albin Žnidarčič

Čez goro k županu

Planinsko društvo Hajdina pri Ptujju je letos že peto leto organiziralo tradicionalni pohod planincev Čez goro k županu. Povabljeni smo bili tudi planinci PD Planika Maribor. Na Hajdini smo se zbrali v petek, 14. maja 2010. Pridružil se nam je tudi župan občine Hajdine in nam zaželel dobrodo-

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

informacije, izobraževanje,
kultura, šport, glasba,
zabava ...

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

50 LET BIVAKA V KRIŽEVNIKU

1960 - 2010

VABILO

Komaj petdeset let je minilo, odkar sva kot prvopristopnika vstopila v te tri čudovite votline.

Ob tej okrogli obletnici vas vabiva na obujanje spominov v **soboto, 7. avgusta 2010, ob 10. uri pod lipco na Robanovi domačiji.**

Dobro voljo, hrano, pijačo in fotografije prinesite s seboj!

Dušan Kukovec in Vanč Potrč

šlico. S prepolnim avtobusom smo se odpeljali na izhodišče. Pot nas je vodila med haloškimi griči ob opuščeni vinogradih. Že po uri prijetne hoje nas je pri samotni kmečki domačiji čakalo prvo okrepčilo s prigrizkom. Z vrhov gričev se je odprl lep razgled na Žetale, Donačko goro in terase haloških vinogradov. Ob sončnem zahodu smo zaslišali zvoke harmonike, ki so naznanjali, da se bližamo cilju. Ob prijetno razpoloženi družbi in obilo plesa smo se zahvalili gostitelju za pogostitev ter organizacijo srečanja.

Franci Rajh, Jože Gruden

Občinsko priznanje Jožetu Žuncu

Ob občinskem prazniku so na Ravnah na Koroškem podelili občinska priznanja. Veliko Klančnikovo plaketo je občinski svet namenil Jožetu Žuncu iz ravenskega planinskega društva, in sicer za dolgoletno uspešno delo pri vodenju, organiziranju in usklajevanju športnih dogodkov v občini in širše, za izjemen prispevek k ohranjanju naravne in kulturne dediščine v naših gorah ter za predstavljanje in promocijo občine v Sloveniji in tujini. V utemeljivni so zapisali: "Jožef Žunec je znano ime v gospodarskih krogih, kot odlični organizator pa je poznan tudi med športnimi delavci, predvsem med planinci. Je dolgoletni športni funkcionar ter organizator številnih športnih in rekreativnih dogodkov. Med drugim je pred leti organiziral in vodil celovito obnovo koč na Na-

Mali oglas

Oddam Planinske vestnike od leta 1977 dalje. Pokličite na 041 805 568.

V NAROČJU GORA

Mehkoba trat gorskih
v naročje me vabi;
v nedrih višinskih jas
kopal bom svoj obraz.

Tam, kjer samota
od nekdanj kraljuje,
kjer večna lepota
za soncem potuje.

In veter bo nosil
vonj trav čez planine –
vanj bom šepetal
svoje skrivne spomine

...

Aleš Tacer

ravskih ledinah, vključno z izvirov pitne vode.

Leta 2003 je prevzel vodenje vodniškega odseka Planinskega društva Ravne, kar je opravljal z enako vne- mo. Že vrsto let vodi skupine planincev na razne pohode v tuja gorovja. Vsako leto vodi organizacijo tradicionalnega zimskega pohoda Čez goro k očetu, ki se ga udeleži tudi do 800 pohodnikov. Žunec je že leta 1973 prejel nagrado takratne Občine Ravne na Koroškem za večletne uspehe pri organizaciji in vodenju metalurških obratov Železarne Ravne, ki so bili tudi najpomembnejši donatorji športa na Ravnah.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil predsednik Športne zveze Ravne in predsednik Športnega društva Fužinar. Dolga leta je bil organizator smučarskih tekov Po poteh XIV. divizije, na področju planinstva vseskozi sodeluje tudi z našimi zamejci v Italiji in Avstriji. Med drugim je vodil tudi odbor za planinske kočice v Sloveniji. Leta 2001 je Jožef Žunec prejel diplomu Mednarodnega olimpijskega komiteja za 50 let volonterskega dela na področju športa, lani pa najvišje planinsko priznanje, svečano listino Planinske zveze Slovenije, kar je prav tako prispevalo k večji prepoznavnosti občine v slovenskem prostoru."

Andreja Čibron Kodrin

Marmot

FOR LIFE

UltraLight

JAKNA NANO

Evolucija rešitve za dolge pohode in muhasto vreme v obliki jakne iz membrane GORE-TEX® PaLite®. Vsi šivi in vse zadrgе so vodoodporne, zato bo jakna Nano vedno poskrbela, da boste suhi, a ne obremenjeni z dodatno težo. Deli tkanine so lasersko perforirani za povečano zračnost.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA way, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica

Avantura šport, Planet Tuš Koper, Koper

DropIN, Trubarjeva ulica 15, Ljubljana

Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

TANDEM v Logatcu, Tržaška cesta 77, Logatec

www.annapurna.si

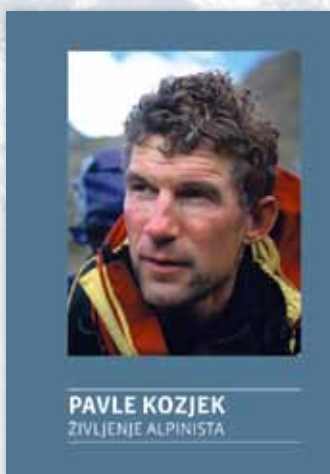
www.marmot.eu

Everest – sanje in resničnost

Viki Grošelj

30 let slovenskih soočanj z najvišjo goro sveta, ki so izjemno zaznamovala tako slovenski, kot tudi svetovni alpinizem.

316 strani, trda vezava 39,90 €

Pavle Kozjek – Življenje alpinista

Hommage velikemu alpinistu Pavletu Kozjeku, pa tudi izjemen dokument slovenske polpretekle zgodovine alpinizma.

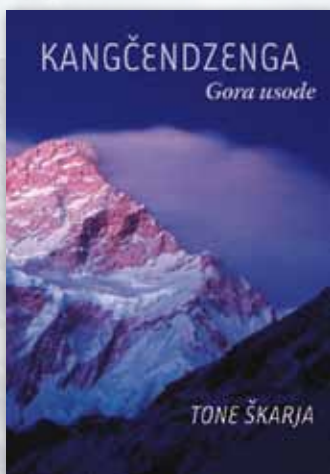
278 strani, trda vezava, 39,90 €

Zgodovina slovenskega planinstva

Dr. Tone Strojín

Obsežen in zaokrožen prikaz zgodovine našega obiskovanja domačih in tujih gora in razvoja naše 115-letne planinske organizacije.

496 strani, trda vezava, 49,90 €

Kangčendzenga – Gora usode

Tone Škarja

Trezen in izjemno nazoren prikaz himalajskih privlačnosti in osornosti, usodnih zasukov in bleščečih uspehov.

256 strani, trda vezava, 29,90 €

Ob vsakem nakupu darilo!

GEA^o 20 LET

Velika nagradna igra Z Geo na Karibe!

10-dnevno križarjenje po Karibih za dve osebi

Vse o sodelovanju v reviji
GEA in na www.gea-on.net

Pravila nagradne igre

Nagradna igra traja od 3. 2. 2010 do 20. 10. 2010 do 24. ure. Žrebanje bo 25. 10. 2010. V nagradno žrebanje se uvrstite tako, da odgovorite na nagradno vprašanje ali sodelujete v natečajih revije Gea. Nagradno vprašanje je za vse objavljeno na spletni strani www.gea-on.net. Nakup revije Gea ni pogoj za sodelovanje. Mladoletne osebe lahko v nagradni igri sodelujejo le na podlagi predhodne pisne odobritve staršev oz. zakonitega zastopnika. Mladoletne osebe ne morejo sodelovati v nagradni igri z odgovorom na nagradno vprašanje na spletu.

Celotna pravila nagradne igre so objavljena na www.gea-on.net.

Sponzor nagradne igre je
Elephant Travel,
TT Turizem,
Tjaša Trtnik, s.p.,
Letališka 29,
Ljubljana

GEA, KARIBI IN VI!

Dacia duster zmore v mestnem vrvežu vse, kjer se asfalt konča, še več

in www.dacia.si

Dacia duster postavlja nova merila dostopnosti športnih terencev.

Varno in sproščeno v službo, z otroki v šolo in po ostalih družinskih opravilih. Delovno učinkovito, neobremenjeno v mesto in urno iz njega. Povsod suvereno na poti, še posebej, ko jo mahujemo stran od vsakdanjosti in aktivno zaživimo prosti čas. Naj bodo vozne razmere idealne, v dežju zoprno spolzke, polne pasti pozimi in posebej zahtevne ob sneženju, s športnim terencem je mogoče povsod in še naprej. Da tovrstna vozila niso le modna muha in sama sebi namen, zgovorno dokazuje dacia duster. Avtomobil, ki z marsičem postavlja nova merila za vozila, ki se jih je doslej držala oznaka okornih, zajetnih, robustnih in ne posebej spoštljivih do okolja.

Dostopnost znamke Dacia je z dusterjem dobila povsem novo razsežnost. Lahkotno vozilo, dolgo 4,31 metra, suvereno vozi po vseh podlagah in s tehniko, prostornostjo, uporabnostjo, vsestranskostjo in oblikovno skladnostjo daje povsem novo vrednost tovrstnim vozilom. Učinkovitost pogonskih sklopov in pogona na vsa kolesa temelji na napredni tehniki velike industrijske skupine Renault-Nissan. Oddaljenost od podlage 210 milimetrov ter majhen prednji in zadnji previs omogočajo okretnost ter lahkotnost v vožnji povsod, tudi ko ostanejo asfaltne ceste daleč za nami.

A kdor z dusterjem ne želi preverjati, kaj vse zmore njegov štirikolesni pogon, si lahko udoben vstop in izstop iz vozila, dober pregled nad dogajanjem v prometu z nekoliko privzdignjenega sedeža ter posebej dobro lego na asfaltu in drugih utrjenih podlagah zagotovi tudi z različico z izključno sprednjim pogonom.

RACIONALNA UČINKOVITOST

Tako kot pri izvedenkah s pogonom na vsa kolesa racionalnost različice s sprednjim pogonom zagotovijo dva dizelska in bencinski motor. Iskrivi in sočasno varčni štirivaljniki zagotavljajo užitek v dinamični vožnji z odgovornim odnosom do okolja. Tako kot zmogljivejši dizel tudi bencinski motor doseže največjo moč 81 kW (110 KM). Ponudbo dopolnjuje motor dCi z največjo močjo 62,5 kW (85 KM). Različicam 4 × 4 je namenjen ročni šeststo-

penjski menjalnik z nekoliko skrajšanimi prestavnimi razmerji, zato dusterju nikjer in nikoli ne zmanjka sape. Motorji so posebej prepričljivi tudi zaradi izjemnega razmerja med stroški, zanesljivostjo in preprostostjo vzdrževanja.

Kromirana maska motorja s skladnimi in zapeljivimi potezami sodobnega športnega terenca zgovorno napoveduje modno in udobno notranjost. Udobje temelji na dosledni ergonomičnosti, kakovostnih materialih ter učinkoviti dušitvi hrupa, tresljavej in nihanj. Velika prostornost zagotavlja udobno namestitev petim osebam. Dusterjev prtljažnik v osnovi meri 475 litrov, z zlaganjem zadnje sedežne klopi pa ga je mogoče postopoma povečati do 1636 litrov. Tudi ob polni obremenitvi je to lahkotno vodljiv avtomobil z visoko stopnjo varnosti, za kar poskrbijo sistemi elektronske porazdelitve zavorne moči EBV, elektronski program stabilnosti ESC, sistem podpore pri podkrmarjenju CSV in sistem nadzora pogona ASR. Slednji pri različici s štirikolesnim pogonom preusmerja navor na kolesa z boljšim oprijemom. Veliko varnost zaokrožajo še dve čelni in dve stranski varnostni zračni blazini.

DOVRŠENO IN ODGOVORNO

Od voznika je odvisno, ali bo užival v umirjeni vožnji z razsežnostjo racionalnosti znamke Dacia ali igrivi poskočnosti. Kadar koli in kjer koli duster zmore veliko in še več. Če je pri različici 4 × 4 izbran samodejni program delovanja in porazdelitve pogona (*AUTO mode*), se razmerje med pogonom na prednji in zadnji kolesni par nenehno spreminja.

Delovanje štirikolesnega pogona dacie duster se uravnava z okroglim stikalom na dnu sredinske konzole.

Za duster ni ovir in neprehodnih poti.

Oblikovna skladnost zunanosti je prenesena tudi v notranjost.

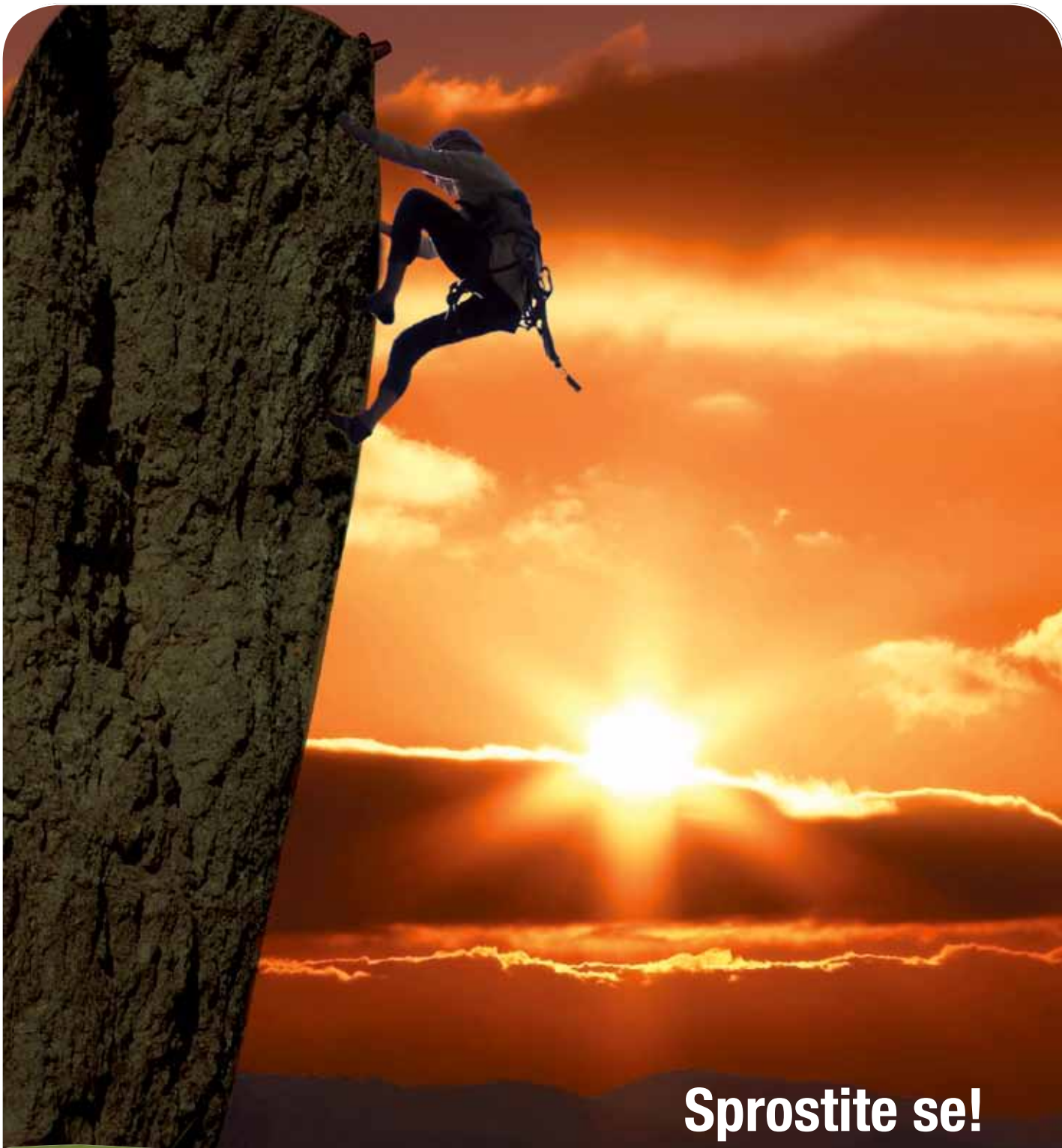
V blatu, snegu, na peščeni in še kakšni drugi posebej zahtevni podlagi pa je mogoče vključiti zaporo razdelilnika pogona (*LOCK mode*). V tem primeru se razmerje pogona ne spreminja. Vožnji po posebej zahtevni podlagi se ob tem prilagodijo tudi zavore in motor.

Ko se uporabniku zahoče oditi proti neokrnjeni naravi, jo lahko z dacio duster doseže hitro in preprosto. A vedeti mora, do kod sme s sodobnim terencem. Narava bo namreč ostala neokrnjena le, če bomo dacio duster pravočasno zaustavili in se naprej podali peš ali s kolesom. Le z odgovorno uporabo tehnike duster udejanji vse tisto, kar mu tehnika zagotavlja, tudi odgovoren odnos do narave.

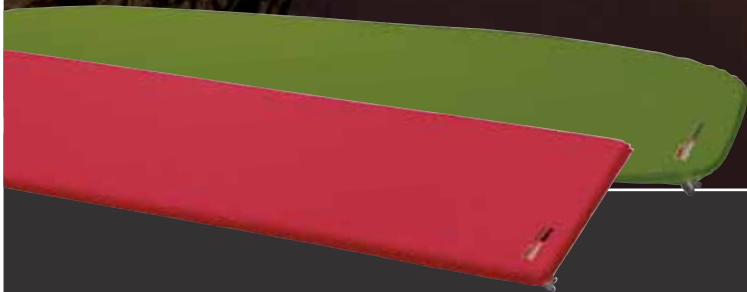
Za vožnjo v idealnih razmerah na suhem asfaltu lahko voznik izbere tudi tretji program delovanja štirikolesnega pogona

(*4 × 2 mode*), v katerem je pogon usmerjen izključno na prednji kolesi. Duster se takrat naravi oddolži za vse lepote in doživetja, ki nam jih ponuja, z omejenim povprečnim izpustom ogljikovega dioksida 145 g/km. Pri različici z izključno dvokolesnim pogonom je povprečni izpust ogljikovega dioksida še manjši, saj ob povprečni porabi goriva 5,1 l/100 km znaša le 135 g/km.

Če doslej športni terenci niso sodili med najdostopnejše avtomobile, so sedaj z dusterjem, ki prepriča tudi tiste, ki za tovrstna vozila uporabljajo zahtevnejša merila, bližje kot kadar koli doslej. Planinske poti in tudi izleti tja v en dan, ko se nam zahoče pustiti mestni vrvež čim dlje za seboj, so z dacio duster, za katero je treba odšteti od 9900 evrov, dosegljive kot še nikoli.

Sprostite se!

Trangoworld samonapuhljive blazine vam nudijo vrhunsko tehnologijo, najboljše materiale, sodobno oblikovanje in maksimalno udobje.

trangoworld

by Casa Artiach

MUMMY

www.trangoworld.com